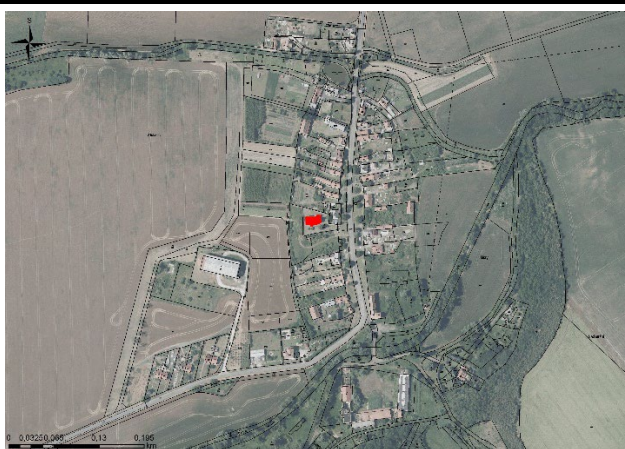

Část obce:	Mory
Obec:	Podbořany
Název:	kostel Narození Panny Marie
Okres:	Louny
Kraj:	Ústecký
Parcelní číslo:	315
Kat. území:	Kněžice u Podbořan
Číslo ÚSKP	43249/5-1181

Anotace

Mory leží necelých 6 km severně od Podbořan a 11 km jihozápadně od Žatce při soutoku Třebčického potoka a potoka Leska. Mory se nacházejí v oblasti úrodné Pětipeské pánve osídlené dlouhodobě od mladší doby kamenné. Množství nálezů pravěkého a raně středověkého osídlení dokládá sídelní stabilitu vsi od 10. století. Kostel je situován uprostřed západní fronty užší ulicové návsi s pravidelnou zástavbou vyměřenou někdy mezi druhou polovinou 13. století a počátkem 14. století. Sídelní strukturu doplňovalo na pravém břehu Lesky šlechtické sídlo s hospodářským dvorem.

Kostel má obdélnou plochostropou loď s obdélnou předsíní na jihu a na východě užší odsazený polygonální presbytář zaklenutý žebrovou klenbou. K severnímu boku presbytáře přiléhá nepravidelně obdélná klenutá sakristie, k níž se na západě připojuje oválná schodišťová vížka.

Středověkému jádru kostela náleží bezpochyby presbytář s klenbou a vítězným obloukem a přibližně východní dvě třetiny lodi se zadržným jižním hrotitým portálem. Přestože kostel svými rozměry odpovídá spíše raně gotickým stavbám, jeho konstrukce a architektonický aparát dokládají jeho vznik až ve vrcholně gotickém období. Výstavbu zřejmě inicioval kolem poloviny 14. století některý z příslušníků vladků z Buškovic, kteří v Morech patrně sídlili na tamní tvrzi.

O dalších součástech kostela, které zanikly při barokní přestavbě, se částečně dozvídáme pouze z písemných pramenů, které zmiňují sakristii, patrně volně stojící věž a sanktusník. Přestavba, která formovala hmotu a půdorys kostela do dnešní podoby proběhla na počátku 50. let 18. století za Ludvíka Jiřího Bádenského. Při ní byla loď prodloužena západním směrem, vystavěna nová sakristie, schodišťová vížka, vztyčen krov nad lodí a presbytářem, kde byl realizován namísto věže mohutný sanktusník. Nakonec byla patrně v první třetině 20. století vystavěna současná předsíň před jižním vstupem lodi.

Popis¹

Jaroslav Skopec

Poloha a sídelní kontext Vojtěch Peksa	<p>Mory leží necelých 6 km severně od Podbořan a 11 km jihozápadně od Žatce při soutoku Třebčického potoka a potoka Leska. Kostel je situován uprostřed západní fronty vřetenové návsi, v centrální části nepravidelného lichoběžného areálu bývalého hřbitova. Ten je vymezen zděnou ohradní zdí se vstupní branou na východě a obdélnou márnici na jihu. Mory se nacházejí v oblasti úrodné Pětipeské pánve osídlené dlouhodobě od mladší doby kamenné. Archeologie registruje v okolí množství dokladů pravěkého i raně středověkého osídlení, dokazujících sídelní stabilitu vsi od 10. století. Z polohy kostela uprostřed pravidelně uspořádané vsi je patrné, že se stavbou kostela bylo při rozměřování jednotlivých parcel počítáno. Tento typ půdorysu dvouřadé vsi s užší ulicovou návší spojujeme s dobou druhé poloviny 13. až počátku 14. století. V mladším období 14. století ve sledované oblasti Pooohří zaznamenáváme při zakládání či stabilizaci uspořádání vsi již jen velké obdélné návsi. Podle datace kostela do poloviny 14. století je tedy možné, že kostel byl postaven až s jistým časovým odstupem od doby vyměření vrcholně středověké vsi.² Na pravém břehu Lesky ves doplňovalo šlechtické sídlo s hospodářským dvorem.³</p>
Charakteristika	<p>Kostel má obdélnou loď s obdélnou předsíní na jihu a na východě užší odsazený polygonální presbytář s nepravidelně obdélnou sakristií po severní straně, k níž se na západě připojuje oválná schodišťová vížka.</p>
Rozměry a materiál zděných konstrukcí	<p>Loď je široká 7,75 m a dlouhá 13,8 m s tloušťkou jižní, západní a severní zdi pohybující se kolem 1,15 m, východní stěna po stranách vítězného oblouku je široká pouze 0,85 m. Presbytář je dlouhý necelých 4,7 m a široký kolem 4,1 m a jeho zdivo dosahuje tloušťky kolem 1,1 m. Zdivo lodi a presbytáře je tvořeno lomovým opukovým, pískovcovým a čedičovým kamenem svazovaným v nárožích pravidelnými kvádry z jemnozrného pískovce, které na povrchu nesou stopy po opracování plošinou s plochými zuby. Sakristie o přibližných půdorysných rozměrech 4,3 x 3,8 m má zdivo z lomového kamene široké 0,85 m, které je minimálně v severozápadním nároží armované pravidelně opracovanými jemnozrnými pískovcovými kvádry. Lomová opuka tvoří i 0,45 m tlusté zdivo schodišťové vížky o vnitřním poloměru necelých 0,8 m. Na širší cihly široké zdivo jižní předsíně vymezuje vnitřní půdorys o rozměrech 2,3 x 2,15 m.</p>
Interiér	<p>Loď je přístupná v ose jižní stěny osazeným obdélným portálem, obdobný se nachází i v ose stěny západní. Před jižní portál předstupující předsíň je plochostropá, na jihu otevřená obdélným vstupním otvorem a v koutech vyztužená pilířky. Loď má plochý strop opatřený štukovým zrcadlem a fabionem s římsou na spodní straně. Prostor je od severu a jihu osvětlován trojicí symetricky rozmístěných okenních otvorů se segmentovými záklenky. Shodný, avšak dnes zazděný otvor se nachází také v ose západní stěny. Přibližně západní</p>

¹ Text kapitoly Popis a interpretace, včetně vybraného obrazového materiálu uvedeného v kartě byl publikován v Jaroslav SKOPEC A KOL., *Středověké venkovské kostely okresu Louny*, Ústí nad Labem 2022.

² Potvrzení může do budoucna přinést archeologický výzkum. Podobný příklad známe z Volyně na Chomutovsku.

³ Zbytek tvrze byl zbořen v roce 1968.

	<p>čtvrtina lodi je vyhrazena dřevěné kruchtě v půdorysu s konvexně rozšířenou střední částí, na kterou navazují odsazené konkávní boky.</p> <p>Lod' je s presbytářem na východě propojena hrotitým vítězným obloukem s oboustranně okosenými hranami, které dosedají až na podlahu. Presbytář je zaklenut jedním obdélným polem křížové žebrové klenby, která je meziklenebním žebrem oddělena od šestidílné paprscité žebrové klenby závěru. Čela klenby jsou výrazně parabolická a její diagonály jsou mírně hrotité. Klínová žebra se ve vrcholu stýkají v hladkých kruhových svornících obíhaných polovičním profilem žebra. Žebra v koutech závěru plynule vyrůstají z trojbokých štíhlých přípor, na jižní a severní stěně z půlválcových přípor, v severozápadním koutě z drobné trojboké jehlancové konzoly, která v jihozápadním koutě chybí. Prostor je osvětlován od východu a jihu obdélným okenním otvorem se segmentovým záklenkem. V jihovýchodní stěně je otevřena drobná obdélná odkládací nika. V západní polovině severní stěny je osazen obdélný portál s ušima směřující do sakristie.</p> <p>Sakristie zaklenutá téměř půlkruhovou valenou klenbou byla přístupná od západu z exteriéru dnes zadržným obdélným vstupním otvorem. Osvětlována je od severu obdélným okenním otvorem.</p> <p>Schodišťová věž je zcela vyplněna točitým dřevěným schodištěm s centrálním vřetenem. Přístupné je od severu obdélným otvorem a vyúsťuje v krovu nad lodí. Ve dvou výškových úrovních je od severozápadu osvětlováno oválnými okenními otvory, z nichž spodní je zadržný.</p> <p>Lod' i presbytář kryje sedlová střecha, která je nad závěrem presbytáře zvalbená. Krov je hambalkové soustavy o jedné úrovni hambalků s ležatými stolicemi v plných vazbách. Do krovu presbytáře proniká konstrukce mohutné osmiboké sanktusníkové věže zakončené cibulovou bání.</p>
Exteriér	<p>Fasády lodi a presbytáře jsou hladce omítané, členěné lizénami, opatřené mírně předsazeným soklem a v jednotné výšce ukončené profilovanou korunní římsou. Volná nároží lodi jsou projmuta čtvrtkruhem a pouze její jižní okenní otvory rámuje omítkové šambrány. Na korunní římsu západního průčelí lodi nasedá na dvoustupňový podstavec zděný štít s trojúhelným nástavcem a bočními segmentově projmutými křídly. Štít je členěn lizénami a středovým rizalitem otevřeným půlválcovou nikou zaklenutou konchou. Schodišťová věž a sakristie jsou hladce omítané bez členění, pouze jižní průčelí předsíně je rámované lizénovým rámem. Sakristii ukončuje profilovaná korunní římsa a na jejím východním průčelí, při severovýchodním nároží, je zadržena v kameni provedená lidská maska.</p>
<p>Stavební proměny kostela Jaroslav Skopec, Martin Barus, Jaroslav Havrlant</p>	
Středověký kostel a jeho stavební proměny	<p>Středověkému jádru kostela náleží bezpochyby presbytář s klenbou a vítězným obloukem. Přestože nejsou přes dochované omítkové vrstvy detekovatelné středověké okenní otvory, lze je na základě znalostí z analogických příkladů předpokládat alespoň na místě jižního a východního okenního otvoru barokního a v jihovýchodní stěně závěru, zatímco na severovýchodě nutně být nemusel.</p>

Vzhledem k armovanému severovýchodnímu nároží lodi je zřejmé, že minimálně severní úsek východní zdi lodi a s největší pravděpodobností i část přilehlé zdi severní jsou rovněž středověké, stejně jako východní polovina jižního zdiva lodi, které je identifikovatelné na základě zjištěného zazděného středověkého portálu. Výšku středověké lodi lze stanovit minimálně na úroveň styku střechy sakristie s lodí, po který je v podkroví sakristie patrné autentické armování severovýchodního nároží lodi. Výšku zdiva presbytáře nelze pro kompaktně zachované omítky prozatím stanovit. Za současného stavu není možné stanovit ani přesnou délku lodi prodloužené v barokní době západním směrem, neboť v místech opadané omítky se nenacházejí žádné průkazné stopy po západních nárožích středověké lodi. Nicméně se v ose druhé lizény od západu jižního průčelí nachází rozhraní soklu, nad kterým jsou ve zdivu po západní straně od toho místa použity pálené cihly, kdežto po východní straně již nikoli. Použití cihel nad soklovými částmi je poměrně typické pro barokní realizace, a mohly tak být použity jen v prodlužované části zdiva lodi. Této možnosti odpovídá i půdorysný plán na prodloužení kostela z roku 1740,⁴ který rozhraní mezi starým a novým zdivem udává právě na předpokládané místo. Loď by tak dosahovala přibližně čtvercového půdorysu o vnitřní straně 7,7 m s jižním portálem situovaným tradičně v ose jižní stěny. Vyloučit však nelze ani variantu, při níž by bylo možné hledat předěl mezi barokním a středověkým zdivem asi 5,3 m od západních nároží lodi, neboť zádušní účty kostela uvádějí prodloužení lodi o 9 loktů odpovídající uvedeným metrům.⁵ V takovém případě by loď nabývala mírně obdélného půdorysu s délkou asi 8,6 m.⁶ V obou případech by se jednalo o velmi malou stavbu, která v porovnání s ostatními kostely s tzv. polygonálním presbytářem na Lounsku vychází jako nejmenší, s rozměry více typickými pro raně gotické stavby.

Přestože kostel svými rozměry odpovídá spíše raně gotickým stavbám, jeho konstrukce, architektonický aparát a typ presbytáře dokládá vznik až ve vrcholně gotickém období. Tzv. polygonální presbytáře se totiž na Lounsku začaly užívat až od přelomu 30. a 40. let 14. století. Nejzachovalejší konstrukci zcela jistě představuje jeho klenba, která však má pro přesnější dataci poměrně omezenou vypovídací schopnost. Ta je dána profilem klenebních žeber, který je v nezměněné podobě užíván prakticky po celé 14. století,⁷ jejich plynulé výběhy z přípor bez použití hlavic⁸ se v české gotické architektuře poprvé vyskytují krátce před polovinou 14. století a trvají prakticky až do konce slohového období. Největší výpovědní hodnotu tak má částečně odhalený jižní portál lodi, jehož, byť jen částečně, patrný úsek jemně modelované profilace odpovídá době vzniku nejdříve

⁴ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, sign. III K-alfa 4b/16, inv. č. 27

⁵ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

⁶ Další informace k dataci a podobě kostela bude snad v budoucnu možné získat archeologickým výzkumem, který se dosud kostela ani jeho blízkého okolí nedotkl.

⁷ Z první čtvrtiny 14. století pocházejí například žebra téhož profilu z klenby krypty kostela Nanebevzetí Panny Marie v Mostě, která plynule vyběhají z těla středového sloupu. Z 30. let 14. století pocházejí též žebra z klenby severní kaple kostela ve Slavětíně, z poloviny 14. století z klenby presbytáře kostela v Bitozevsi a z poslední čtvrtiny 14. století z klenby presbytáře kostela v Nehasicích.

⁸ Ty jsou u venkovských gotických kostelů na Lounsku poměrně ojedinělé, vyskytující se už jen v presbytáři kostela v Nepomyšli, z doby kolem poloviny 14. století.

	<p>v polovině 14. století, či nedlouho před ní. Do té doby se také hlásí první zmínka o kostele z roku 1358, kdy morský farář jako exekutor uváděl nového faráře do Libědic.⁹ Někdy před tímto datem lze tedy počítat s výstavbou kostela¹⁰ realizovanou některým z příslušníků vladyků z Mor, z nichž se jako první připomíná Bušek v roce 1363 uváděný mimo jiné jako patron zdejšího kostela.¹¹ Z let 1365–1395 je znám Beneš z Mor, který někdy vystupuje i jako Beneš z Bušovic (roku 1369, 1377, 1378 de Busskouicz alias de Morek).¹² Během 15. století se ves dostala do držení lounským měšťanů Sokolů, kteří byli snad někdy před rokem 1482 nobilitováni a získali přídomek „z Mor“.¹³</p>
<p>Stavební proměny kostela v novověku</p>	<p>O stavební aktivitě na kostele až do poloviny 17. století nemáme dochované žádné písemné zprávy a případné zásahy nejsou na samotné stavbě identifikovatelné. Jedinými hmotnými pozůstatky po činnosti spjaté s kostelem je dochovaná křtitelnice s nejstarším nápisem z roku 1598, zvon z roku 1626 a některé trámy stropu lodi dendrochronologicky datované na přelom let 1599/1600 a 1613/1614 a pocházející dle stop z konstrukce krovu.¹⁴ S výjimkou ulití zvonu byla tato aktivita spojena s rodem Fictumů, který Mory držel mezi lety 1590 a 1623,¹⁵ kdy byly Bohuslavu Felixovi z Fictumu mimo jiné Mory zkonfiskovány¹⁶ a následně prodány Jaroslavu Bořitovi z Martinic, za něhož byl pořízen zmíněný zvon.¹⁷ Jeho potomci vlastnili Mory během celé třicetileté války, kdy ves značně utrpěla zejména pobytů švédských vojsk, která zde byla ubytována ještě v prosinci 1648.¹⁸ Lze tedy počítat s tím, že i kostel byl nějakým způsobem poškozen a následně za nových majitelů, bádenským markrabat, opravován. Ačkoliv jsou od 50. let 17. století dochovány pro morský kostel zádušní účty,¹⁹ o stavební aktivitě na kostele nijak nevyprávějí. Této evidenci tak zcela uniká i oprava střechy kostelní věže v roce 1661, k níž nám dílčí informace přináší</p>

⁹ LC I/1, s. 49. Naproti tomu J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 117 a podle něj Bohumír ROEDL, *Historie městských částí*, in: Jan Smetana (ed.), *Podbořany, dějiny města a okolních obcí*, Podbořany 2001, s. 262 uvádějí první zmínku o kostele roku 1344 podle jakéhosi registru pražské diecéze. Rovněž W. Rott píše o registru pražské diecéze (1344–1350), že existoval farní kostel v Morech od roku 1346: W. ROTT, *Der politische Bezirk Podersam*, s. 389.

¹⁰ Do doby před polovinou 14. století datuje kostel také D. LÍBAL, *Katalog gotické architektury*, s. 267. Naopak výstavbu kostela až v 15. století lze hodnotit jako neopodstatněnou. E. POCHE A KOL., *Umělecké památky Čech 2*, s. 428. Z. WIRTH, *Umělecké památky Čech*, s. 495.

¹¹ LC I/2, s. 14, 19.

¹² LC I/2, s. 66; LC II, s. 1; LC III–IV, s. 82, 85, 68, 137, 144; LC V, s. 227.

¹³ F. ŠTĚDRÝ, *Z bývalého děkanátu Slánského. 3. Farní kostel sv. Jakuba Většího v Slavětíně*, s. 98n. TÝŽ, *Vršovice (V okresu Lounském)*, *Lounské Hlasy* 9/36–37, 1908, s. 2n.

¹⁴ Veškeré uvedené dendrochronologické datování a odběr vzorků provedl v roce 2019 Ing. Tomáš Kyncl.

¹⁵ Před rokem 1590 Mory držel Jaroslav Libštejnský z Kolovrat na Petrohradě, který je získal roku 1573 od Jana Maškovského z Kolovrat na Krásném Dvoře. Kdy však Sokolové přišli o Mory, které se dostaly ke statku Krásný Dvůr, není známo. A. SEDLÁČEK, *Hrady XIV*, s. 383, 350, 346.

¹⁶ J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 117; A. SEDLÁČEK, *Hrady XIV*, s. 383. Ke zvonu srov. ANM, Sběrka rukopisů, inv. č. 339/II – Georg Adalbert WAHNER, *Sammlung alter und neuer Nachrichten betreffend die Kirchbezirke und derselbe Gotteshaus im Leitmeritzer Kreise*, Zweite Abtheilung von M bis Z, fol. 7v.

¹⁷ T. V. BÍLEK, *Konfiskace*, s. 101–102; J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 117.

¹⁸ J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 117.

¹⁹ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/1 – zádušní účty 1651–1689.

morská farní pamětní kniha²⁰ a především pamětní zápis, který byl tehdy vložen do makovice a znovu objeven o 90 let později, kdy byl pořízen jeho opis.²¹ Až na výjimky jsme o dalších blíže nespecifikovaných úpravách na kostele informováni až do poloviny 18. století ze zádušních účtů.²² Jednou z výjimek je zpráva z roku 1719, kdy byla dosavadní dřevěná zvonice nově vyzděna, a druhou je o rok mladší zpráva o opravě střechy nad sakristií, která se prvně připomíná již v roce 1700.²³ To jsou poměrně podstatné údaje informující nás o důležitých součástech kostela ještě před jeho zásadní přestavbou, která mu v polovině 18. století vtiskla současnou podobu. Informace pak doplňuje unikátní nákres půdorysu a pohledu kostela pořízený v souvislosti s dokumentací židovských obydlí v zemích Koruny české v letech 1727 až 1728.²⁴ Z uvedených zdrojů lze představu výše popsaného středověkého kostela doplnit o sakristii přiloženou k severnímu boku presbytáře, kterou snad ve zjednodušené podobě zachycuje ještě plán z roku 1740. K západní straně sakristie byla zřejmě přiložena kostnice a další součástí byla věž, s jejímž konkrétním umístěním a polohou si nemůžeme být zcela jisti. Do roku 1719 se zřejmě jednalo o celodřevěnou stavbu, která nutně nemusela být součástí vlastní stavby kostela, ale mohla být volně stojící v rámci kostelního areálu, stejně jako její pozdější zděná náhrada.²⁵ Náskres kostela z konce 20. let 18. století věž, respektive její zvonové patro s jehlancovou střechou, znázorňuje nad presbytářem a z hlediska perspektivy kresby svádí k jejímu umístění nad sakristií, tedy do míst pro lounské kostely nejtypičtější. Tomu však odporuje o rok mladší zápis uvádějící opravu střechy nad sakristií a zároveň to zpochybňuje nepříliš velká věrohodnost náskresu, jehož boční pohled a půdorys si neodpovídají a nekorespondují ani s reálně zjištěným stavem. S poukazem na malou spolehlivost a chybné proporční zvládnutí náskresu stavby by se nabízela i možnost věž interpretovat jako větší sanktusník, což by mohl částečně podporovat i záznam v kostelních účtech z roku 1730, který konkrétně zmiňuje umístění velkého zvonu nad presbytářem a malého ve věži.²⁶ To by snad opravňovalo k myšlence, že kostel disponoval nejen věží, ale i sanktusníkem, který musel být větších rozměrů, aby mohl nést velký zvon. Realnost kresby můžeme zvažovat jen s tím, že připustíme chybu jejího autora, který mylně prodloužil loď o jednu okenní osu na úkor presbytáře, jehož prodloužením by se sakristie posunula na své typické místo po severním boku presbytáře. Stále by však byl se zjištěným stavem v rozporu minimálně portál na západní straně jižního průčelí.

²⁰ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 2.

²¹ SOKA Louny, FÚ Mory, karton č. 3, inv. č. 38 – Opis pamětního spisu k obnově kostelní věže 1661.

²² SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/1 – zádušní účty 1651–1689. SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

²³ NA Praha, APA I, sign. B 13/18, inv. č. 1358 – Zprávy farářů o stavu far 1700, Žatecko, vikariát Vilémov, fol. 98r–98v, fol 99 bis v.

²⁴ NA Praha, Sběrka map a plánů, sign. A/XII/2, inv. č. 1160 – Plánek židovských obydlí. V současnosti dostupné z <http://www.vugtk.cz/plany/cs/mapa/47> [citováno 20. 4. 2022].

²⁵ Mohlo se však nadále jednat o dřevěnou zvonici pouze se zděnou podezdívkou, či přízemím.

²⁶ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 16 – Kniha nadací 1724–59, kostelních účtů 1730–99, farní inventář z r. 1730 a soupis pronesených kázání 1865–95, konkrétně je citován inventář z roku 1730.

Minimálně od 30. let 18. století byla zvažována úprava kostela, která měla zejména zvětšit prostor stísněné lodi. Proto také v roce 1739,²⁷ 1740²⁸ a patrně kolem roku 1750²⁹ vznikly dochované projekční plány. Kým byla konkrétně přestavba iniciována, nevíme, můžeme se ale domnívat, že důvodem zvětšení lodi nemusel být zvýšený počet věřících po obnovení fary v roce 1695, neboť po osamostatnění kněžické fary v roce 1729 spravoval morský farář pouze svou sídelní ves.³⁰ Příčinou mohl být nárazově zvýšený počet věřících ve formě poutníků, neboť jak vyplývá z písemných pramenů, v kostele byla uchovávána dřevěná milostná socha Panny Marie,³¹ pro níž byl v roce 1731 zřízen severní boční oltář.³² Vedle hlavního oltáře zasvěceného Narození Panny Marie byl v kostele umístěn i jižní boční oltář zasvěcený sv. Antonínu Paduánskému.³³

Plánovaná přestavba nakonec proběhla na počátku 50. let 18. století (snad pod vedením autora dvou z výše zmíněných plánů Johanna Mathiase Spieße, lokálního stavitele činného ve 30. až 60. letech 18. století na Žatecku a Podbořansku, usedlého v Buškovicích)³⁴ a ve své finální podobě představuje jakýsi kompilát výše uvedených plánů, který vyústil do současné podoby. Loď byla prodloužena západním směrem asi o polovinu dosavadní délky, v ose jižní a západní stěny byla opatřena vstupními portály a osvětlena celkem sedmi okenními otvory se segmentovými záklenky. Potud se trojice plánů shoduje. Základní koncept členění fasád je rovněž společný pro všechny plány, avšak výsledek vznikl již využitím zalamování soklu a korunní římsy na lizénách, které je patrné na plánech z roku 1740 a 1750, přičemž z plánu mladšího bylo použito i segmentové vykrojení nároží a západní štít. Z nejstaršího plánu byl zase použit způsob orámování otvorů a na jeho základě byla nově vystavěna sakristie a k ní přiléhající vížka s točitým schodištěm. S prodloužením lodi byla realizována i nová kruchta odpovídající nejvíce plánu z roku 1740. Plány se pak zcela rozcházejí

²⁷ Autorem plánu je zednický mistr Adam Urglmacher. SOA Třeboň, pobočka Třeboň, Velkostatek Mory, sign. III K-alfa 4b/14, inv. č. 26 — Mory, půdorys a plán průčelí farního kostela 1739, dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/545540> [citováno 20. 4. 2022].

²⁸ Autorem plánu je Johann Mathias Spieß, lokální stavitel činný ve 30. až 60. letech 18. století na Žatecku a Podbořansku usedlý v Buškovicích. SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, sign. III K-alfa 4b/16, inv. č. 27 — Mory, půdorys a celkový pohled na farní kostel v perspektivním zobrazení 1740, dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/545541> [citováno 20. 4. 2022].

²⁹ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, sign. III K-alfa 4b/2, inv. č. 28 — Mory, profilový pohled na farní kostel, asi 1750 dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/545537> [citováno 20. 4. 2022].

³⁰ SOKA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 — Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, s. 9. Za pozornost jistě stojí, že než se opravila stará fara v Morech, bydlel morský prvofarář Dokler v Kněžicích (není známo přesně kde, v úvahu připadá i tamní stará předbělohorská fara); SOKA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 — Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852 — spis *Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis* (vložen u předního příděští), s. 2.

³¹ V polovině 18. století se v zádušních účtech objevují výdaje za pořízení obětních svíček i příjmy z jejich prodeje, byla rovněž štafírována koruna sochy Panny Marie atd.; srov. SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 — zádušní účty 1690–1774.

³² SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 16 — Kniha nadací 1724–59, kostelních účtů 1730–99, farní inventář z r. 1730 a soupis pronesených kázání 1865–95, konkrétně jsou citovány dodatky k inventáři z roku 1730.

³³ Oba prvně připomínány v roce 1700. NA Praha, APA I, sign. B 13/18, inv. č. 1358 — Zprávy farářů o stavu far 1700, Žatecko, vikariát Vilémov, fol. 97r. V roce 1758 změnil oltář zasvěcení ve prospěch sv. Františka Xaverského. ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 3.

³⁴ K němu srovnej P. VLČEK A KOL., *Encyklopedie architektů*, s. 613.

při návrhu věže, která měla být dle plánu z roku 1740 umístěna do osy západního průčelí lodi, zbylé dva plány naopak počítaly s její výstavbou nad presbytářem. Nakonec však byla zvolena úspornější varianta, kdy společně s novým krovem kostela vznikl i současný mohutný sanktusník. Zádušní účty dokládají, že přestavba byla realizována v roce 1752,³⁵ přičemž nelze vyloučit, že započala na východě zhotovením krovu nad presbytářem a sanktusníku, v jehož makovici byl při opravě v roce 1856 mimo jiné nalezen zápis z roku 1751.³⁶ To potvrzuje i dendrochronologická analýza dřevěných konstrukcí, která určila jako dobu kácení smrkového dřeva užitého na trámy krovu lodi, presbytáře, sanktusníku i schodišťové věže roky 1749–1751. Zádušní účty nás také zpravují o výstavbě kostnice realizované v severozápadním koutu kostelního areálu tak, jak ji navrhoval plán z roku 1740 a zaznamenala mapa stabilního katastru Čech v roce 1843. Potvrdit lze i novou výstavbu sakristie, která svým půdorysem neodpovídá starším stavbám užívaným na Lounsku. Nahradila dříve připomínanou sakristii starší, snad středověkou, ze které mohly být použity armovací kvádry viditelné v severozápadním nároží a možná i kamenná lidská maska vsazená do východního průčelí.

Kostel v polovině 18. století získal podobu, kterou až na dílčí změny můžeme vidět dodnes, neboť v průběhu dalších staletí byly prováděny zejména běžné údržbové práce. V roce 1880 proběhla výměna do té doby užívaného šindele za novou krytinu pálenou.³⁷ O osm let později byl krov valbové střechy³⁸ sakristie nahrazen současnou konstrukcí, pro níž byl zhotoven roku 1888 stavební plán.³⁹ V neposlední řadě byl v roce 1922 opravován strop lodi,⁴⁰ který byl renovován již po roce 1820⁴¹ a před tím v roce 1771⁴² a následně v roce 1937 opatřen malbou Krista kázajícího na hoře.⁴³ Nejpozději v první třetině 20. století lze počítat i s výstavbou současné předsíně, jejíž realizace však není nijak písemnými prameny zaznamenána.⁴⁴

³⁵ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

³⁶ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 41.

³⁷ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 14, 23.

³⁸ Valbová střecha je zachycena na plánu z roku 1879. SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Postoloprty, Plány - nezpracováno.

³⁹ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Postoloprty, Plány - nezpracováno.

⁴⁰ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 73.

⁴¹ SOA v Třeboni, oddělení Český Krumlov, Schwarzenberská ústřední kancelář Hluboká nad Vltavou – střední oddělení, karton č. 880, sign. A 3 K α 2, inv. č. 3586 – Stavby a stavební opravy kostelů v obcích: Kněžice, Mory, Opočno, Nečemice, Postoloprty, Skupice, Bitozeves, Sušany, Havraň, Hradiště, Břvany.

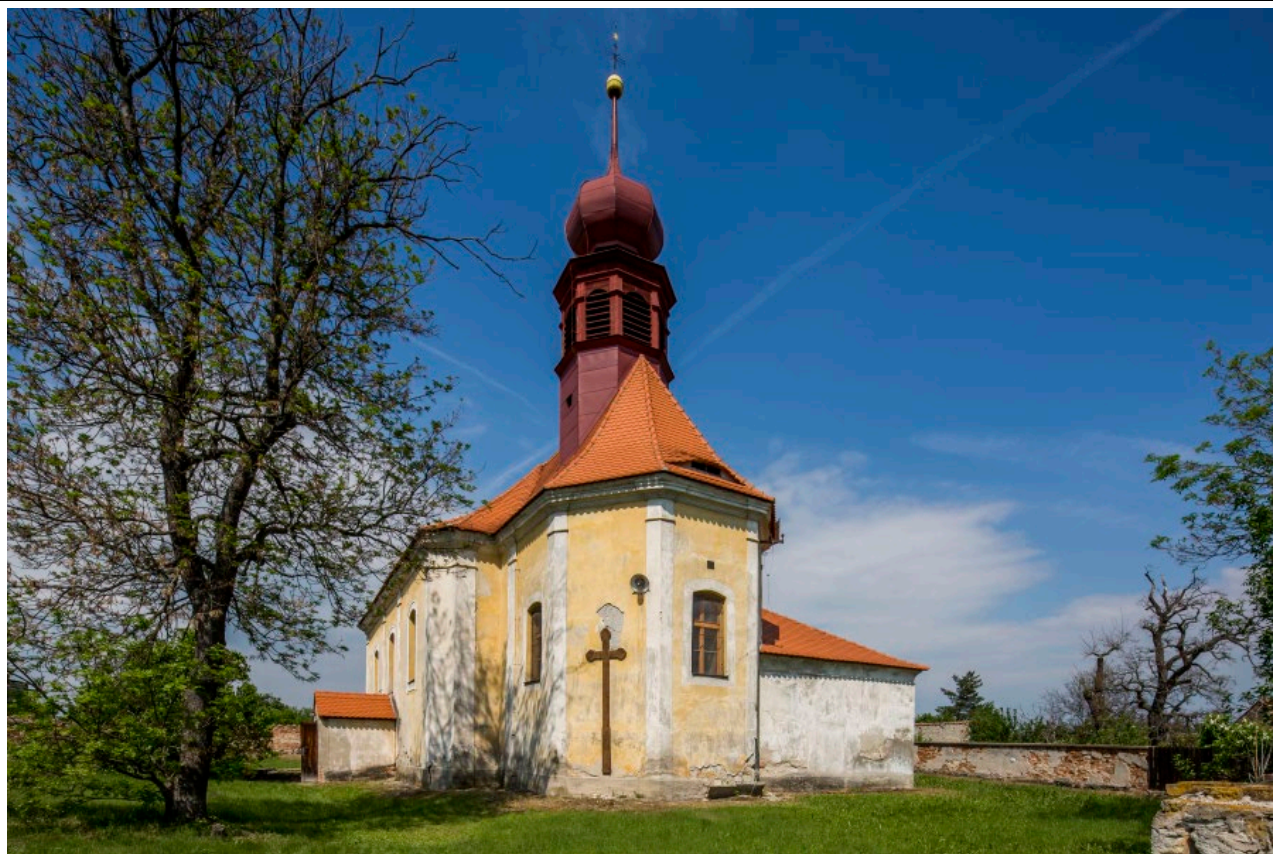
⁴² SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

⁴³ Malbu provedl umělecký malíř August Oskar Nestler z Chomutova. SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 83.

⁴⁴ Prvně je výstavba dřevěné předsíně zaznamenána v roce 1773 (SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774), a přestože je na mapě stabilního katastru z roku 1843 zachycena v nespalné podobě, její dřevěná konstrukce je zobrazena ještě na plánu z roku 1888 (SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Postoloprty, Plány – nezpracováno).

Celkový pohled na areál kostela od východu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Celkový pohled od východu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Jižní průčelí presbytáře a lodi v pohledu od jihu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Jižní průčelí lodi v pohledu od jihovýchodu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

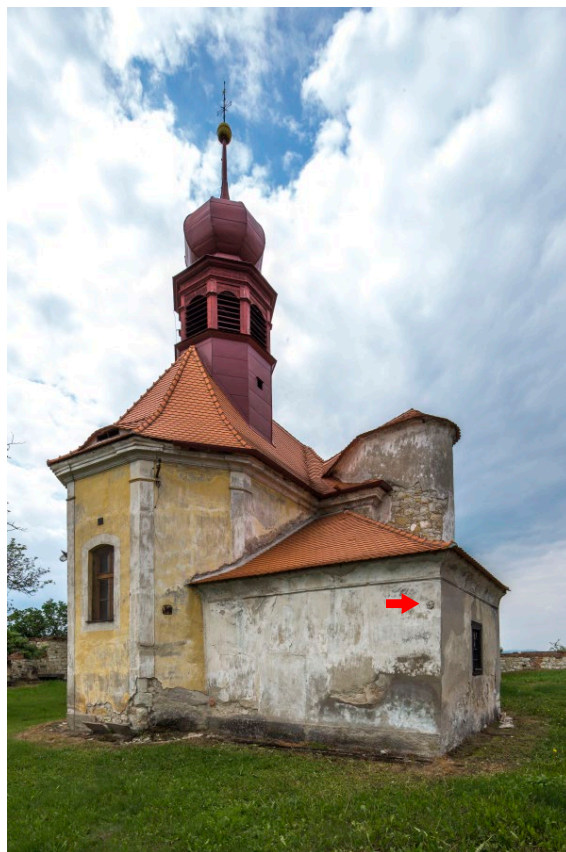
Čelní pohled od jihu na odhalené části středověkého portálu lodi po východní straně předsíně. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

Detail západní stojky portálu. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

Detail východní stojky portálu. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

Celkový pohled od severovýchodu. Šipkou je označena poloha zazděné kamenné lidské masky. Foto: Marta Pavlíková 2019.

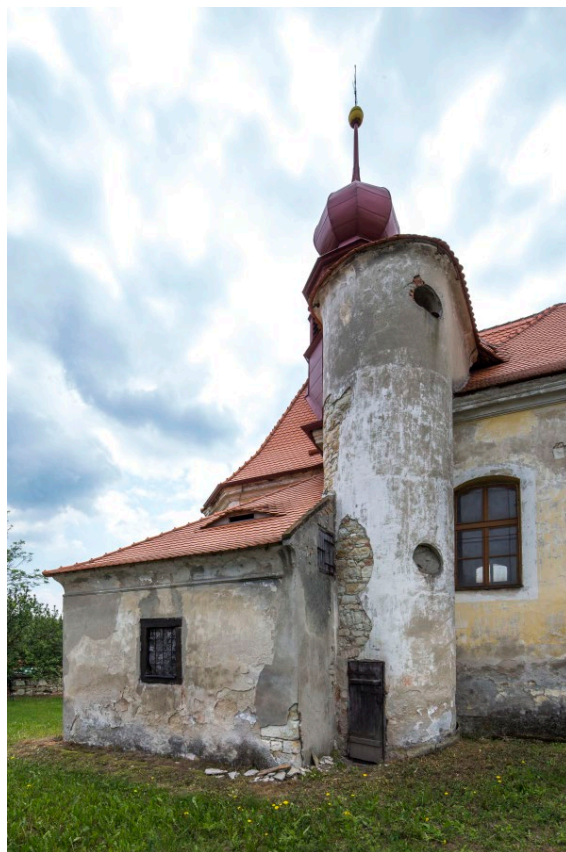
Detail kamenné lidské masky zazděné při severovýchodním nároží sakristie. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

Detail armování v patě východoseverovýchodního nároží presbytáře. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

Sakristie v pohledu od severu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Sakristie a schodišťová věž v pohledu od severozápadu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

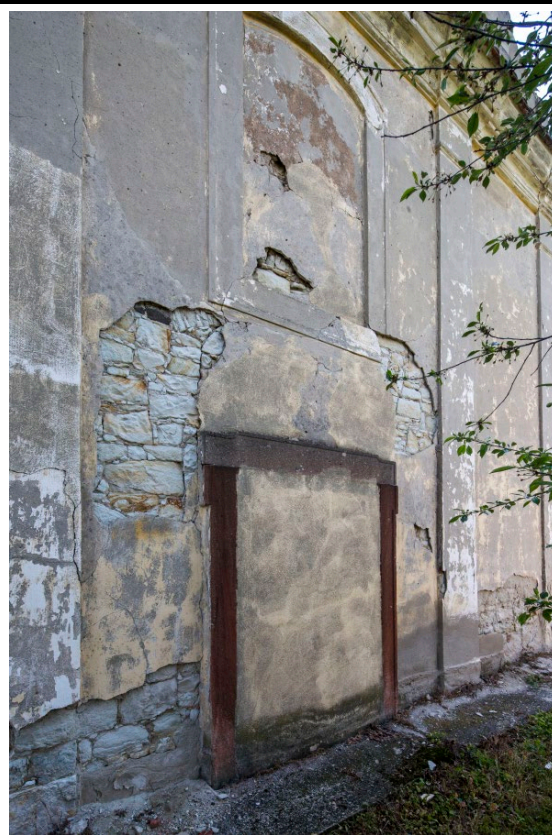
Pohled od severozápadu na armování severozápadního nároží sakristie. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

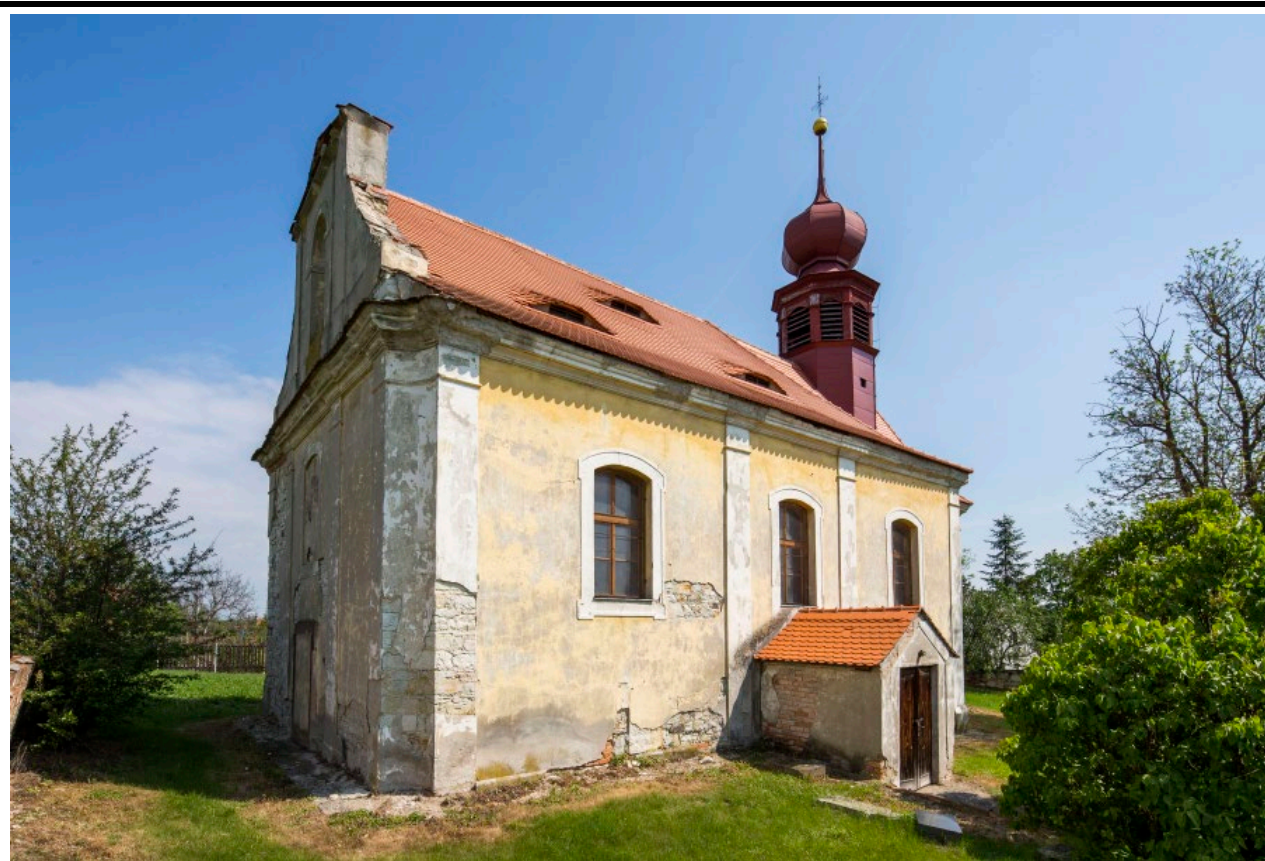
Celkový pohled od severozápadu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Západní průčelí lodi v pohledu od jihozápadu. Foto: Tomáš Brož 2006.

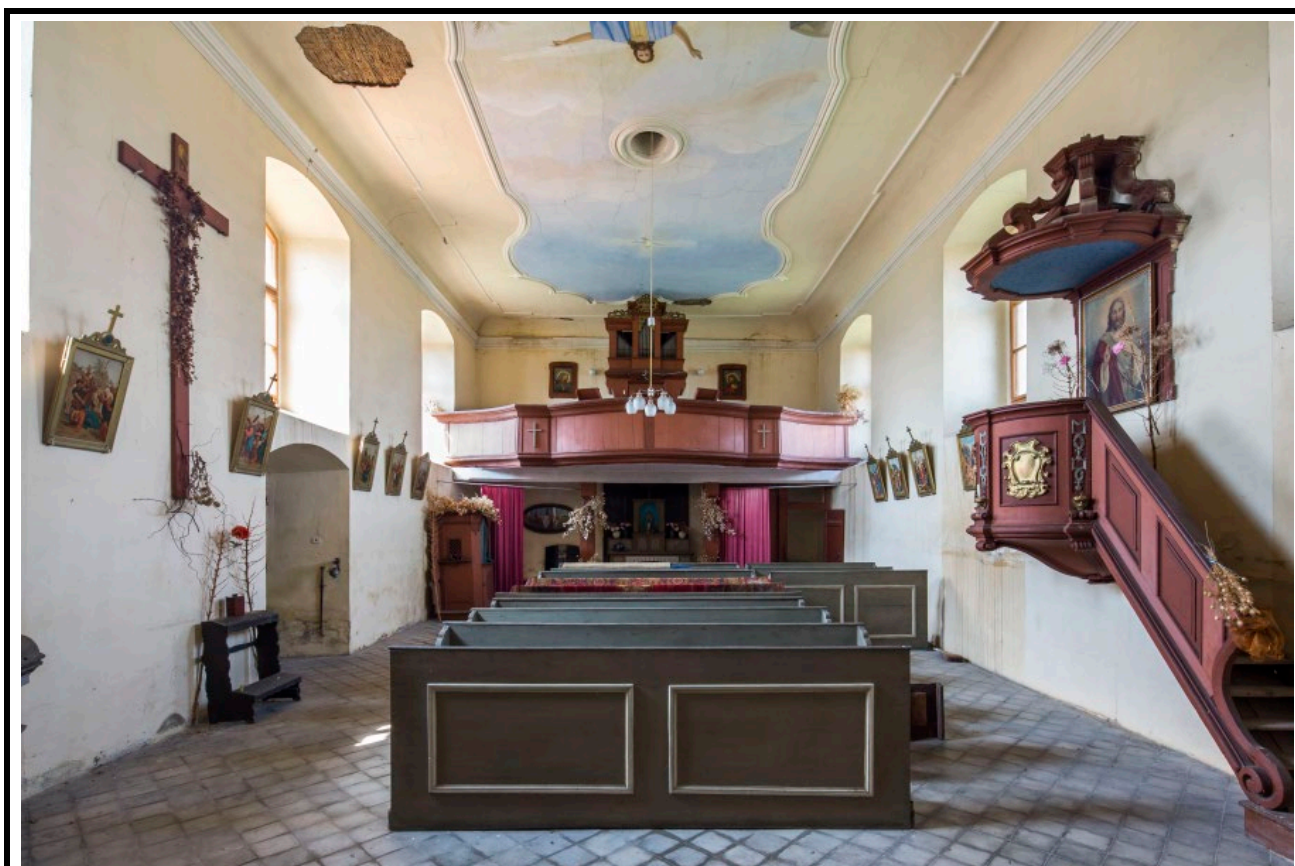
Detail střední osy západního průčelí lodi v pohledu od severozápadu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Celkový pohled od jihozápadu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

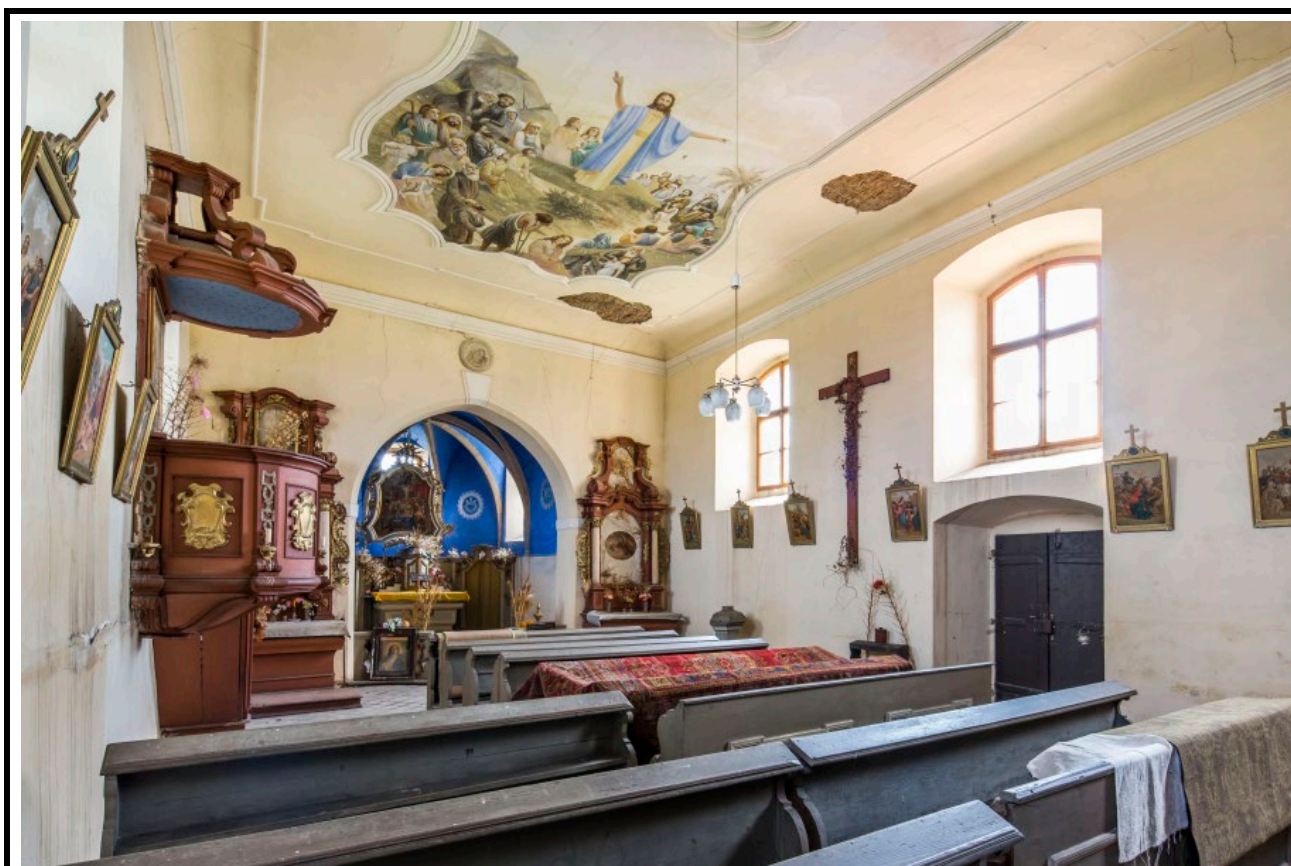
Jižní průčelí lodi s předsíní v pohledu od jihozápadu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Interiér lodi v pohledu od východu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Interiér lodi v pohledu od jihovýchodu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Interiér lodi v pohledu od severozápadu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Interiér lodi v pohledu od západu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Křtitelnice umístěná při jižním bočním oltáři lodi v pohledu od severu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

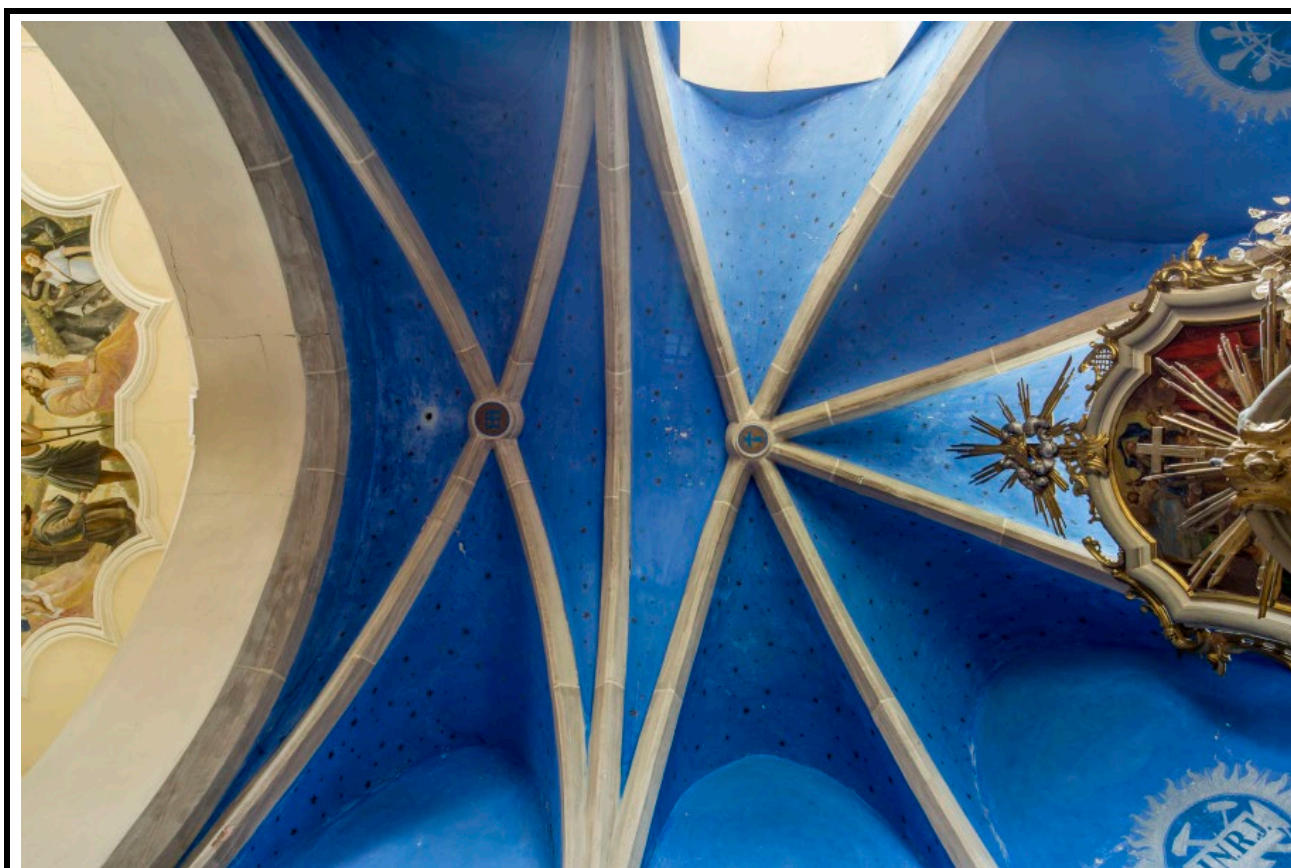
Křtitelnice umístěná při jižním bočním oltáři lodi v pohledu od západu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Vítězný oblouk v pohledu od západu s průhledem do presbytáře. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Interiér presbytáře v pohledu od západu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

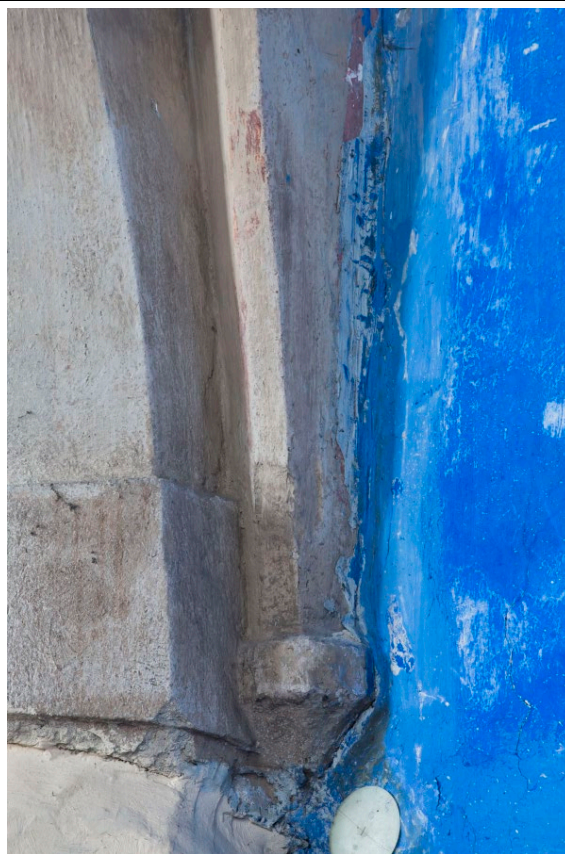
Klenba presbytáře v podhledu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Detail závěrového svorníku klenby presbytáře. Foto: Jan Koloc 2009.

Detail západního svorníku klenby presbytáře. Foto: Jan Koloc 2009.

Severozápadní konzole presbytáře v pohledu od jihovýchodu. Foto: Jan Koloc 2009.

Interiér sakristie v pohledu od severu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Interiér sakristie v pohledu od jihu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Jižní portál lodi v pohledu od jihu z předsíně. Foto: Jan Koloc 2009.

Detail zvonu zavěšeného v sanktusníku. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

Krov nad lodí v pohledu od severozápadu. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

Severovýchodní nároží lodi v pohledu od severozápadu z podkroví nad sakristií. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

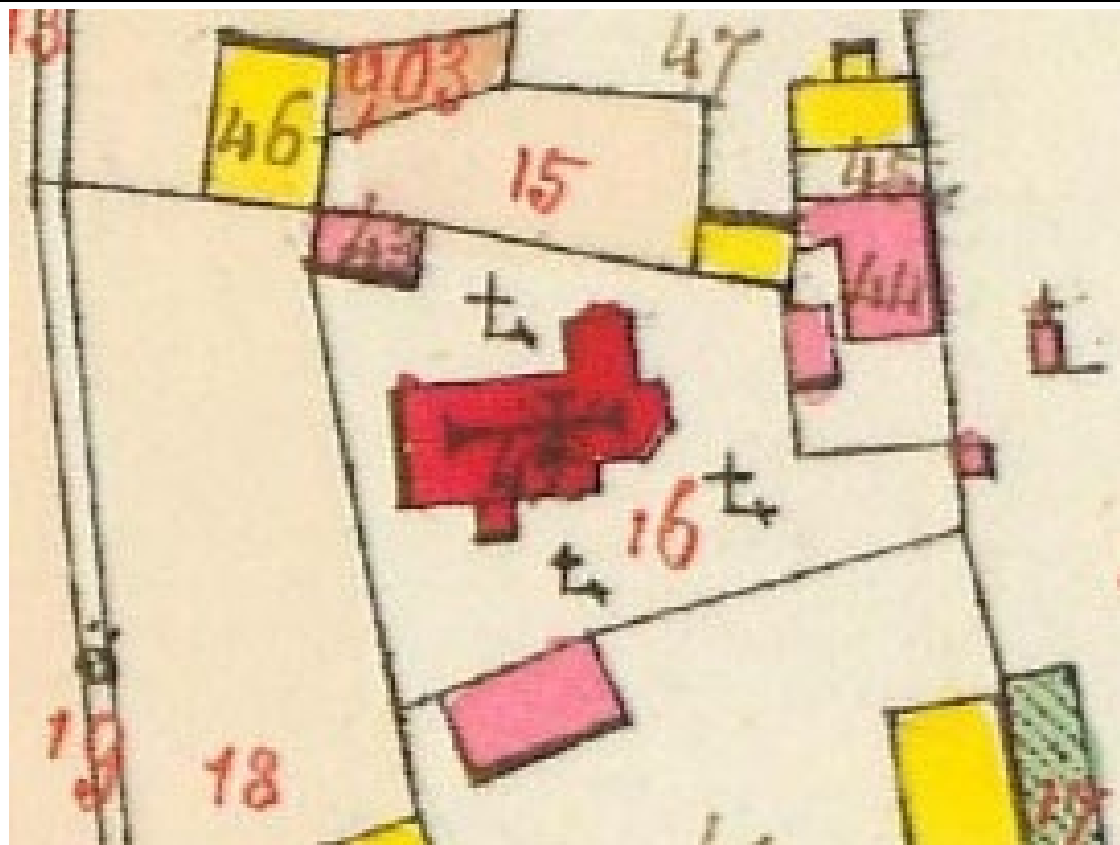
Detail kvádrů nárožního armování severovýchodního nároží lodi s patrnými stopami po opravě plošinou s plochými zuby. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

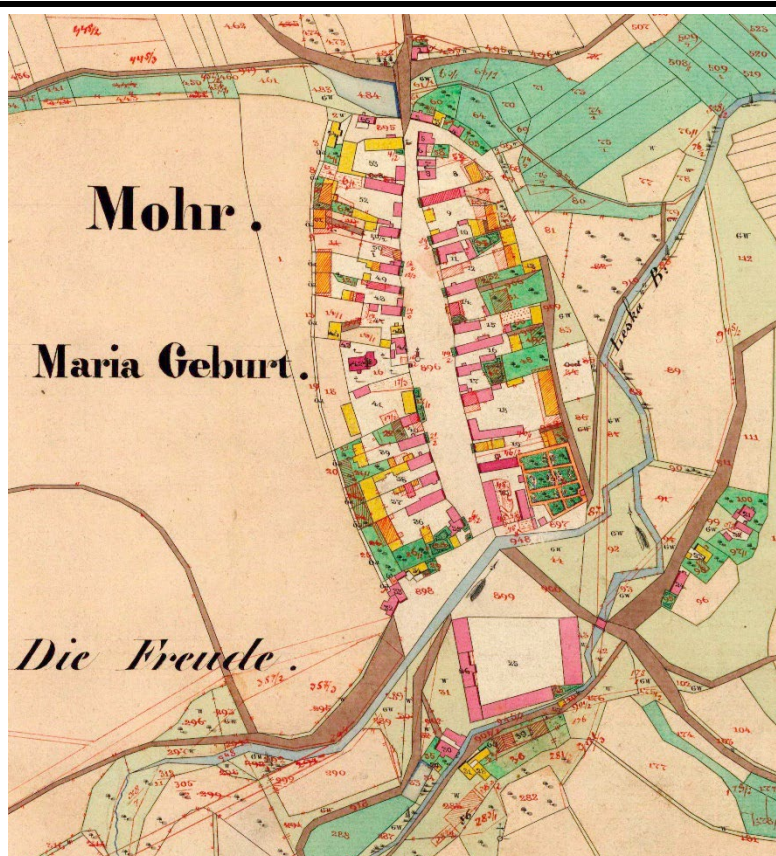
Detail armování severovýchodního nároží presbytáře patrné ve styku koruny východního zdiva sakristie v jejím podkrovní. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

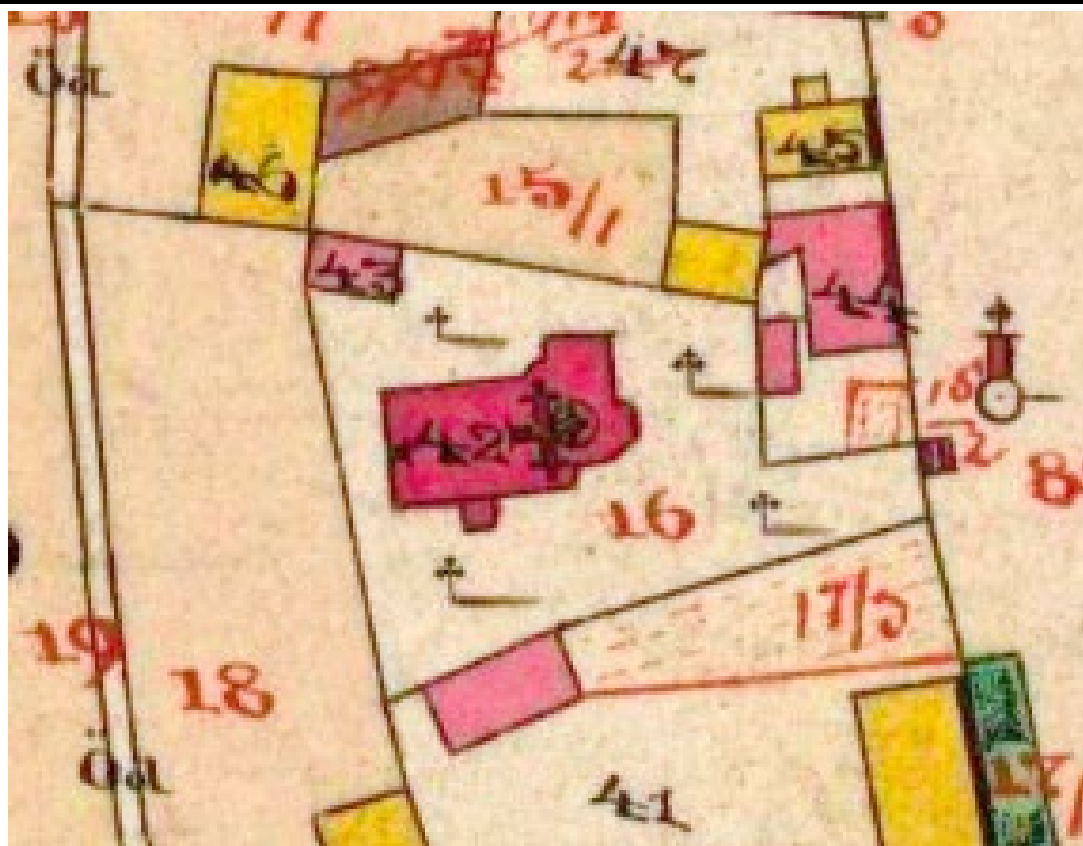
Mory na císařském otisku mapy stabilního katastru Čech z roku 1843.

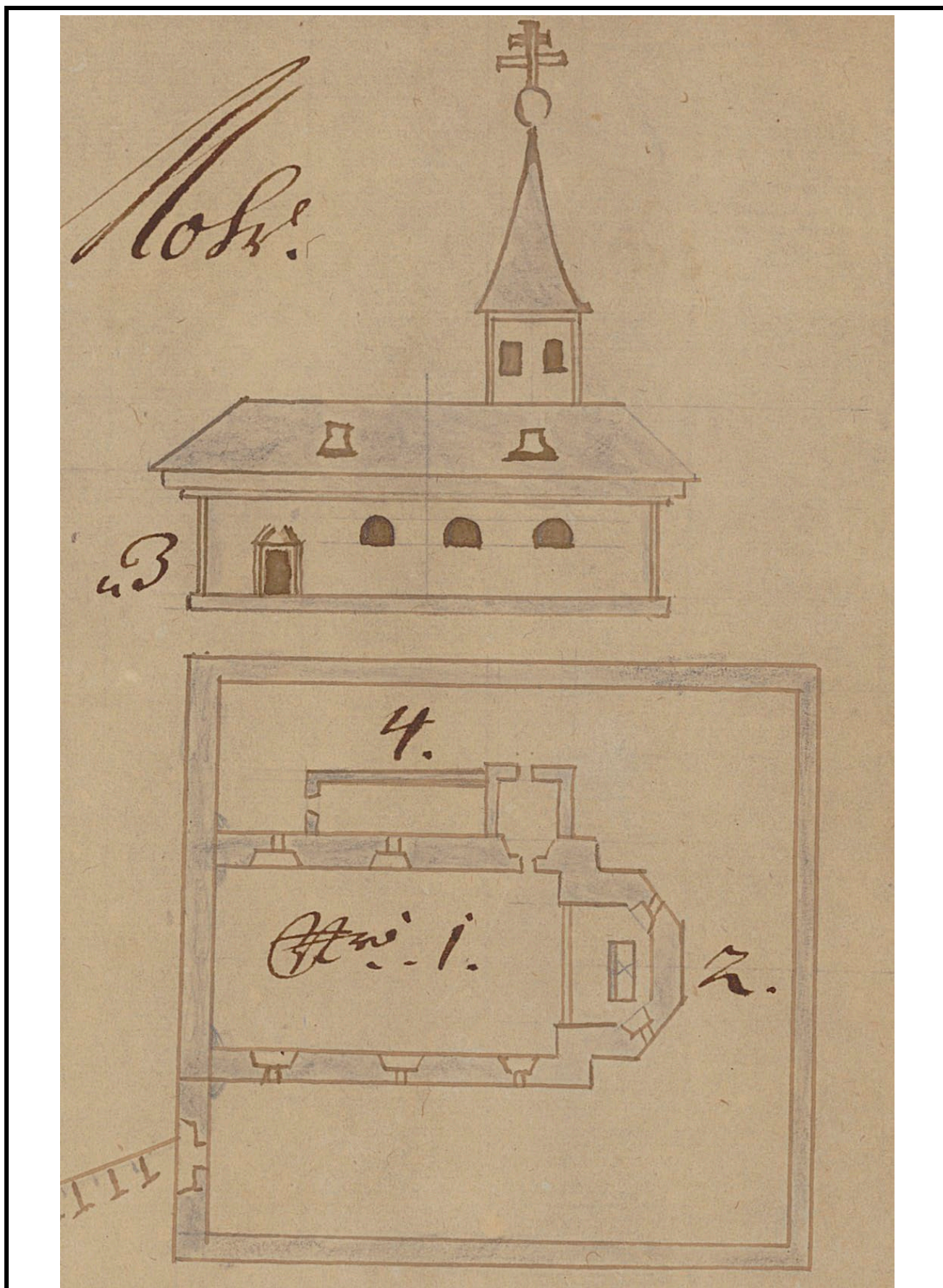
Detail kostela na císařském otisku mapy stabilního katastru Čech z roku 1843.

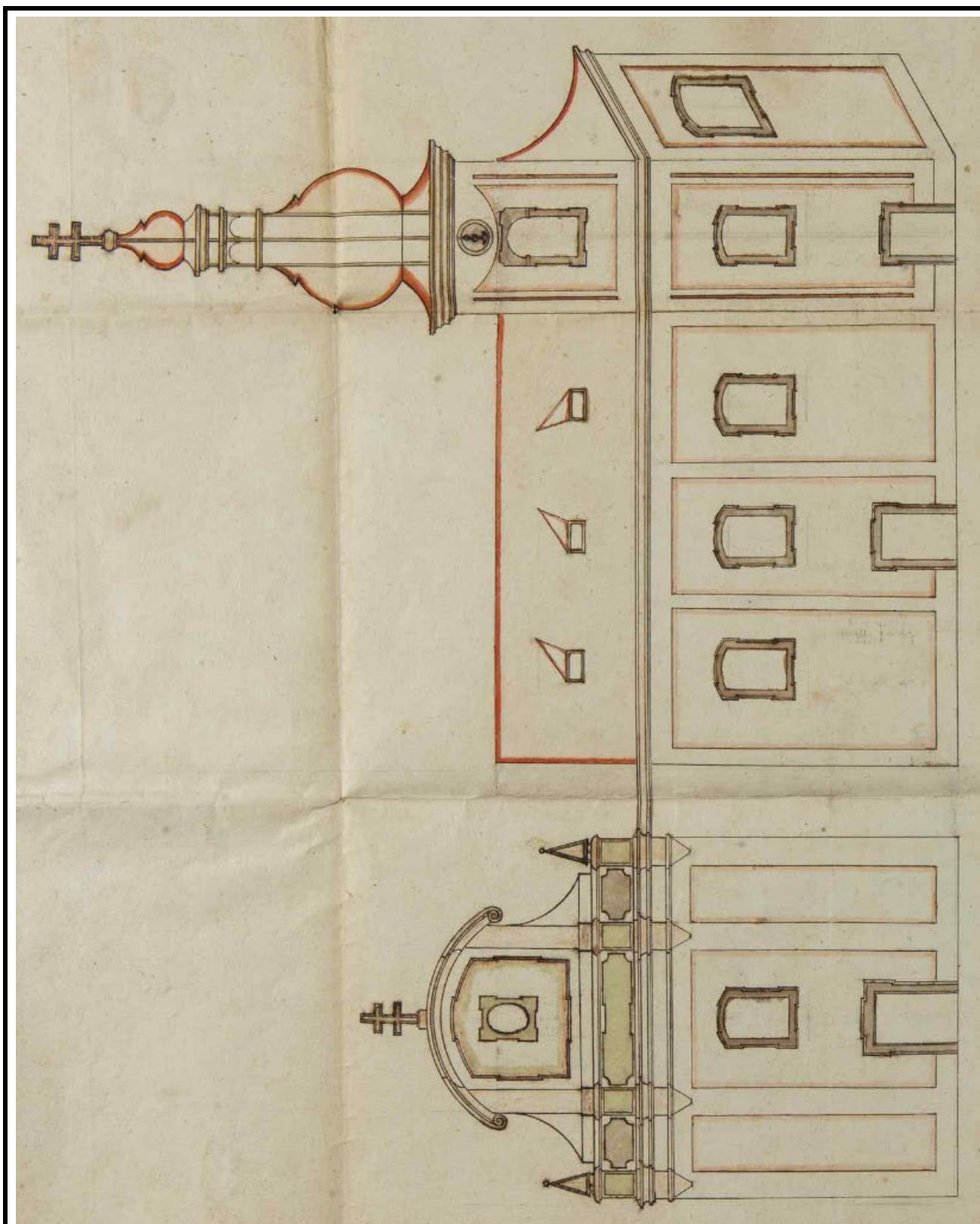
Mory na originální mapě stabilního katastru Čech z roku 1843.

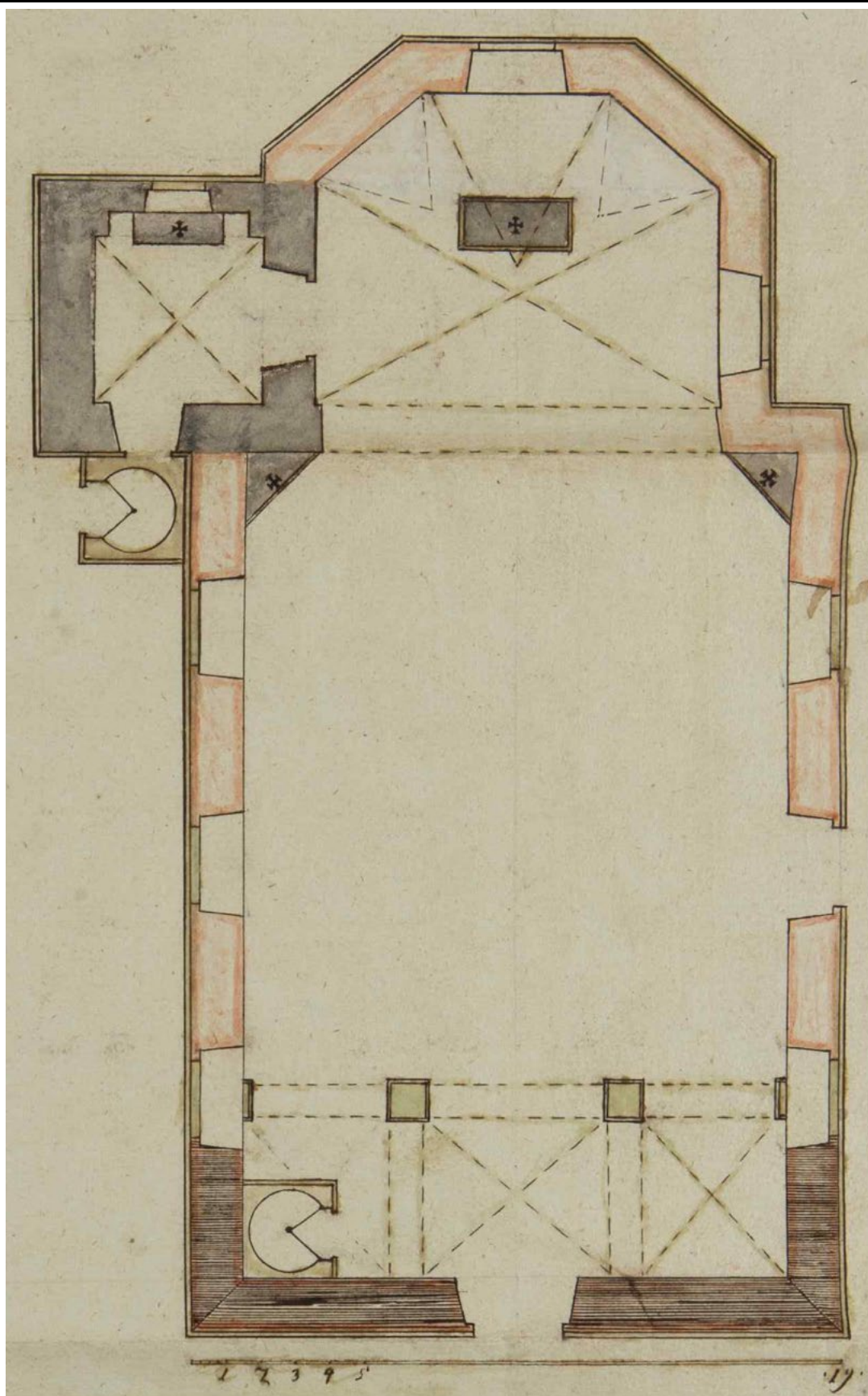
Detail kostela na originální mapě stabilního katastru Čech z roku 1843.

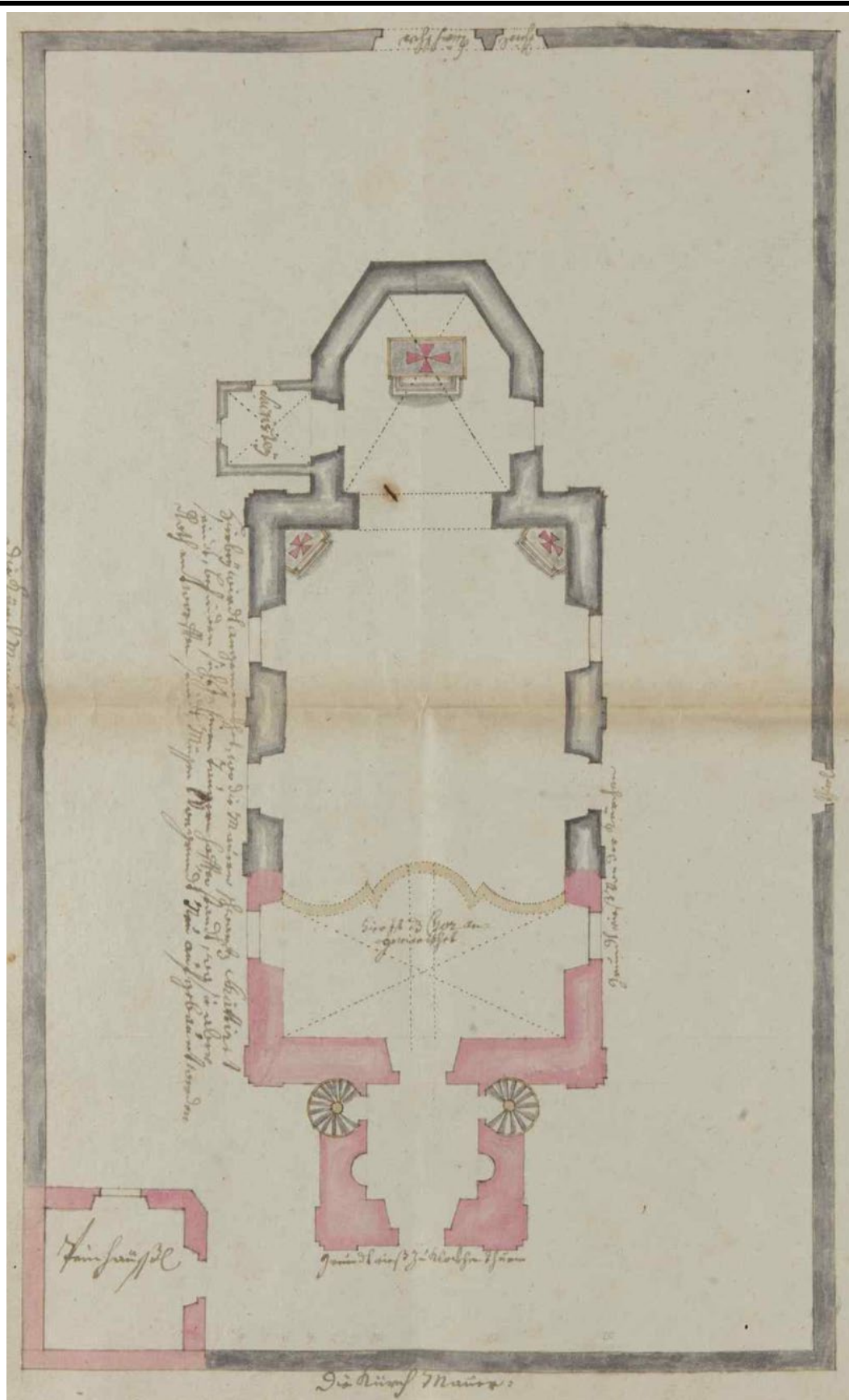
Výřez z plánu židovského osídlení z let 1727–28. Zdroj: Národní archiv, Sběrka map a plánů, sign. A/XII/2, inv. č. 1160.

Plán průčelí kostela od zednického mistra Adama Urglmachera z roku 1739. Zdroj: SOA Třeboň, Velkostatek Mory, sign. III K-alfa 4b/14, inv. č. 26

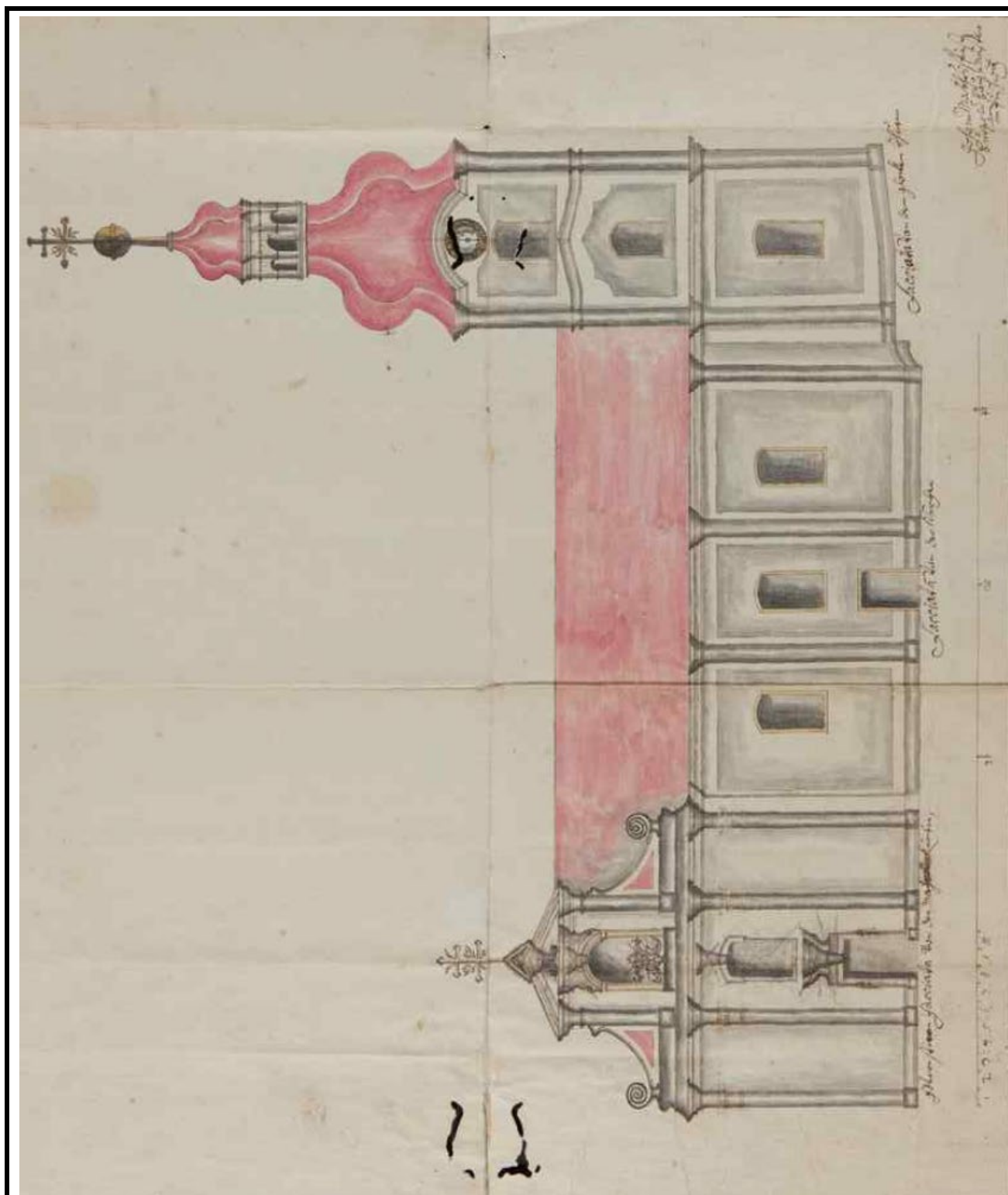
Půdorys kostela od zednického mistra Adama Urglmachera z roku 1739. Zdroj: SOA Třeboň, Velkostatek Mory, sign. III K-alfa 4b/14, inv. č. 26

Půdorys kostela od Johanna Mathiasa Spieße z roku 1740. Zdroj: SOA Třeboň, Velkostatek Mory, sign. III K-alfa 4b/16, inv. č. 27

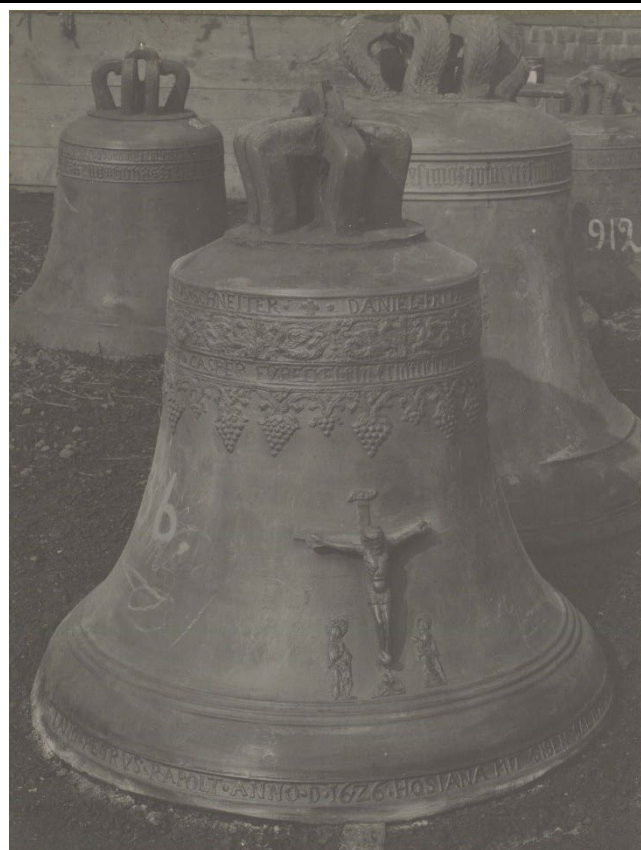
Perspektivní zobrazení kostela od Johanna Mathiasa Spieße z roku 1740. Zdroj: SOA Třeboň, Velkostatek Mory, sign. III K-alfa 4b/16, inv. č. 27

Plán průčelí kostela kolem roku 1750. Zdroj: SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774

Celkový pohled na zvon. Foto: 1918, sbírka negativů GŘ NPÚ, sig. F 49.367.

Celkový pohled na zvon. Foto: 1918, sbírka negativů GŘ NPÚ, sig. F 49.341.

Celkový pohled na kostel od východu. Foto: 1963, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 9483.

Křtitelnice. Foto: 1963, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 20639.

Interiér presbytáře v pohledu od západu. Foto: 1963, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 20639.

Celkový pohled na kostel od jihozápadu. Foto: 1988, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 96015.

Celkový pohled na kostel od jihovýchodu. Foto: 1988, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 96016.

Jižní předsíň v pohledu od jihovýchodu. Foto: 1988, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 96018.

Celkový pohled na kostel od východu. Foto: 1988, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 96019.

Celkový pohled na kostel od východu. Foto: 1994, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 105176.

Západní průčelí kostela. Foto: 2003, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 152888.

Celkový pohled od severozápadu. Foto: 2003, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 152889.

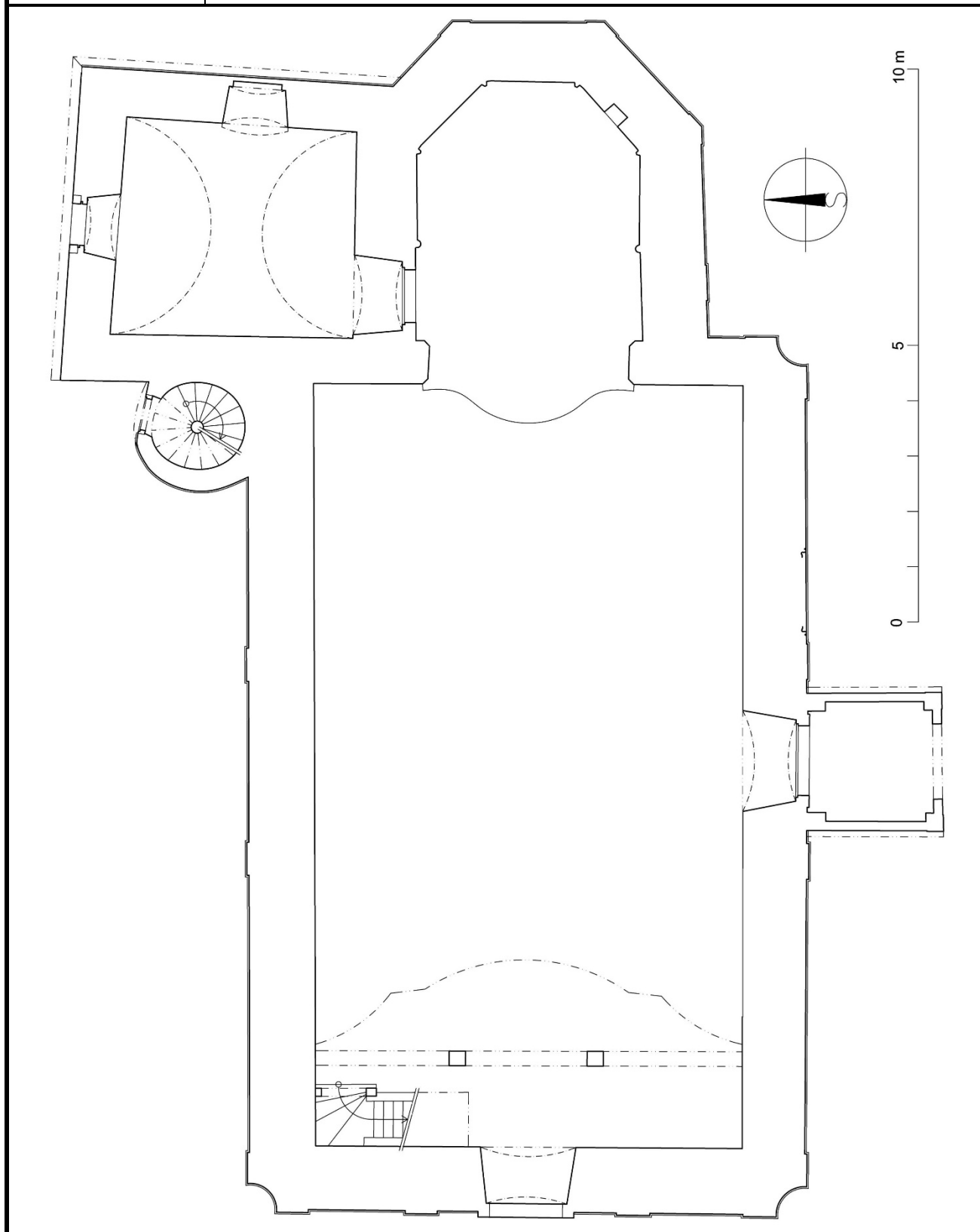

Celkový pohled od jihu. Foto: 2003, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 152896.

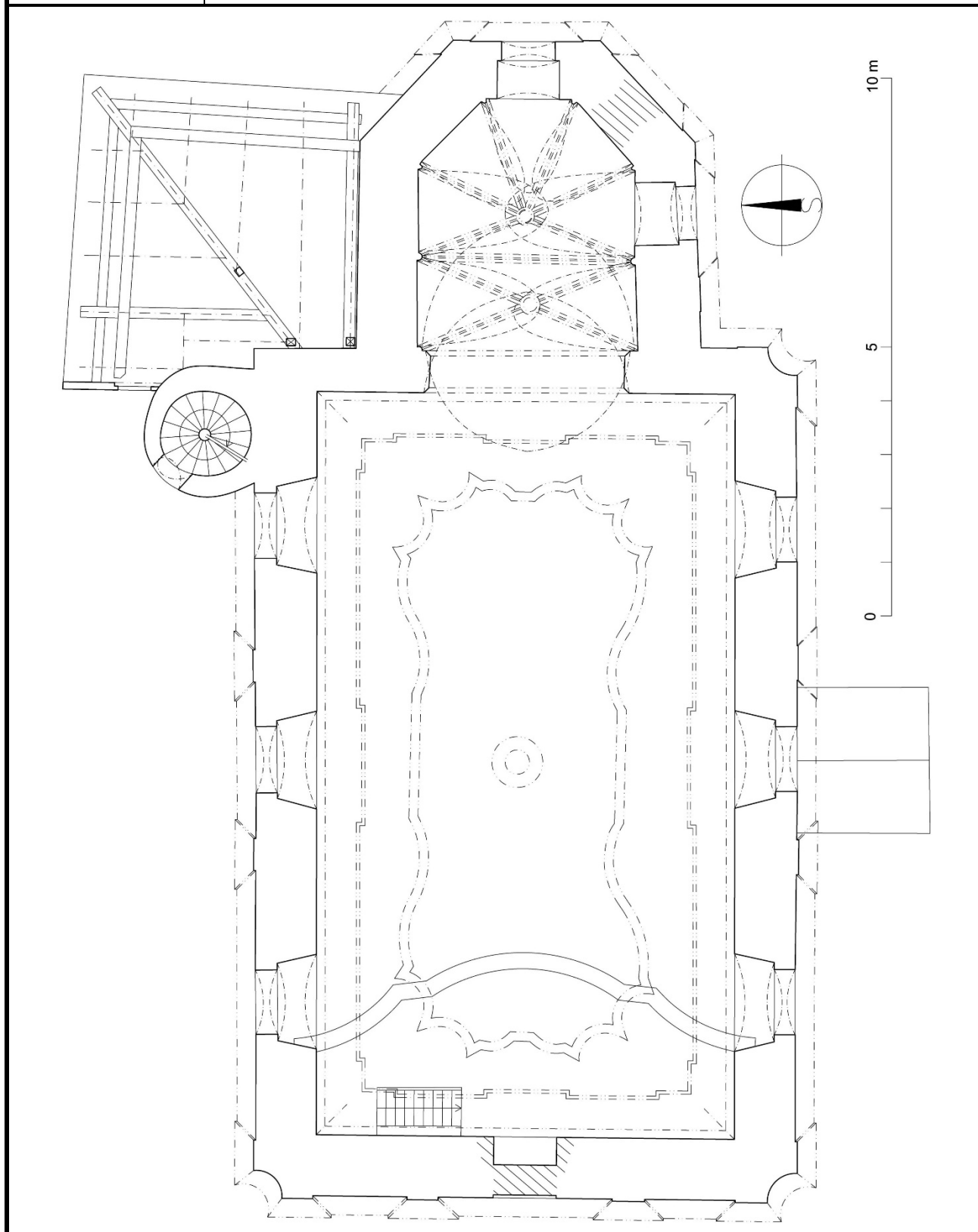

Celkový pohled od východu. Foto: 2003, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 152904.

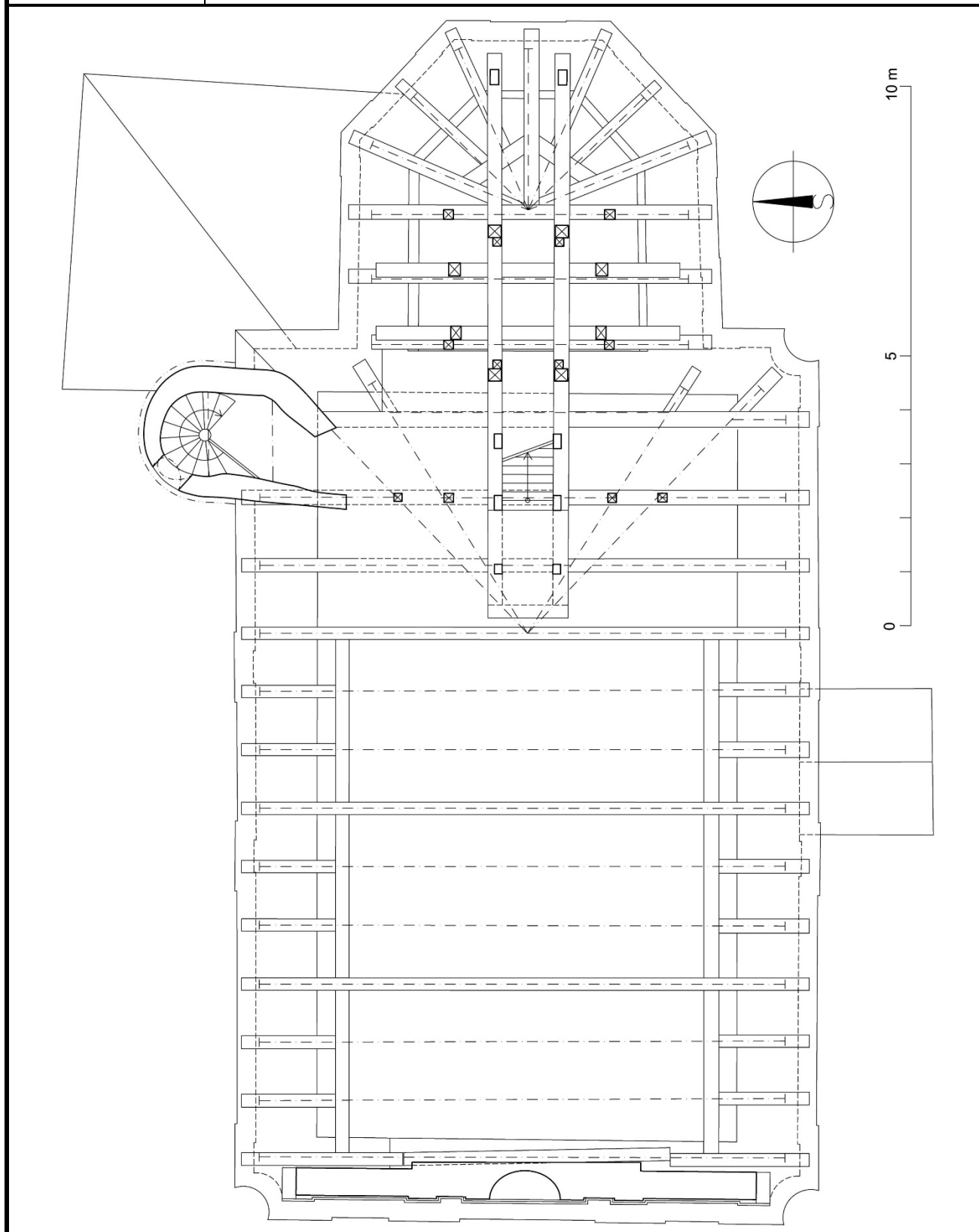
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Tomáš Brož, Miroslav Nový	Rok:	2009-19
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice.		
Popis:	Půdorys na úrovni vstupu.		

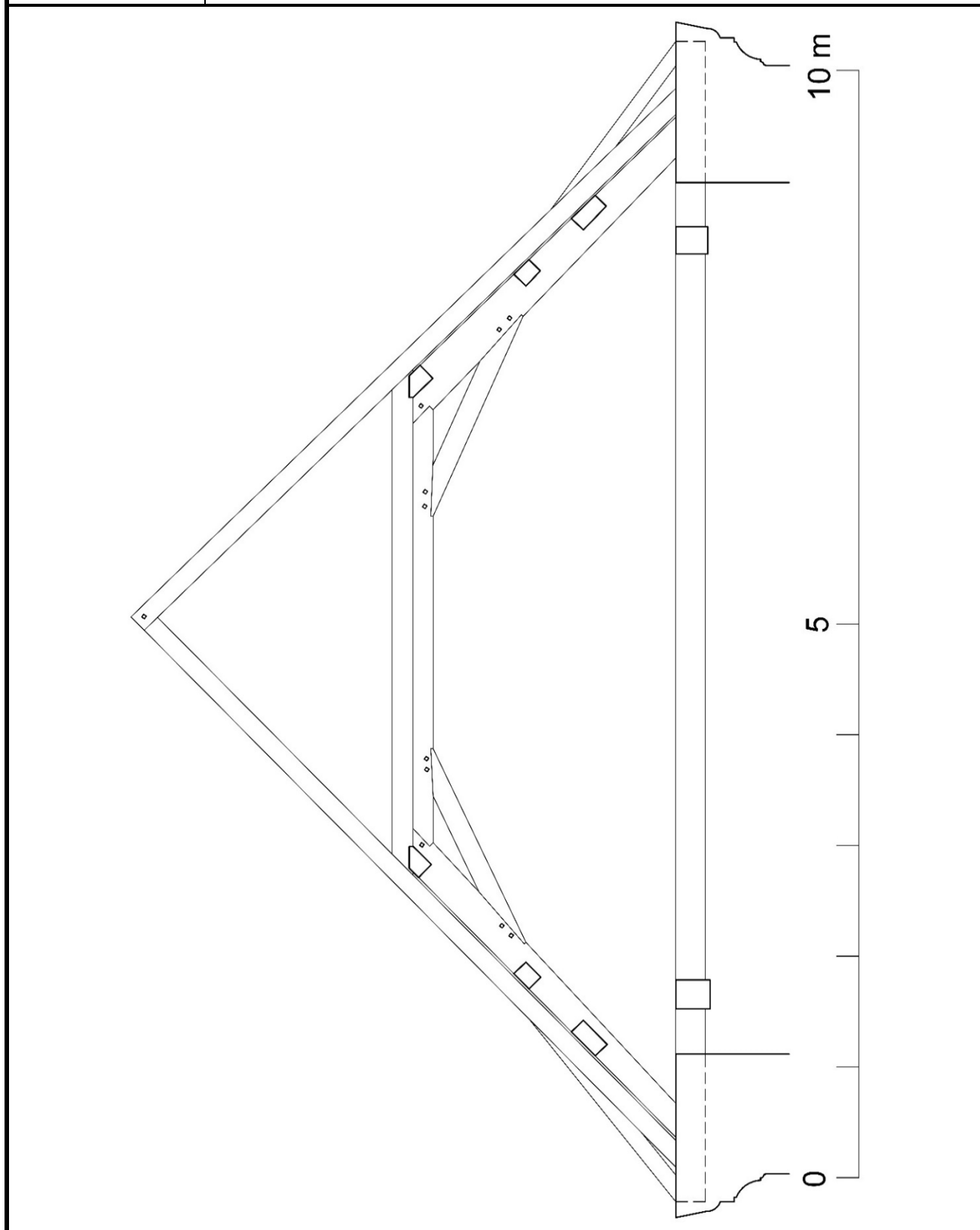
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Tomáš Brož, Miroslav Nový	Rok:	2009-19
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice.		
Popis:	Půdorys na úrovni okenních otvorů.		

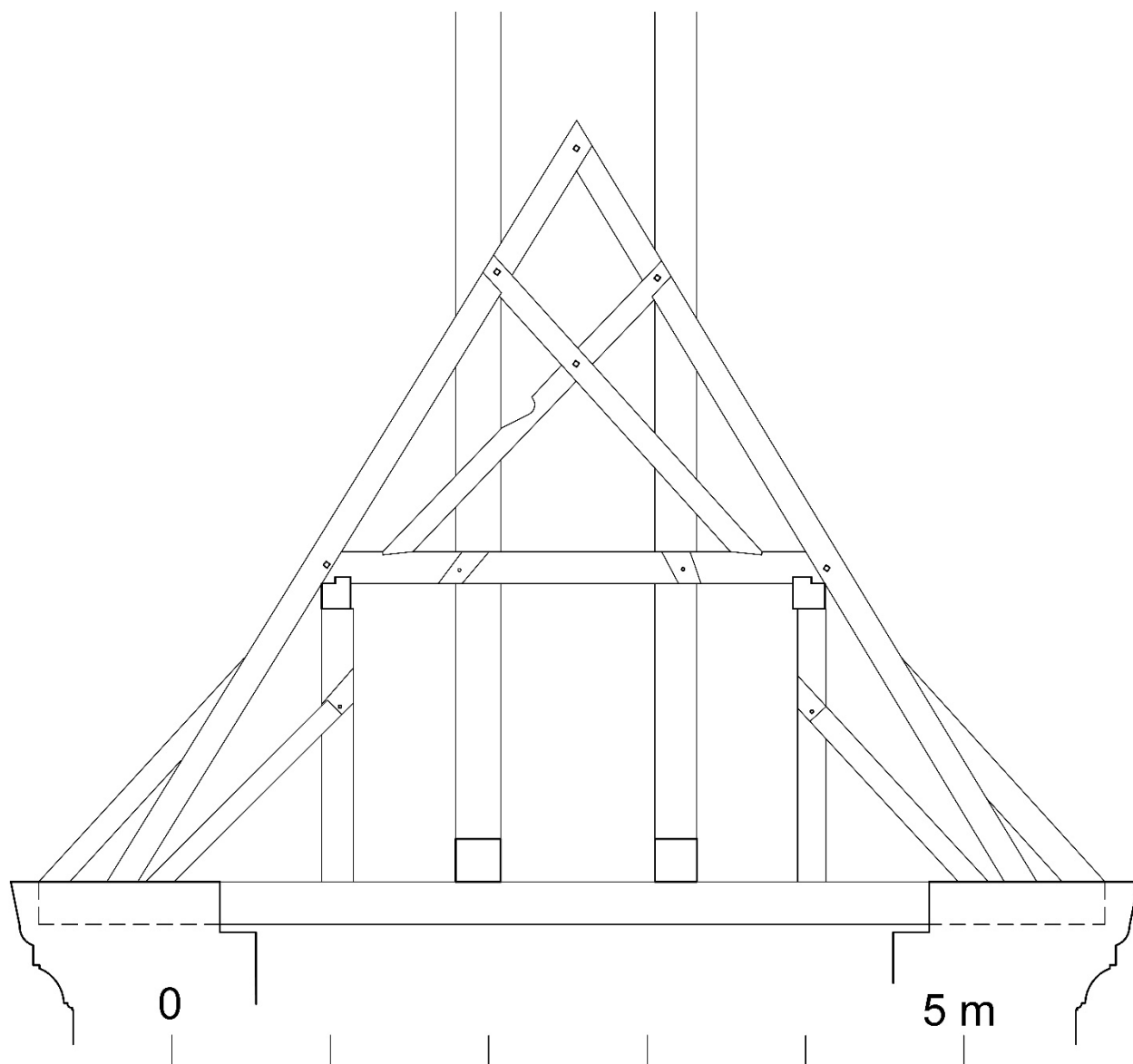
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Miroslav Nový, Petr Bažant	Rok:	2009-19
Kresba:	Jaroslav Skopec, Petr Bažant	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice.		
Popis:	Půdorys na úrovni krovu.		

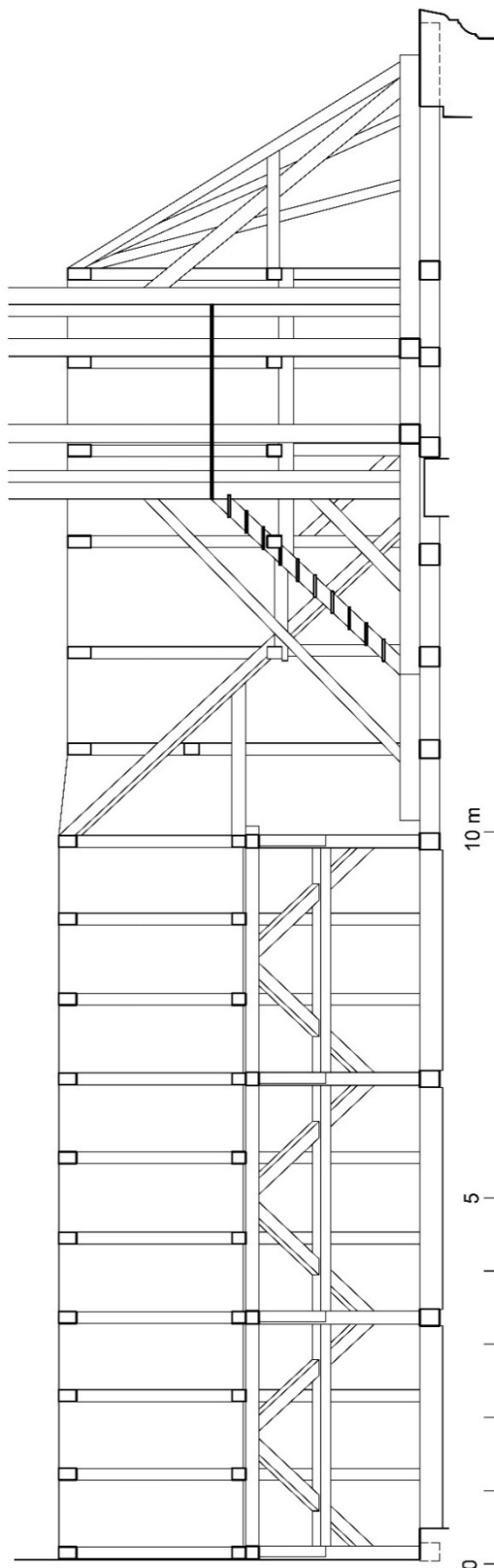
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Miroslav Nový, Petr Bažant	Rok:	2019
Kresba:	Petr Bažant	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr.		
Popis:	2. plná příčná vazba krovu nad lodí od západu s pohledem k východu.		

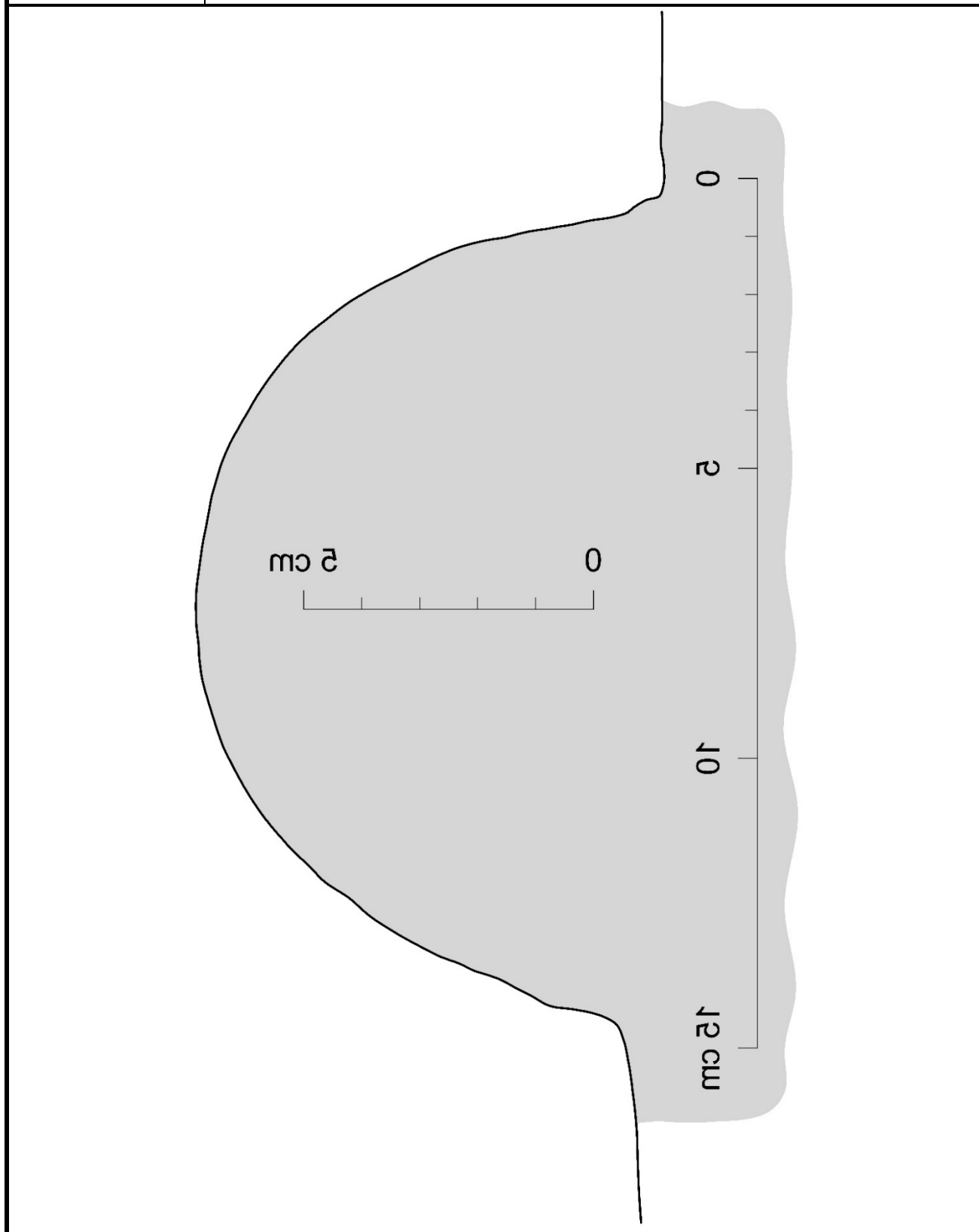
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Miroslav Nový, Petr Bažant	Rok:	2019
Kresba:	Petr Bažant	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr.		
Popis:	1. plná příčná vazba krovu nad presbytářem od východu s pohledem k západu.		

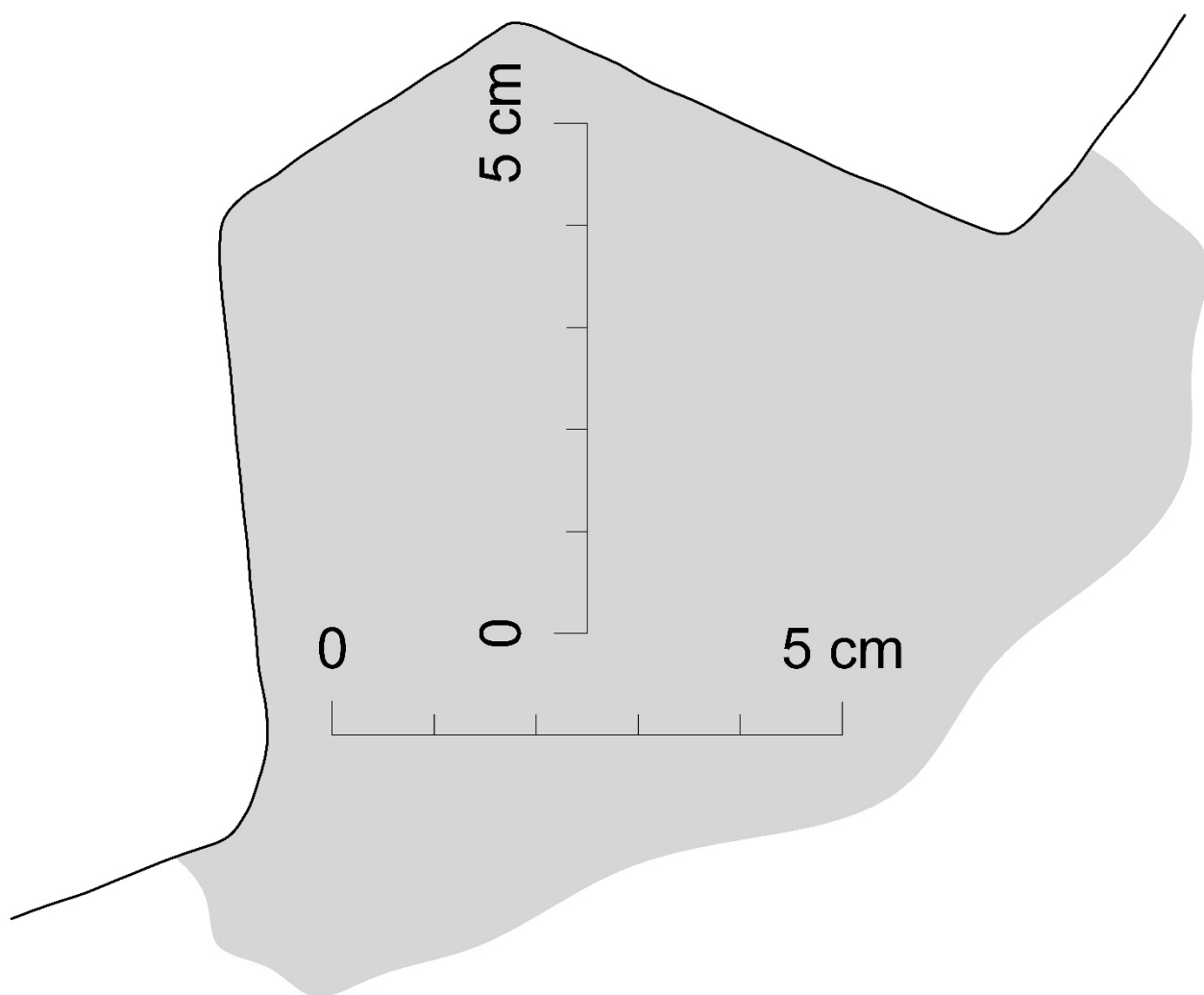
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Miroslav Nový, Petr Bažant	Rok:	2019
Kresba:	Petr Bažant	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice.		
Popis:	Podélný řez krovem s pohledem k severu.		

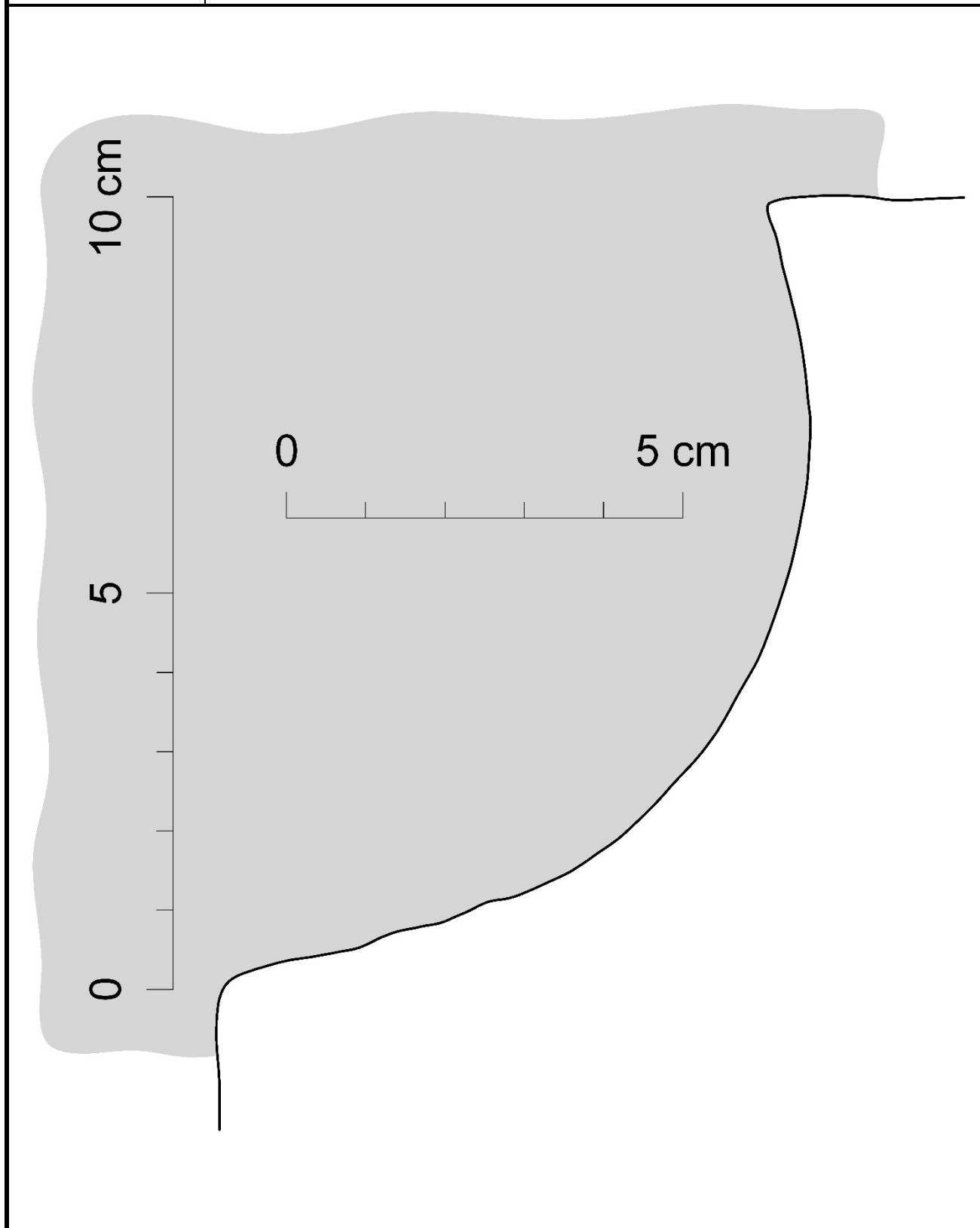
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2009
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Horizontální profil jižní přípory presbytáře.		

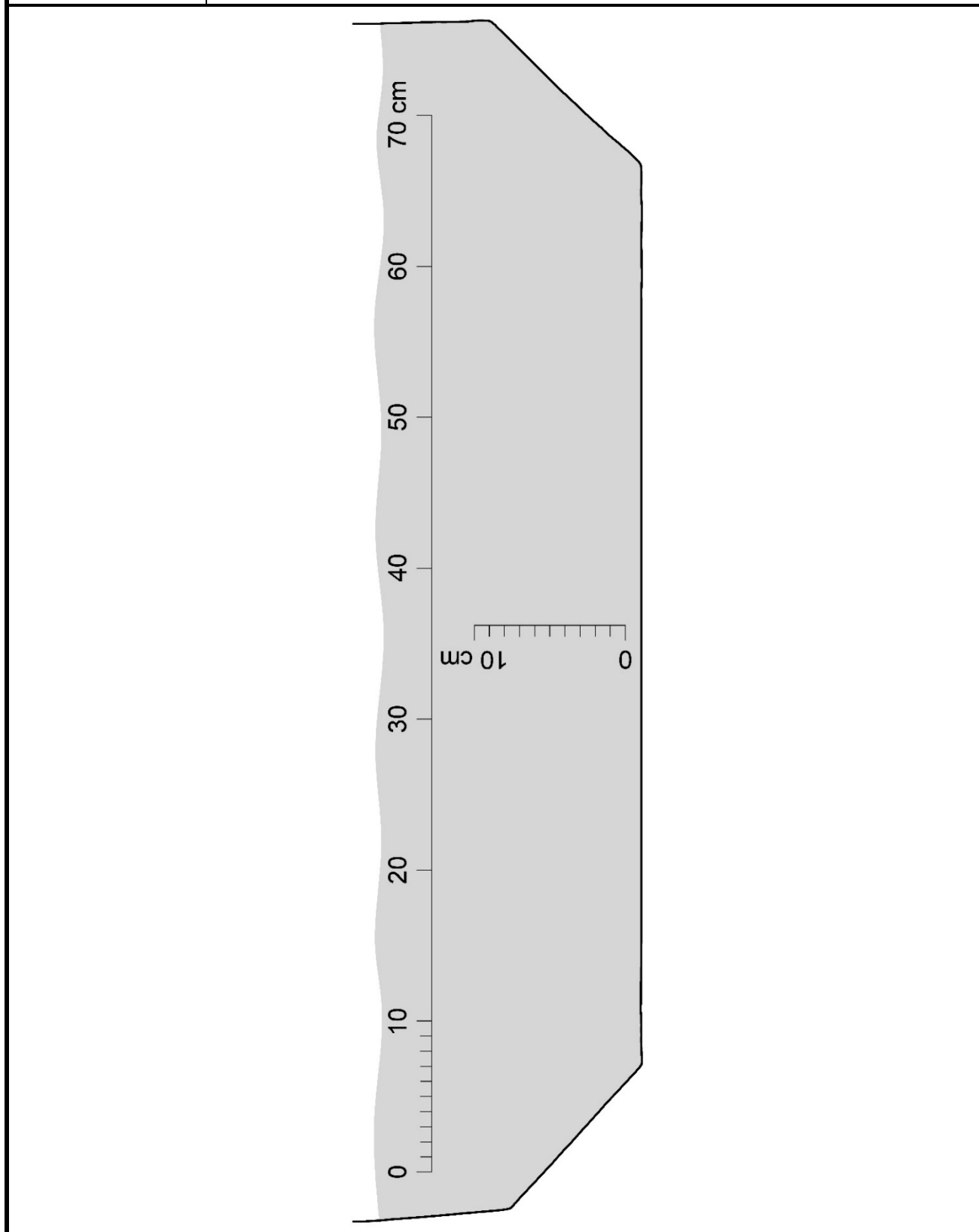
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2009
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Horizontální profil jihovýchodní přípory presbytáře.		

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2009
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Horizontální profil severozápadní konzole presbytáře.		

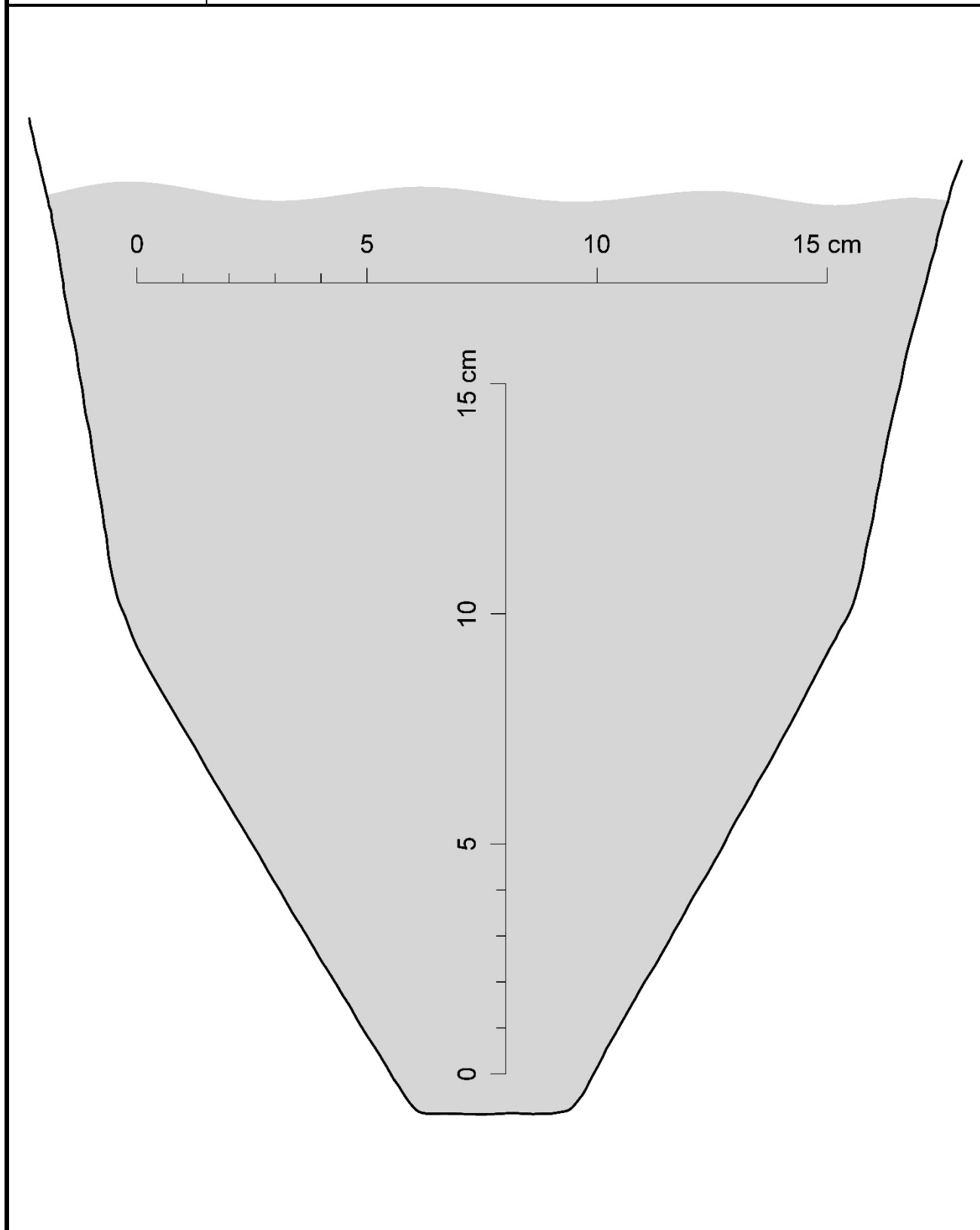
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2009
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Horizontální profil severní stojky vítězného oblouku.		

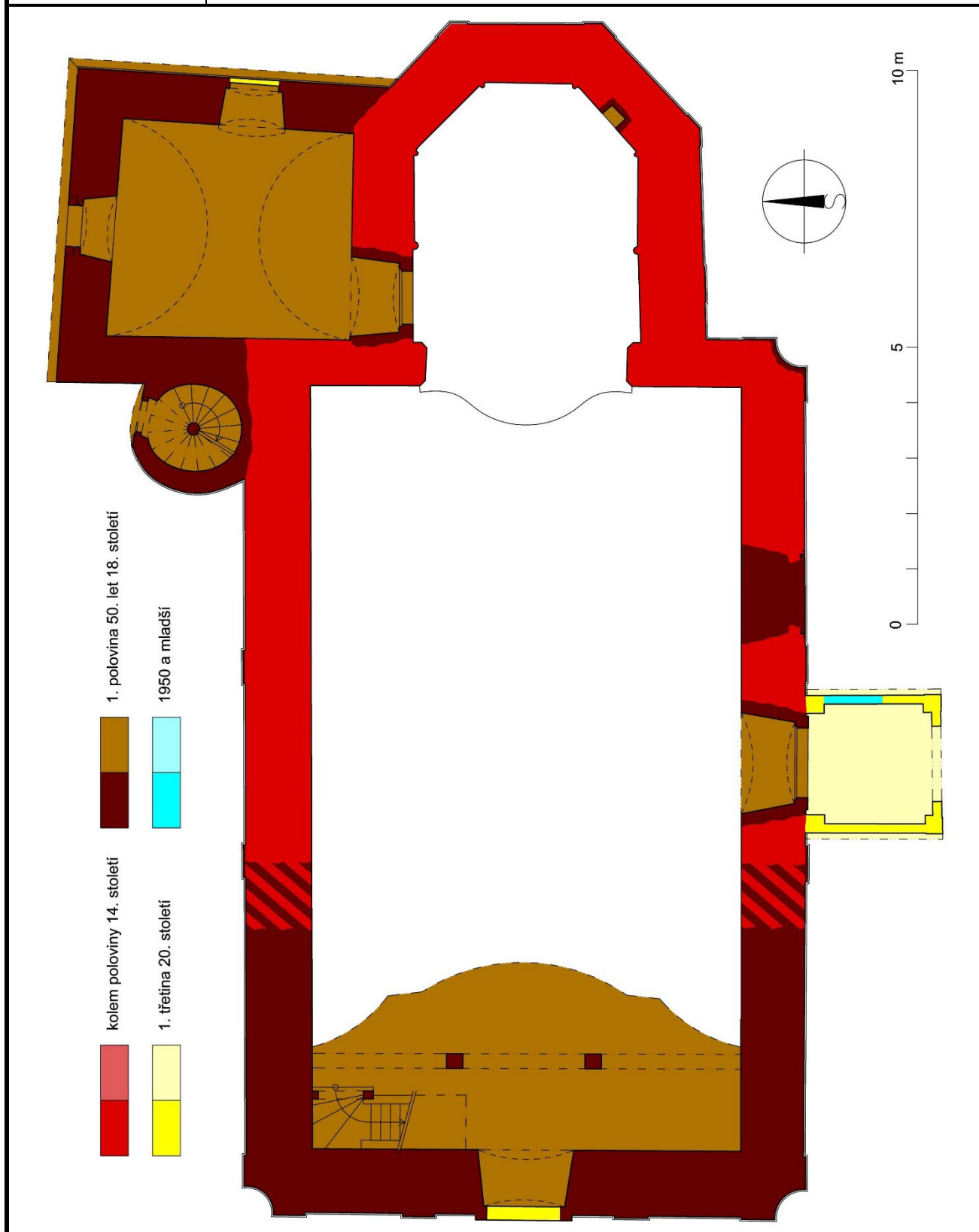
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2009
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie.		
Popis:	Horizontální profil odhalené části západní stojky jižního zalděného středověkého portálu.		

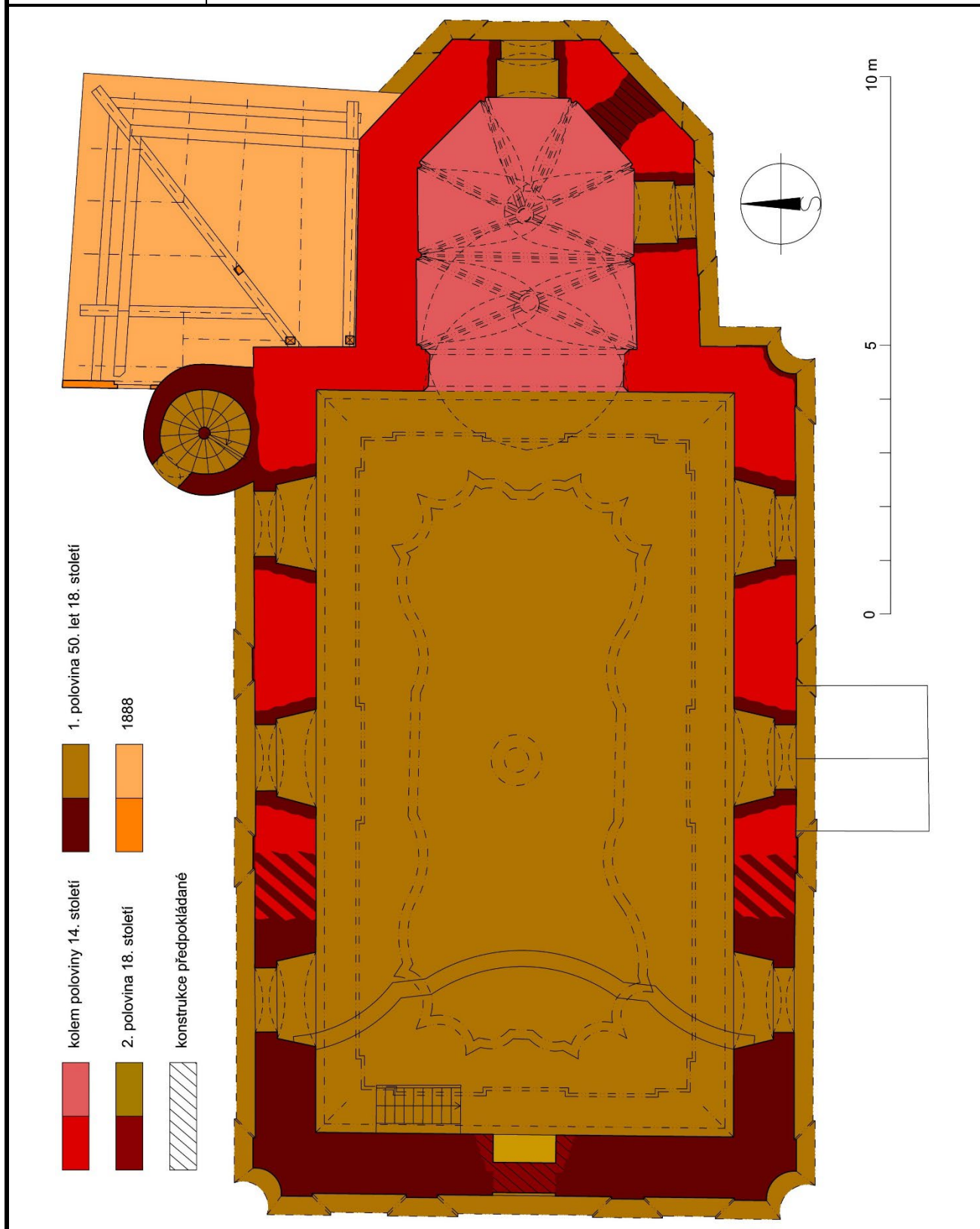
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2009
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami.		
Popis:	Profil žebra klenby presbytáře.		

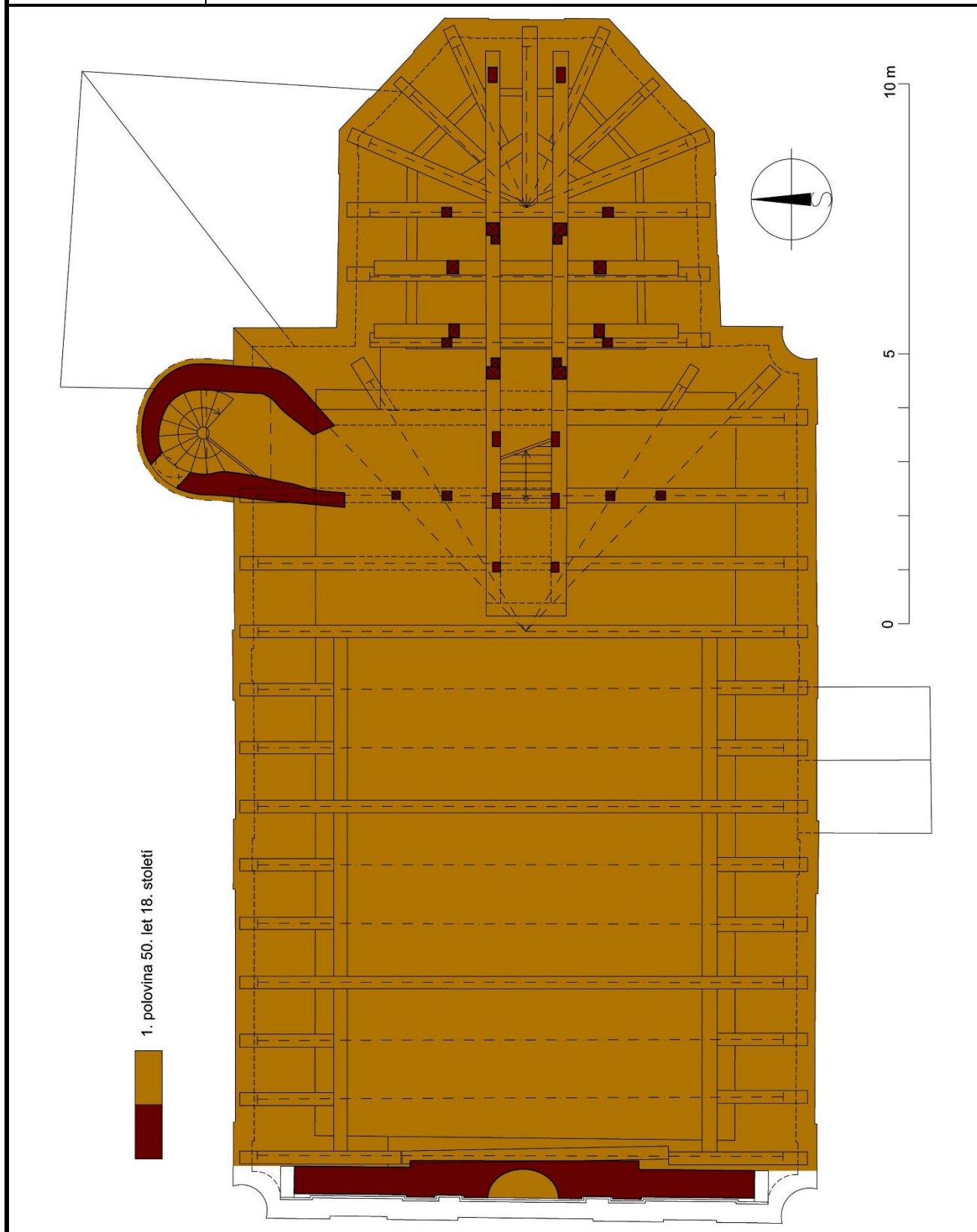
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Tomáš Brož, Miroslav Nový	Rok:	2009-2019
Kresba:	Jaroslav Skopec	Vyhodnocení:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice.		
Popis:	Půdorys na úrovni vstupu.		

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Tomáš Brož, Miroslav Nový	Rok:	2009-2019
Kresba:	Jaroslav Skopec	Vyhodnocení:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice.		
Popis:	Půdorys na úrovni vstupu.		

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Miroslav Nový, Petr Bažant	Rok:	2009-2019
Kresba:	Jaroslav Skopec	Vyhodnocení:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice.		
Popis:	Půdorys na úrovni krovu.		

objednal	J. Skopec	kraj / okres	Ústecký / Louny	nadmořská výška	
adresa		obec	Mory	zeměpisná šířka	
telefon		ulice (orientační číslo)		zeměpisná délka	
e-mail		číslo popisné		zpracoval	Skopec J.
datum odběru	19. 9. 2019	objekt	kostel	datoval	Kynci T.

čís.	způsob oprac.	značka	tloušťka cm	délka cm	WK	konstrukce	popis prvku	poznámka	číslo vzorku	dřevina	počet letok./běl	datum skácení
3					A	krov nad sakristií	SV-JZ vazný trám	2x	Y6910	borovice	41 41	-
4					A	krov nad sakristií	2. V krokev od J		Y6911	jedle	79	-
5					A	krov nad sakristií	1. V krokev od J		Y6912	jedle	76	-
6					A	sakristie	překlad S okenního otvoru		Y6913	dub	74 / 12	-
7					A	krov nad lodí	S pásek 3. plně vazby od Z		Y6914	borovice	83	1750/51
8					A	krov nad lodí	S 8. krokev od Z		Y6915	borovice	80	1750/51
9					A	krov nad lodí	rozpěra 4. plně vazby od Z		Y6916	smrk	54	1748/49
10					A	krov nad presbytářem	JV krátce závěrového roštu		Y6917a8	smrk	40	1748/49
11											+1	
12					A	krov nad presbytářem	S zkrácený hambalek závěru		Y6919	smrk	76	1750/51
13					A	sanktusník	S prahový trám	2x	Y6920	jedle	49	1738/39
14					A	sanktusník	spodní V ondřejská vzpěra V stany štenýře	2x	Y6921	smrk	81	1750/51
15					A	sanktusník	vrchní ondřejská vzpěra V strany štenýře		Y6922	dub	71 / 17	-
16					A	strop lodí	9. stropní trám od Z	druhý prvek - vazný trám	Y6923	smrk	63	1613/14
17					A	strop lodí	8. stropní trám od Z	2x druhý prvek - pozednice	Y6924	smrk	59+2	1599/00
18					A	strop lodí	1. stropní trám od Z		Y6925	smrk	97	1750/51
19					A	krov schodišťové věžky	2. vazný trám od S		Y6926	smrk	64	1749/50
Y69mory-kostelIP1										borovice	95	1750
Y69mory-kostelIP2										borovice	80	1750
Y69mory-kostelIPC1										smrk	64	1749
Y69mory-kostelIPC2										smrk	75	1613

bo-ce05 x P11 4,05; 3,78; 63,2%; 95;
bo-ce05 x P12 6,02; 6,81; 69,1%; 97;
sm-ce05 x PC1 4,97; 5,73; 71,9%; 64;
sm-ce05 x PC2 4,75; 4,67; 72,7%; 75;
sm-ce05 x Y6920 3,8; 4,49; 67,3%; 48;

Archivní rešerše – středověk

Jaroslav Havrlant

Dějiny lokality

Název obce Mory je odvozeno od osobního jména Mor, Mora, tedy ves Morovy rodiny. Mory jsou v Čechách jediné, ale ve středověkých pramenech by mohly být zaměněny za farní ves Mury na Ohři u Doksan, dnes pouhá osada na Ostrově Sv. Klimenta. Obec leží na potoce Leska, který teče od Krásného Dvora přes Zlovědice, v Morech od západu přitéká Třebčický potok a za Kněžicemi se Leska vlévá do Liboce. Mezi Třebčickým potokem a Leskou vznikla výrazná ulicová náves podél severojižní cesty (Rakovník – Kadaň?), Leska však od vsi na jižní straně odděluje velký hospodářský dvůr, při němž stával zámek, kde snad kdysi bývala i starší tvrz.⁴⁵ Kostel Narození Panny Marie však stojí při návsi uprostřed západní řady domů.

První zmínka o obci a zároveň o kostele je z ledna 1358, kdy moravský farář jako exekutor uváděl nového faráře do Libědic.⁴⁶ Mory patřily místním vladykům, z nichž první se v roce 1363 objevuje Bušek z Mor jako patron kostela v Morech i spolupatron v Lukách u Valče.⁴⁷ Z let 1365–1395 je znám Beneš z Mor, který někdy vystupuje i jako Beneš z Bušovic (roku 1369, 1377, 1378 *de Busskouicz alias de Morek*).⁴⁸ Beneš tedy pocházel z Bušovic, sídlil na tvrzi v Morech, kde byl i patronem zdejšího kostela, a zároveň patřil mezi patrony kostelů v Lukách i ve Valči. Zemřel před rokem 1404, kdy se o jeho sirotky staral Petr z Bušovic.⁴⁹ Benešův syn Petr z Mor seděl v roce 1414 na Chrašřanech a byl spolupatronem kostela ve Zlovědicích,⁵⁰ tak jako dříve Petr z Bušovic.⁵¹

Během 15. století se ves dostala do držení lounských měšťanů Sokolů, kteří byli snad někdy před rokem 1482 nobilitováni a získali přídomek „z Mor“ a do erbu hák s hrotem.⁵² Tím, kdo byl povýšen do vladyckého stavu, byl pravděpodobně lounský purkmistr Jan Sokol, syn zámožného soukeníka Vaňka Sokola. Dodnes se v Lounech dochoval středověký dům s klenutým sálem a arkýřem, na němž je erb Sokolů z Mor. Janův nejstarší syn Václav také provozoval soukenické řemeslo a i on se stal lounským purkmistrem. Roku 1517 získal Vršovice a později k nim od Jana z Hazmburka přikoupil Slavětín, kde jeho potomci hospodařili po celé 16. století. Kdy však Sokolové přišli o

⁴⁵ F. A. HEBER, *České hrady, zámky a tvrze II. Severní Čechy*, Praha 2006, s. 284; Jiří ÚLOVEC, *Zaniklé hrady, zámky a tvrze Čech*, Praha 2000, s. 197.

⁴⁶ LC I/1, s. 49. Naproti tomu Johann VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, Prag 1893, s. 117; a podle něj Bohumír ROEDL, *Historie městských částí*, in: J. Smetana, Podbořany, dějiny města a okolních obcí. Podbořany 2001, s. 262 uvádějí první zmínku o kostele r. 1344 podle jakéhosi registru pražské diecéze. Rovněž W. Rott píše o registru pražské diecéze (1344–1350), že existoval farní kostel v Morech od roku 1346: Wenzel ROTT, *Der politische Bezirk Podersam*. Podersam 1902, s. 389.

⁴⁷ LC I/2, s. 14, 19.

⁴⁸ LC I/2, s. 66; LC II, s. 1; LC III–IV, s. 82, 85, 68, 137, 144; LC V, s. 227.

⁴⁹ A. SEDLÁČEK, *Hrady XIV*, s. 351; LC VI, s. 133.

⁵⁰ LC VII, s. 109.

⁵¹ V letech 1387–1396: LC III–IV, 193; LC V, 237, 247.

⁵² František ŠTĚDRÝ, *Z bývalého dekanátu Slánského. 3. Farní kostel sv. Jakuba Většího v Slavětíně*, Method 24/9–10, 1898, s. 98n; TÝŽ, *Vršovice (V okrese Lounském)*, Lounské Hlasy 9/36–37, 1908, s. 2n; Vít HONYS – Petr HRUBÝ, *Šlechtické sepulkrální památky Lounska, Ústí nad Labem* 2013, 64, 182.

	Mory, které se dostaly ke statku Krásný Dvůr, není známo. V roce 1573 Jan Maštovský z Kolovrat na Krásném Dvoře ves Mory s tvrzí, dvorem a patronátním právem ke kostelu prodal Jaroslavu Libštejnskému z Kolovrat na Petrohradě. ⁵³ Ten již o osm let později Mory prodal se ziskem 3000 kop bratrům Kryštofu a Bohuslavu Felixovi z Fictumu, kteří však nedodržovali splátky, a tak byl v roce 1583 statek zapsán zpět prodávajícímu, což se změnilo až po soudním procesu a úhradě všech dluhů v roce 1590, kdy Mory konečně získali Fictumové. V jejich rodě – s krátkou epizodou let 1605 až 1605, kdy část panství (včetně patronátního práva) přešla na Anselma Štensdorf ze Štensdorfu (<i>von Steinsdorf</i>) – zůstaly Mory až do stavovského povstání. ⁵⁴
Dějiny kostela	Kostel v Morech, prvně zmíněný v roce 1358, ⁵⁵ patřil mezi chudší kostely, neboť platil pouhých 5 grošů půlročního papežského desátku. ⁵⁶ V září 1363, když zemřel zdejší farář Martin, nastoupil na jeho místo kněz Šebestián <i>de Tesnyeowess</i> . ⁵⁷ Ten si své místo v únoru 1369 vyměnil s Václavem, farářem v Úhošťanech. ⁵⁸ Václav, syn Matěje z Mor, zřejmě patřil do rodiny místních zemanů, se již v roce 1359 stal farářem v Okounově, v lednu 1364 přešel do Úhošťan a o pět let později se z Kadaňska dostal zpět domů, kde jako farář zemřel roku 1380. ⁵⁹ Tehdy do Mor přišel kněz Mikuláš z Rakovníka. Toho vystřídal Jan řečený Hvězda, který v roce 1395 umírá. Jako farář pak nastoupil klerik Teodorik, syn vladky Kunaty ze Žichova u Bíliny (erbu vola). ⁶⁰ Když pak Teodorik zemřel, v listopadu 1404 získal jeho místo Jakub <i>de Radieczicz</i> , někdejší farář v Radnici u Kadaně. Ten ještě o osm let později volil v Žatci nového děkana. ⁶¹ Pohusitské dějiny kostela a fary nejsou známy.
Archivní rešerše – novověk Martin Barus	
Dějiny lokality	Nejstarší písemná zpráva o lokalitě Mory je zároveň první zmínkou o existenci tamního kostela – ten je k roku 1352 zmíněn v rejstříku papežský desátků pražské arcidiecéze. Morský duchovní správce měl odvádět půlročně 5 grošů, což ho řadilo mezi chudší beneficiáty. ⁶² První zdejší duchovní je zmíněn – ještě bez uvedení jména – k roku 1358, ⁶³ dalších několik z druhé poloviny 14. a počátku 15. století známe i jménem. Patrony kostela a tudíž zřejmě i vlastníky vsi byli tehdy vladykové z Buškovic, kteří zřejmě obývali také morskou tvrz. Poslední příslušník tohoto rodu, je však v Morech doložen k roku

⁵³ A. SEDLÁČEK, *Hrady XIV*, s. 383, 350, 346.

⁵⁴ *Tamtéž*, 383; J. VESELÝ, *Geschichte*, s. 117.

⁵⁵ *LC I/1*, s. 49. Ke starším letům uváděným v literatuře viz výše.

⁵⁶ *RD*, s. 70.

⁵⁷ *LC I/2*, s. 19.

⁵⁸ *LC II*, s. 1.

⁵⁹ *LC I/1*, s. 89; *LC I/2*, s. 36, 40; *LC III–VI*, s. 144.

⁶⁰ *LC V*, s. 227; A. SEDLÁČEK, *Hrady XIV*, s. 435.

⁶¹ *LC VI*, s. 133; *UB Saaz*, s. 160, č. 352.

⁶² *Registra decimarum papalium čili registra desátků papežských z dieceze pražské*, ed. Václav Vladivoj Tomek, Praha 1873, s. 70.

⁶³ *Liber primus confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per Archidioecesim nunc prima vice typis editus. Inchoans ab anno 1354 usque 1362. Tomus primus*, ed. František Antonín Tingl, Pragae 1867, s. 49.

1414, o jeho nástupcích nemáme zprávy a zřejmě někdy kolem poloviny 15. století se místního statku ujala lounská měšťanská rodina Sokolů z Mor.⁶⁴ Později v 16. století patřily Mory ke Krásnému Dvoru a jeho vlastník Jan Maštovský z Kolovrat prodal 25. března 1573 dvůr a činži v Morách s tamním hospodářským dvorem a patronátním právem ke kostelu Jaroslavu Libštejnskému z Kolovrat na Petrohradě za 11 500 kop míšeňských grošů. Ten již o osm let později Mory prodal se ziskem 3000 kop bratrům Kryštofovi a Bohuslavu Felixovi z Fictumu, kteří však nedodržovali splátky, a tak byl v roce 1583 statek zapsán zpět prodávajícímu, což se změnilo až po soudním procesu a úhradě všech dluhů v roce 1590, kdy Mory konečně získali Fictumové. V jejich rodě – s krátkou epizodou let 1605 až 1605, kdy část panství (včetně patronátního práva) přešla krátce na Anselma Steinsdorfa von Steinsdorf – zůstaly Mory až do stavovského povstání.⁶⁵

Bohuslavu Felixovi z Fictumu byly 30. ledna 1623 konfiskovány všechny statky, včetně vsi Mory, tamního poplužního dvora a patronátního práva k tamnímu kostelu a mlýna, a tyto byly 30. října téhož roku za 57 203 kop míšeňských grošů prodány Jaroslavovi Bořitovi z Martinic.⁶⁶ Jeho potomci vlastnili Mory během celé třicetileté války, kdy ves značně utrpěla zejména pobyty švédských vojsk, která zde byla ubytována ještě i v prosinci 1648.⁶⁷ Na počátku 50. let 17. století tak v Morech hospodařili pouze čtyři sedláci a 13 chalupníků.⁶⁸ 18. května 1655 prodal Maxmilián Valentin Martinic statek Mory hraběnce Silvii Kateřině Černínové, rozené Carreto de Millesimo.⁶⁹ Tato pozoruhodná barokní šlechtična a velmi schopná hospodářka byla tehdy již vdovou po Heřmanu Václavu Černínovi z Chudenic, a tak poněkud překvapilo, že se v roce 1659 ve svých 53 letech vdala za Leopolda Viléma markraběte bádenského, významného avšak o 20 let mladšího říšského aristokrata.⁷⁰ Ten také po smrti Silvie Kateřiny v roce 1664 zdědil její česká panství, která mu odkázala již o čtyři roky předtím a která se tak na dlouhá desetiletí stala majetkem bádenských markrabat.

⁶⁴ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království českého. Díl 14 – Litoměřicko a Žatecko*, Praha 1936, s. 383; Wenzel ROTT, *Der politische Bezirk Podersam (Gerichtsbezirke Podersam und Jechnitz). Eine Heimatskunde für Schule und Haus*, Podersam 1902, s. 389.

⁶⁵ Johann VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg einschliesslich Priesen, Ferbenz, Lišan, Witosses, Nehasis, Semenkovic, Ploscha, Tattina, Hraidisch, Selovic, Tveršic, Koppertsch, Selmic, Praschin, Gross-Lippen, Nečenic, Weberschan, Kněžic, Mohr, Lenešic, Opočna, Imling, Neuschloss, Tauchovic, Lippenz, Hřivic und Netluk*, Prag 1893, s. 117; A. SEDLÁČEK, *Hrady*, s. 383.

⁶⁶ Tomáš Václav BÍLEK, *Dějiny konfiskací v Čechách pro r. 1618. Část první*, Praha 1882, s. 101–102; J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 117.

⁶⁷ J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 117.

⁶⁸ *Popis Čech r. 1654: souhrný index obcí, osad a samot k berní rule. I, Rekonstrukce ztracených částí ruly – hlavní změny statků do r. 1779 resp. 1848 – seznam majitelů deskových statků – mapy krajského rozdělení Čech, komunikací a Kladska v době ruly*, ed. Karel Doskočil, Praha 1953, s. 618.

⁶⁹ J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 117.

⁷⁰ Osobě Silvie Kateřiny věnovala dosud nejspoustavnější pozornost ve své nepublikované diplomové práci Veronika Boháčová, ovšem druhé manželství této šlechtičny zpracovala pouze v náznacích; srov. Veronika BOHÁČOVÁ, *Život barokní šlechtičny. Sylvie Kateřiny hraběnka Černínová, rozená Carretto-Millesimo* (diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze), Praha 2007.

Když v roce 1671 zemřel Leopold Vilém Bádenský, své statky včetně Mor odkázal své druhé manželce Marii Františce, rozené hraběnce Fürstenbergové, a dvěma jejich nezletilým synům – Leopoldu Vilémovi a Karlu Bedřichu Ferdinandovi. Dospělosti se z nich dožil pouze první jmenovaný, který však trpěl vadou řeči (byl fakticky němý), nikdy se neoženil a správu nad panstvími až do své smrti v roce 1702 fakticky vykonávala jeho matka Marie Františka. Když v roce 1716 Leopold Vilém zemřel, připadly jeho české statky jeho vzdálenému synovci Ludvíku Jiřímu Bádenskému, majiteli Ostrova nad Ohří a dalších panství, synovi proslulého „turkobijce“ Ludvíka Viléma Bádenského (jehož otec Ferdinand Maxmilián byl bratrem Leopolda Viléma, druhého manžela zmíněné Silvie Kateřiny Černínové) a jeho manželky Sibyly Augusty, rozené Sasko-Lauenburské.⁷¹ Když však v roce 1761 zemřel Ludvík Jiří bez mužských dědiců, statky zdědil jeho bezdětný bratr August Jiří a po jeho skonu přešla v roce 1773 příslušná panství včetně Mor na dceru Ludvíka Jiřího Alžbětu Augustu Bádenskou, provdanou za Michaela Václava z Althanu. Ta však na českých panstvích nelpěla, a tak v roce 1783 prodala tzv. lovosickou doménu, tedy panství Lovosice, Kamýk, Vršovice a Mory, svému synovci Janovi Nepomukovi I. ze Schwarzenberga – Alžbětina matka Marie Anna byla sestrou Janova otce Josefa Adama ze Schwarzenberga.⁷²

Schwarzenbergové, konkrétně jejich hlubocká větev, vlastnili panství a později velkostatek Mory více jako sto let. V přímé posloupnosti se jednalo o knížata Jana Nepomuka I., Josefa II., Jana Adolfa II. a Adolfa Josefa. Z té doby máme již také poměrně přesné údaje o zalidnění obce – k roku 1787 mělo v obci stát 42 domů,⁷³ pro rok 1846 se uvádí 47 domů obývaných 265 obyvateli,⁷⁴ v roce 1869 v jejích 48 domech žilo 383 obyvatel, v roce 1900 stálo v Morech 59 domů obývaných 394 osobami.⁷⁵

Schwarzenbergové všakorský statek během 19. století propachtovávali – 1. dubnu 1838 na šest let Karlu Leopoldu Stieberovi, majiteli panství Kostrčany (u Lubence), za 16 000 zl. rakouské měny ročně,⁷⁶ od 1. dubna 1848 se pak pachtýřem stal místní podnikatel Karel David Körbl.⁷⁷ Nejpozději od 70. let 19. století však Schwarzenbergové vystupují opět jako patroni kostela, a to až do října 1903, kdy zmíněný kníže Adolf Josef prodal statek Mory za 419 000 K firmě Hielle a Dittrich z Krásné Lípy.⁷⁸ Tato firma pakorský statek (a tedy i patronátní právo k tamnímu kostelu) vlastnila až do roku 1925, kdy jej získal Republikánský Svaz československých nájemců a

⁷¹ Johann VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Lobositz inclusive der Güter Sulevic, Chinic, Boreč, Wopparn, Veselí, Wostray, Weiss-Aujezd, Velemín, Kuttmirsch, Dubkovic, Roscholka, Šíma und Kamaik*, Prag 1894, s. 16–20.

⁷² J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Lobositz*, s. 20, 33–34.

⁷³ Jaroslav SCHALLER, *Topographie des Königreichs Böhmen. Siebenter Theil. Saatzer Kreis*, Prag – Wien 1787, s. 98.

⁷⁴ Johann Gottfried SOMMER, *Das Königreich Böhmen; statistisch-topographisch dargestellt. Vierzehnter Band. Saazer Kreis*, Prag 1846, s. 249.

⁷⁵ *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005. I. Díl*, Praha 2006, s. 400–401.

⁷⁶ Archiv Biskupství litoměřického (dále jen ABL), Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 24.

⁷⁷ ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 35, W. ROTT, *Der politische Bezirk Podersam*, s. 391–392.

⁷⁸ W. ROTT, *Der politische Bezirk Podersam*, s. 337.

statkářů, tedy stavovská organizace sdružující v první řadě nájemce dvorů, statků a velkostatků vzniká již v roce 1919.⁷⁹ Alespoň takto zachycují situaci diecézní katalogy kněžstva, reálná situace však byla zřejmě poněkud složitější⁸⁰ a s ohledem na nezpracovanost klíčového archivního fondu Velkostatek Mory není možné v tomto ohledu podat ucelený výklad.⁸¹

Také Mory byly postiženy odsunem původního německého obyvatelstva po druhé světové válce, které nebylo v plné míře nahrazeno nově příchozími osadníky. Nejlépe to ukazují statistická data – v roce 1930 žilo v obci v 64 domech 315 osob, o 20 let později stálo v Morech již pouze 49 domů, v nichž bydlelo 162 obyvatel.⁸²

Pokud jde o dějiny morské farnosti, máme ji bezpečně doloženou pro předhusitskou dobu (srov. výše), její pozdější osudy nejsou známé. Snad lze předpokládat, že zdejší duchovní správa byla kontinuální, od druhé poloviny 16. století s ohledem na patrony spíše luteránská. Na základě dnes nedochovaných starých matrik a účetních knih zachytil v 19. století morský farář Dobicer k roku 1603 i jméno tehdejšího pastora Johanna Zimmermanna.⁸³ Kontinuitu tamní duchovní správy zmiňuje i soupis poddaných podle víry z roku 1655, podle nějž stála v Morech fara, kde vždy v předbělohorském období bydlel kněz.⁸⁴ Na běžné liturgické užívání kostela, resp. i jeho farní funkci poukazuje i dochovaná kamenná renesanční křtitelnice z roku 1598.⁸⁵

Po Bílé hoře však samostatnost morské farnosti skončila. Od roku 1624 spravoval Mory Daniel Fritzier, farář z Veliké Vsi,⁸⁶ který je jakožto „Pfarrer zu Mohr“ zachycen na nápisu zvonu z morského kostela ulitého v roce 1626.⁸⁷

⁷⁹ *Catalogus universi cleri dioecese Litomericensis tum saecularis tum regularis anno 1926*, Leitmeritz 1925, s. 187. K samotnému svazu, který se v roce 1939 musel přejmenovat na „Svaz českých statkářů a nájemců“ srov. Libuše NECKÁŘOVÁ, *Republikánský Svaz československých statkářů a nájemců 1919–1943. Inventář*, Praha 1957, s. 1–6 (dostupné <http://www.badatelna.eu/fond/2219/reprodukce/?zaznamId=347341&reprold=421895>).

⁸⁰ Ve farní pamětní knize je zmíněno k roku 1928 zmíněno sídlo patronátního úřadu ve Velkém Očihově a zároveň nezáměstkatel Rydla o opravy kostela, zároveň ve stejném roce vystupuje jako zástupce patronátu majitel dvoru v Morech Alois Rathouský, který je o devět let později označen jako velkostatkář v Morech a hlavní přispěvatel na opravu kostela (Státní oblastní archiv v Litoměřicích – Státní okresní archiv Louny /dále jen SOkA Louny/, Farní úřad /dále jen FÚ/ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 78, 83). Zmíněný Republikánský Svaz československých nájemců a statkářů je jako však jako patron kostela zachycen ještě na jaře 1939 (*Catalogus universi cleri dioecese Litomericensis tum saecularis tum regularis anno 1939*, Leitmeritz 1939, s. 150), o dva roky později jím je „Besitzer der Herrschaft Podersam-Teutschenrust; Vewalter Deutsche Siedlungsgesellschaft Karlsbad“ (*Handbuch der Diözese Leitmeritz 1941*, Leitmeritz 1941, s. 194). O poválečném vývoji zprávy absentují zcela.

⁸¹ Tato skutečnost zásadním způsobem limituje také výklad stavebních dějin kostela. Laskavostí správce dotyčného fondu PhDr. Aleše Františka Plávka mi byl umožněn přístup alespoň do zádušních účtů.

⁸² *Historický lexikon*, s. 400–401.

⁸³ SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 5.

⁸⁴ *Soupis poddaných podle víry z roku 1651. Žatecko 2*, ed. Magda Zahradníková – Eva Štejnerová, Praha 1997, s. 377.

⁸⁵ Emanuel POCHE A KOL., *Umělecké památky Čech 2*, Praha 1978, s. 428.

⁸⁶ František ŠTĚDRÝ, *Znovuzřízení katolické duchovní správy po roce 1620*, Sborník historického kroužku 26, 1925, s. 35.

⁸⁷ Kompletní přepis nápisu na zvonu včetně řádkování a grafické podoby liter přináší Georg Adalbert Wahner (Archiv Národního muzea, Rukopisy, inv. č. 339/II – Georg Adalbert Wahner, Sammlung alter und neuer Nachrichten betreffend die Kirchbezirke und derselbe Gotteshaue im Leitmeritzer Kreise, Zweite Abtheilung von M bis Z, fol. 7v), jméno duchovního však zachycuje v podobě „IRITZLER“. Správnou podobu „Fritzier“ přináší částečný opis nápisu zaznamenaný při rekvizici zvonu v roce 1917 (SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 72), Daniela Fritzierra jako faráře ve Veliké Vsi zhruba v letech 1627–1636 zná i W. ROTT, *Der politische Bezirk Podersam*, s. 386.

	<p>Součástí farnosti Velika Ves byly Mory až do roku 1655,⁸⁸ kdy byla prvním samostatným duchovním správcem obsazena nově vzniklá farnost v Žaboklikách,⁸⁹ odkud byly Mory spravovány do roku 1667, kdy byly přiřazeny k farnosti Blšany.⁹⁰ Samostatná farnost v Morech vznikla v roce 1695 a zahrnovala v sobě vsi Mory, Kněžice, Oploty, Neprobylice a Kličín. Od roku 1729, kdy se osamostatnila kněžická farnost, spadala pod jurisdikci morského faráře pouze jeho sídelní ves.⁹¹</p>
Dějiny kostela	<p><u>Kostel v letech 1526 až 1670</u></p> <p>Jak bylo již zmíněno výše, z 16. a počátku 17. století se písemnosti vztahující se ke kostelu nedochovaly, při vlastnických změnách panství je však vždy zmiňováno patronátní právo vztahující se k němu. I na základě toho lze předpokládat určitou kontinuitu zdejší duchovní správy a tím snad také alespoň určitou péči o kostel. Jediným hmotným výrazem těchto úvah je renesanční kamenná křtitelnice datovaná nápisem do roku 1598, další nápisy na ní pochází z let 1613 a 1617. Jednotlivé vesměs velmi obdobnou technikou provedené nápisy se nachází na různých polích profilované kamenné nohy křtitelnice, přičemž nejstarší nápis se nachází ve spodním poli: „ANNO 15 98 / DEN 9. SEPTEM“. Výše pak: „C F. 1613 / MARC k X: / LAST DIE / KINDREIN ZV / MIR KOME VND / WERET INEM / NICHT DEN SO / LICHERIST: / P L D“. Následuje dílčí nedatovaný nápis: „VERWVM[!] DOMINI / MANET IN EADER[!] / NUM“, nad nímž je již ve třech vedle sebe se nacházejících polí proveden poslední nápis – 1. pole: „VATERS / VND DES SONS / VND DES HEILIG / EN GEISTES: / C. E. 1657“⁹², 2. pole: „DAS AVG ALI EIN / DAS WESSER[!] SIHT / WIE MENSCHEN WAS / SER GIESSEN, DER / GLAUB IM GEIST“ a 3. pole: „DIE KRAFT / VERSTEHT, DES / BLVETES IHESV / CHRISTI VND / IST FVR IM“. Na základě nápisů lze jen potvrdit předbělohorskou luteránskou konfesi morských duchovních správců, zaujme především zkomolené „<i>Verbum Domini manet in aeternum</i>“ (Slovo Boží platí na věky), tedy jedno ze základních mott luterské reformace.</p> <p>Dalším němým (a nadto poněkud problematickým) svědkem péče o morský kostel tentokrát již na počátku třicetileté války je zvon ulitý v roce 1626. Jeho opis (včetně grafického rozložení nápisového pole) pořídil ve 20.</p>

⁸⁸ Potvrzují to i dílčí údaje k roku k roku 1647 (František ŠTĚDRÝ /ed./, *Stavivo k podrobné historii církevní v Čechách*, Sborník historického kroužku 13, 1912, s. 80) a 1651 (*Soupis poddaných podle víry z roku 1651*, s. 377).

⁸⁹ František ŠTĚDRÝ (ed.), *Stavivo k podrobné historii církevní v Čechách*, Sborník historického kroužku 14, 1913, s. 169. Toto potvrzuje také SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 5. Žaboklická farnost kanonicky vznikla již v roce 1654 (srov. František ŠTĚDRÝ, *Počet far v době předhusitské a po Bílé hoře*, Sborník historického kroužku 21, 1920, s. 29–30), skutečně obsazena však byla až v následujícím roce.

⁹⁰ Státní oblastní archiv v Třeboni, oddělení Třeboň (dále jen SOA Třeboň), Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/1 – zádušní účty 1651–1689, zápis k roku 1667. Bez přesnějších dat tuto změnu přináší také Kronika SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 5. K roku 1677 je jako součást blšanské farnosti zachycuje i Leoš ZICH, *Farářské relace z radonického vikariátu z let 1676/77* (diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy), Praha 2017, s. 189 (tato níže hojněji citovaná práce obsahuje mj. také edici této vikariátní relace).

⁹¹ SOKA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, s. 9. Za pozornost jistě stojí, že než se opravila stará fara v Morech, bydlel morský prvofarář Dokler v Kněžicích (není známo přesně kde, v úvahu připadá i tamní stará předbělohorská fara); SOKA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852 – spis Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis (vlozeno u předního příděští), s. 2.

⁹² Letopočet je možné číst také jako „1657“, pravděpodobnější je však datace do roku 1617.

letech 19. století Georg Adalbert Wahner: „*MARTINVS FEIST BLASIVIS WÜRTH IOHANNES / SCHNEITER DANIEL IRITZLER FRARRER ZV MOHR / PAVL MINHIG VON EVTE HAT MICH GEGOSSEN / DVRCH CASPAR IVREKELAM CHRISLICHEN WEIT BIN / ICH AVS DEM FEÜER GEFLOSSEN. / WENN MAN WIRD HÖREN MEINEN KLANG / SO SAVMET KIRCHEN GEHEN NICHT LANG / PETRVS RAPOLT 1626. OSANNA MIT SVSSEN SCHAAL / ICH SING VND KLING VBER BERG VND THAL.*“.⁹³ Zvon je bezpečně určen do Mor jménem tamního faráře „Daniela Iritzlera“, správně Fritzlera (viz výše), v nápise mu předchází jména tří osob, pravděpodobně morských kostelníků.

Další péči o morský kostel v době, kdy byl jen filiálkou, dokládá mešní kalich, který hejtman morského panství Andreas Brunn⁹⁴ pořídil a věnoval kostelu v roce 1649. V 19. století opsaný nápis na noze kalichu zní takto: „*Maria Geburt Telepžil[!] Hauptmann Andreas Brunn zu Mor anno 1649*“.⁹⁵ Zřejmě se jedná i o nejstarší doklad zasvěcení morského kostela.

To je bezpečně zmíněno v tradičních písemných pramenec již o dva roky později, kdy jej jako patrocinium Narození Panny Marie přináší shodně soupis poddaných podle víry („*auf Unser Lieben Frawen Maria Geburth fundirt*“), který kostel zachycuje jako objekt, v němž se pravidelně každý druhý týden slouží mše svatá,⁹⁶ tak i ve stejném roce založena nejstarší kniha zádušních účtů morského kostela („*Aller heiligsten Jung-Frawen Maria-Geburth*“).⁹⁷ Její úvodní zápis dále obsahuje i nejstarší kostelní inventář, který plně verifikuje citované tvrzení soupis poddaných podle víry – kostel byl skutečně plnohodnotně vybaven na celebrování, nejen po stránce mobiliáře, ale také liturgického náčiní, textilií a knih. Zvláštní pozornost nepochybně zaslouží kamenná křtitelnice s cínovou miskou, cínová schránka na hostie, stříbrný pozlacený kalich (nepochybně onen dar Andrease Brunna) či pohřební krucifix. V kostele byly již zřejmě v této době dva oltáře, neboť inventář zmiňuje také „*Zwey Portatilen, oder Stein, so bey d. Heilig Meß gebrauchnuß werden, im Holz eingefast*“.⁹⁸

Ačkoliv jsou od 50. let 17. století dochovány pro morský kostel zádušní účty,⁹⁹ jejich zápisy nám k poznání stavební historie tohoto objektu příliš nepomáhají, neboť vesměs uvádí obecné částky věnované tamním kostelníkům na různé kostelní potřeby. Tak této evidenci zcela uniká i oprava střechy kostelní věže v roce 1661, k níž nám dílčí informace přináší morská farní pamětní kniha¹⁰⁰ a především pamětní zápis, který byl tehdy, konkrétně 28. června 1661, vložen do makovice a znovu objeven při její další opravě o 90

⁹³ Archiv Národního muzea, Rukopisy, inv. č. 339/II – Georg Adalbert Wahner, Sammlung alter und neuer Nachrichten betreffend die Kirchbezirke und derselbe Gotteshause im Leitmeritzer Kreise, Zweite Abtheilung von M bis Z, fol. 7v.

⁹⁴ Ten je zmíněn v tomto úřadu i v roce 1651 (*Soupis poddaných podle víry z roku 1651*, s. 371) jako 40letý katolík pocházející ze Slaného, který v Morech bydlel se svou ženou Dorotheou a třemi dcerami.

⁹⁵ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 13.

⁹⁶ *Soupis poddaných podle víry z roku 1651*, s. 377.

⁹⁷ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/1 – zádušní účty 1651–1689, úvodní zápis.

⁹⁸ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/1 – zádušní účty 1651–1689, úvodní zápis.

⁹⁹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/1 – zádušní účty 1651–1689.

¹⁰⁰ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 2.

let později, kdy byl pořízen jeho opis.¹⁰¹ Oprava, již za 31 zlatých provedl plzeňský pokrývač břidlice („*Schieferdecker*“) Georg König, spočívala v celkové renovaci a novém pokrytí věže (nepochybně právě břidlicí), opravena byla rovněž makovice a vrcholový kříž.

Kostel v letech 1670 až 1740

Další informace o stavu morského kostela podává až zpráva blšanského faráře o stavu jeho farnosti z roku 1677. Kostel Narození Panny Marie v Morech měl tehdy dva zvony – velký a prostřední („*magna, mediocris*“) ¹⁰² – a údajně tři oltáře. Zápis „*altaria tria*“ ¹⁰³ je nepochybnitelný, ovšem ke zprávě přiložený inventář eviduje pouze dvě „*Portatile oder gewaichte altar stein*“ ¹⁰⁴ a i s ohledem k mladším zprávám o kostelním mobiliáři lze soudit, že v Morech existovaly až ro roku 1731 pouze dva oltáře. Další vybavení kostela, jak je zachycuje ke zprávě přiložený inventář z roku 1676, který se přirozeně věnuje spíše movitým věcem, vcelku odpovídá výše citovanému inventáři z roku 1651, zaujme především dřevěná socha Panny Marie věnovaná Hansem Craffttem z Mor („*Von holz geschnizte bildtnuß Unßer Lieben Fraue[n], welches Hanß Crafft zue Mohr verehrt*“) či obrazy Ježíše Krista, Panny Marie a sv. Antonína. ¹⁰⁵

Z běžných obecných výdajů v zádušních účtech stojí za pozornost položka za roky 1678 a 1679, které byly účtovány společně, a kdy na nespecifikovanou opravu kostela a další potřeby („*zur Reparierung des Gotteshaus vndt andere Nothwendige*“) bylo v roce 1678 dáno 6 zl. a 40 kr. a o rok později 6 zl. a 20 kr. ¹⁰⁶

V roce 1691 byly z rozhodnutí markraběcího komorního rady Franze Antona Pauera celkem za 23 zl. a 20 kr. obci Mory prodány dvě kostelní krávy (zřejmě tzv. železné) a z těchto prostředků byly vybudována (zřejmě zděná) ohradní zeď kolem hřbitova a fary, za což záduší vydalo 14 zl. 28 kr. ¹⁰⁷

V roce 1692 bylo na různé stavební práce na kostele („*Underschiedl. Kirchen Baw*“) vynaloženo celkem 119 zl. a 9 kr., z čehož 58 zl. obdržel nejmenovaný malíř za štafírování jednoho z oltářů. ¹⁰⁸ I v následujícím roce zaznamenávají zádušní účty výdaj 74 zl. a 25x na stavební práce na kostele („*Kirchen Bau*“). ¹⁰⁹

V roce 1695 byl do kostela pořízen dřevěný kryt na křtitelnici, za nějž bylo truhláři z Veliké Vsi zapláceno 2 zl. a 30 kr. – nepochybně se tak dělo v souvislosti s opětovným používáním křtitelnice jakožto součásti farního

¹⁰¹ SOKA Louny, FÚ Mory, karton č. 3, inv. č. 38 – Opis pamětního spisu k obnově kostelní věže 1661.

¹⁰² L. ZICH, *Farářské relace*, s. 191.

¹⁰³ L. ZICH, *Farářské relace*, s. 189.

¹⁰⁴ L. ZICH, *Farářské relace*, s. 202.

¹⁰⁵ L. ZICH, *Farářské relace*, s. 202.

¹⁰⁶ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/1 – zádušní účty 1651–1689.

¹⁰⁷ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774. Tato zpráva je cenná zejména vzhledem k tomu, že zmiňuje morskou farní budovu, která byla nepochybně předbělohorského původu (stejně ji charakterizuje již výše citovaný *Soupis poddaných podle víry z roku 1651*, s. 377) a která hrála jistě pozitivní roli při plánovaném obnovení samostatné morské farnosti.

¹⁰⁸ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹⁰⁹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

kostela (ve filiálních kostelích křtitelnice zpravidla nestávaly), neboť ve stejném roce byla obnovena samostatná farnost v Morech.¹¹⁰

První morský pobělohorský farář Mathias Josef Dokler v roce 1700 vypracoval zprávu o stavu své farnosti. Ve farním kostele zaznamenal hlavní oltář zasvěcený Narození Panny Marie a boční oltář sv. Antonína („*Divi Antonii*“)¹¹¹ – mladší prameny zpřesňují jeho zasvěcení sv. Antonínu Paduánskému. Zpráva dále popisuje, že sakristie je připojena ke kostelu a vchod do kostela i jeho okna jsou chráněna železnou mříží („*porta et fenestra cratibus ferreis munita*“). Kolem kostela se rozkládal hřbitov ohraničený zdí. Ve věži kostela („*in turni*“) byly zavěšeny dva zvony, přičemž menší sloužil jako sanktusník.¹¹² Přiložený inventář pak opětovně podchycuje pouze movité předměty, přičemž dokládá plnou vybavenost morského kostela. Zvětšil se např. počet precios, mezi která byl řazen nejen stříbrný kalich, ale také ciborium, dvě monstrance a stříbrná loďka na kadidlo, stejně tak i obrazů, kterých se – zřejmě mimo ty oltářní – v kostele nacházelo hned 23, z nichž asi nejvíce zaujme 12 (nikoliv běžných 14) vyobrazení Kristových pašijí („*Imagines picta in tela, quae passionem Dominis representant 12, alia imagines pictae in tela 5, alia imagines in chartis 6*“). Zřejmě pro sošku Panny Marie zmíněnou v citovaném inventáři z roku 1676 bylo o 24 let později v kostele uchovááno také pět sad šatů. Kostel byl dále vybaven dalšími liturgickými potřebami a dokonce je zaznamenáno „*regale pro pulsu*“, které lze interpretovat jako první zmínku o varhanách v morském kostele.¹¹³

Na přelomu 17. a 18. století zaznamenávají zádušní účty pouze obecné výdaje, jen v roce 1701 bylo poněkud konkrétněji vydáno 77 zl. a 5 kr. na vylepšení kostela („*der Kirchen zu besten*“).¹¹⁴ V roce 1704 byl již zmíněný „*Regal*“, tedy varhanní nástroj označen jako zcela nepoužitelný („*gantz Unbrauchbahre*“) a za 24 zl. byly pořízeny nové čtyřrejstříkové varhany („*Ein Neue Orgel Von 4 Registern*“),¹¹⁵ podle literatury se mělo jednat pouze o pozitiv zakoupený u jesenického varhanáře Martina Bergera.¹¹⁶

¹¹⁰ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774. S tím také souvisí oprava morské fary, která tehdy byla fakticky zřícená („*an der Pfarr welche Eingefallen gewesen*“). Tyto práce však trvaly až roku 1698, jak dosvědčují výdaje v zádušních účtech, přičemž část prostředků na tuto stavbu byla hrazena z půjčky od záduší kněžického kostela, která se splácela takřka 20 let (SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774). Morský farář Mathias Josef Dokler mezitím bydlel v sousedních Kněžicích, které také spadaly pod jeho jurisdikci (SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852 – spis Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis /vloženo u předního příděstí/, s. 2).

¹¹¹ Národní archiv, Archiv pražského arcibiskupství I, sign. B 13/18, inv. č. 1358 – Zprávy farářů o stavu far 1700, Žatecko, vikariát Vilémov, fol. 97r.

¹¹² Národní archiv, Archiv pražského arcibiskupství I, sign. B 13/18, inv. č. 1358 – Zprávy farářů o stavu far 1700, Žatecko, vikariát Vilémov, fol. 98r–98v, fol. 99 bis v.

¹¹³ Národní archiv, Archiv pražského arcibiskupství I, sign. B 13/18, inv. č. 1358 – Zprávy farářů o stavu far 1700, Žatecko, vikariát Vilémov, fol. 99bis r–99bis v; Tomáš HORÁK, *Varhany a varhanáři Lounska, Žatecka a Podbořanska*, Ústí nad Labem 2003, s. 81 (podle něj měl být tento regál již v této době označen jako nepoužitelný, tento údaj se však vztahuje až k roku 1704 – srov. níže).

¹¹⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹¹⁵ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹¹⁶ T. HORÁK, *Varhany*, s. 81.

Z následujících let známe ze zádušních účtů opět jen obecně vydané sumy, které zpravidla ročně nepřesahují 25 zl., pouze v roce 1714 bylo nejmenovanému zlatníkovi za nový kalich z 22 lotů stříbra a jeho následné pozlacení zaplacen 43 zl. a 32 kr.¹¹⁷ O tři roky později je zaznamenáno vyplacení 26 zl. radonickému tesaři Gregoru Schuchovi za materiál a práci na opravě stodoly. Vzhledem k tomu, že dále bylo celkem za 5zl. 15 kr. zakoupeno rovněž 12 000 kusů šindele určených pro kostel, školu a hřbitovní zeď a dále 2 kopy šindelových hřebů za 20 kr., 11 kop hřebů do prken za 1 zl. 28 kr. a dohromady 16 000 dvojitých šindelových hřebů za 14 zl. 51 kr., lze pravděpodobně předpokládat, že Schuch provedl i částečnou opravu kostelní střechy.¹¹⁸

V roce 1719 byla dosavadní z prken postavená zvonice („*Glocken Thurm, welcher nur von bretten zusamb veschaf wahr*“) zedníkem Mathesem Mohrem z Libědic za 25 zl. nově vyzděna, na což byl použit lomový kámen, jehož bylo nakoupeno 20 „Rutter“ po 35 kr. celkem za 11 zl. 40 kr. Ovšem vzhledem k odkazu děkana Hofmanna (zřejmě se jednalo o Johanna Bernarda Hoffmanna, někdejšího faráře v Blšanech, odkud v letech 1686 až 1695 spravoval Mory, a pozdějšího faráře v Lovosicích, který v roce 1718 zemřel¹¹⁹) nakonec záduší platilo pouze 10 zl.¹²⁰ V roce 1720 výdaje záduší směřovaly především do vybavení kostela (za 3 zl. bylo zakoupeno 12 loktů brokátu pro ozdobení tabernáku, byl zakoupen a svázán nový misál a truhláři Christophu Krausemu ze Širokých Třebčic bylo za opravu krucifixů zaplacen 1zl. 30 kr), ale byla rovněž udělána nová střecha nad sakristií, na níž bylo použito 700 kusů nového a 500 kusů starého šindele celkem za 5 zl., přičemž za třídní práci bylo dvakrát zaplacen 54 kr. Zřejmě se však nejednalo o kvalitně odvedené dílo, neboť ještě tentýž rok účty zaznamenávají výdaj ve výši 1 zl. za drobnou opravu poškozené střechy nad sakristií.¹²¹ V roce 1720 bylo vyhotoveno 6 sáhů zřejmě ohradní zdi kolem hřbitova a kostel („*Kirchmauer*“), za což záduší vydalo 1 zl. 36 kr.

Zcela unikátním pramenem je stavební historii morského kostela je jeho náskres pořízený v souvislosti s dokumentací židovských obydlí v zemích Koruny české v letech 1727 až 1728. Tento plán z roku 1727¹²² jednak určuje polohu kostela v rámci vsi a jeho vzdálenost od židovských obydlí, především však přímo zachycuje půdorys i boční pohled na morský kostel Narození Panny Marie. K plánu, který zřejmě nevyhotovil žádný školený zeměměřič či stavitel (podepsáni jsou na něm pouze vrchnostenský písař a morský rychtář), je však třeba přistupovat velmi obezřetně. V první řadě je nutné uvést, že přiložené měřítko v sázích lze vztáhnout pouze k plánu obce a nikoliv ke kresebné

¹¹⁷ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹¹⁸ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹¹⁹ K Hoffmannovi srov. SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 4; Státní oblastní archiv v Litoměřicích – Státní okresní archiv Litoměřice se sídlem v Lovosicích, FÚ Lovosice, inv. č. 2 – Pamětní kniha (1652)1757–1919, s. 24.

¹²⁰ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹²¹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹²² Národní archiv, Sběrka map a plánů, sign. A/XII/2, inv. č. 1160 – Plánek židovských obydlí. V současnosti dostupné z <http://www.vugtk.cz/plany/cs/mapa/47>.

dokumentaci kostela, jehož půdorys by tak činil zhruba 28 x 19 m, což jistě neodpovídá skutečnosti. Vzájemně nekoresponduje ani boční pohled s půdorysem, kdy především došlo k chybnému určení hranice mezi presbytářem a lodí. Plány tedy zachycují loď, opatřenou na obou bocích trojicí otvorů – vesměs se jedná o okna, ale na jižní zdi je u západního průčelí zobrazen vchod do kostela a na severní u presbytáře průchod do čtvercového přístavku. K lodi přiléhá na východě poměrně krátký pětiboce uzavřený odsazený presbytář, do něhož vedou na šikmých stěnách proražená dvě okna; půdorysně je do něj zakresleno i umístění oltáře. Při severní zdi lodi zachycuje půdorys dva přístavky. Do jednoho, která má čtvercový půdorys, vede onen zmíněný „otvor“ z lodi, přístavek má ještě jeden podobný „otvor“ ve své severní zdi. Boční pohled zachycuje v místě přístavku mohutnou věž, která je přibližně dvakrát vyšší než kostelní loď, do jejíhož viditelného patra jsou proražena dvě menší obdélníková okna a která je zakončená (zřejmě) stanovou střechou s makovicí a vrcholovým křížem. Druhý přístavek, označený v půdorysu jako kostnice („*Todtenbeim Häuslein*“), je poněkud užší než věž, na jejíž západní zeď přiléhá a dosahuje délky zhruba dvou třetin lodi. Kostelní loď i presbytář jsou zastřešeny jednolitou střechou, zřejmě valbovou, na níž absentuje sanktusová věžička. Kostel byl obklopen hřbitovem ohraničeným zdí, vytyčující půdorys zhruba do čtverce, přičemž západní zeď kostela tvořila část západní ohradní zdi hřbitova. Vstup do tohoto areálu byl možný pouze brankou prolomenou v jižní části západní zdi hřbitova, tedy hned poblíže kostelních dveří.¹²³

S ohledem na některé mladší plány kostela a další skutečnosti, které budou uvedeny níže, lze zhodnotit, že plány by mohly odpovídat skutečnosti, pokud bychom o jednu okenní osu zkrátili loď na úkor presbytáře. Tím by se nám věž přimknula k severní zdi presbytáře, jak to odpovídá tehdejší skutečnosti, který by zároveň obdržel jednu okenní osu a i loď by nabyla svou předpokládanou délku na dvě okenní osy – zdá se tedy, že by loď i presbytář mohly být podobně dlouhé. Problematická zůstávají jen okna proražená v šikmých zdech závěru presbytáře.

Další informace o stavebních úpravách morského kostela pochází z roku 1728, kdy zedníci Martin Mathausch z Čachovic a Andeas Heidler z Vičic opravili část jeho dlažby, za což obdrželi 1 zl. 36 kr., přičemž potřebných 400 zdících cihel stálo záduší 2 zl. 32 kr.¹²⁴ Oba zmínění zedníci pracovali v Morech také v následujícím roce, kdy kostel uvnitř zcela a zvnějšku jen částečně omítili a vybělili a ještě v zadní kamenné zdi („*an der hinteren SteinMauer*“) vybourali otvor pro okno. Vzhledem k výše popsanému plánu z roku 1727 se lze domnívat, že okno bylo vybouráno v západní zdi kostela. Oba uvedení řemeslníci zde pracovali za denní mzdu 21 kr, přičemž Mathausch za 26 dnů obdržel 9 zl. 6 kr a Heidler za 27 dnů 9 zl. 27 kr. K tomuto novému oknu vyhotovil tesařský mistr Franz Böhm za 1 zl 40 kr nový rám z dubového dřeva, chyšskému skláři Leopoldu Mischkovi bylo za osazení skla do rámu a potřebný materiál zapláceno 1 zl. 19 kr. a 39 kr. ještě obdržel jménem neznámý zámečník

¹²³ Fakticky tedy směrem k farní budově, která stávala (zbořena byla v roce 1983) již od kostela a nesla č.p. 11.

¹²⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

za příslušné práce na dokončení tohoto kostelního okna. Ještě v roce 1729 vyhotovil tesař Christoph Payer z Libědic se svým tovaryšem nové zábradlí na kostelním kůru. Pracovali zde čtyři a jednu třetinu dne, přičemž Payer obdržel 1 zl. 18 kr. a tovaryš 1 zl. 5 kr. Za materiál bylo uhrazeno 59 kr.¹²⁵

Souhrnný pohled na vybavení kostela přináší inventář z roku 1730. Přirozeně se opakuje či mírně rozhojňuje vybavení preciosy a liturgickým náčiním a textiliemi. V kostele jsou dále zaznamenány opět dva oltáře – hlavní Narození Panny Marie a na pravé (tj. epištolní) straně stojící oltář sv. Antonína Paduánského. Zachyceny jsou také náměty 12 tamních obrazů, které nijak nevybočují z tehdejších zvyklostí – „*Familia Christi, Catharina, Jesus Maria anabilis, S. Joannis Nep., B.V. Maria Passaviensis, Jesus, Maria et Anna, Crucifixus, B.V. Maria Kladoviensis, et quatuor antiqua pictura*“, poněkud ojedinělejší je snad vyobrazení Panny Marie Klatovské. Pro dřevěnou mariánskou sošku umístěnou „*supra columnam*“ bylo k dispozici již šest sad oblečků. Zásadní změna se však udála se zvony, které jsou v inventáři podchyceny dva – velký je umístěn nad presbytářem, menší ve věži („*Major pendet supra Presbyterium, minor in turi*“).¹²⁶

Již v roce 1731 byly však údaje inventáře do určité míry antikvovány. Četní dobrodinci – zřejmě opravdu především místní farníci, možná také poutníci, přinejmenším ovšem ne příliš majetní lidé, jak dokládá soupis jejich darů, který činí nanejvýš několik zlatých či desítek krejcarů – se rozhodli pro výše zmíněnou dřevěnou sochu Panny Marie zříditi samostatný oltář, který postavili na levé (tj. evangelijní) straně kostela a do nějž byla slavnostně přenesena 6. června 1731.¹²⁷ Dílo zhotovili jménem neznámí řemeslníci – truhlář obdržel 30 zl., sochař 10 zl., bednář 1 zl. 30 kr. a malíř pro vyhotovení obrazu sv. Josefa, který se stal zřejmě také součástí oltáře (později je i takto zachycen), 3 zl. Na celkovou sumu 44 zl. 30 kr. se zmínění dobrodinci postupně skládali až do roku 1734,¹²⁸ takže o této aktivitě nejsou v zádušních účtech záznamy.¹²⁹ Ačkoliv zápis o přenesení sochy do nového oltáře je v citovaných zápisech bezpečně datovaný k 6. červnu 1731, oltář byl kanonicky zřízen zřejmě až v roce 1735, kdy je v zádušních účtech zaznamenán poplatek 1 zl. 30 kr. vikariátnímu úřadu v Žaboklikách za nově požehnaný oltářní kámen.¹³⁰ Ve stejném roce ještě záduší nakupovalo různé látky, včetně nového oltářní antependia.¹³¹

¹²⁵ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹²⁶ SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 16 – kniha nadací 1724–59, kostelních účtů 1730–99, farní inventář z r. 1730 a soupis pronesených kázání 1865–95, konkrétně je citován inventář z roku 1730.

¹²⁷ SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 16 – kniha nadací 1724–59, kostelních účtů 1730–99, farní inventář z r. 1730 a soupis pronesených kázání 1865–95, konkrétně jsou citovány dodatky k inventáři z roku 1730.

¹²⁸ SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 16 – kniha nadací 1724–59, kostelních účtů 1730–99, farní inventář z r. 1730 a soupis pronesených kázání 1865–95, konkrétně jsou citovány dodatky k inventáři z roku 1730.

¹²⁹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹³⁰ Je otázkou, zda se nejednalo o nějakou předběžnou platbu, neboť podle zápisu ve farní pamětní knize byl oltářní kámen v mariánském bočním oltáři konsekrován pražským pomocným biskupem Janem Rudolfem Šporkem až 1. března 1736, kdy do něj byly vloženy ostatky svatých mučedníků Amadea, Celestýna a Klementa; srov. ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 3.

¹³¹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

Dřevěnou sošku Panny Marie, pro níž byl zřízen z prostředků zřejmě vesměs běžných farníků a dalších dobrodinců nový oltář, která disponovala šesti sadami šatiček, a pro níž máme z první poloviny 30. let 18. století zaznamenáno i několik fakticky devočních darů, konkrétně mincí, které byly darovány, resp. obětovány přímo Panně Marii („*obtulit B.V.M.*“, „*donavit B.V. Mariae*“),¹³² lze nepochybně označit za milostnou. Mory taky byly v barokním období zřejmě skutečně lokálním poutním místem, byť bližší prameny k této problematice zatím neznáme.

V roce 1733 bylo opětovně pořízeno nové dřevěné víko na křtitelnici, které za 51 kr. zhotovil nejmenovaný soběsacký truhlář. Na vrchol víka bylo ještě umístěno sousoší Kristova křtu, které zhotovil za 2 zl. jménem neznámý kadaňský sochař.¹³³ Dále se v kostele zasklívalo jedno okno.¹³⁴ Ve stejném roce bylo rovněž pořízeno zobrazení („*imagem*“) Zmrtvýchvstalého Krista, které mělo stát 2 zl. 6 kr., přičemž tato částka nebyla hrazena ze zádušních účtů.¹³⁵

V roce 1734 proběhla oprava kostelní střechy. Nejprve Anton Georg Schwerdisch z Kadaně položil zřejmě na střechu nad lodí 28 kop šindele, za což již 23. května uvedeného roku obdržel 5 zl. 42 kr., přičemž jako materiál bylo nakoupeno u místního, tedy zřejmě morského, obchodníka Wentzela Glaßera 2000 šindelových hřebů za 1 zl. 36 kr. Šindel byl asi k dispozici odjinud, případně byl započítán do mzdy tesaři, což platí i u druhé opravy ve stejném roce, kdy tovaryš Ferdinanda Peyera z Libědic opravil střechu nad presbytářem kostela a dílčí vysprávky střechy provedl také na faře a na škole. Celkem za pět pracovních dnů obdržel 1 zl. 45 kr.¹³⁶

Drobný výdaj z roku 1736 nám přibližuje další součást morského kostelního mobiliáře, tedy Boží hrob, neboť záduší poskytlo 2 kr. na barvu na jakési koule („*an die Kugeln*“), které ho zřejmě zdobily.¹³⁷ Obdobné drobné opravy Božího hrobu pak zaznamenávají zádušní účty i v dalších letech, vesměs na jaře, tedy nepochybně v souvislosti s blížícími se Velikonocemi. V roce 1737 vyhotovil žatecký truhlář za 2 zl. 30 kr. novou skříň se šuplaty, do nichž se ukládala menší roucha a která byla zřejmě umístěna v sakristii. Snad témuž řemeslníkovi lze připsat také výrobu nového futrálu na mešní kalich, za nějž záduší ve stejném zaplatilo 24 kr.¹³⁸ K roku 1738 máme opět zaznamenánu opravu oken v kostele i na faře, přičemž za tuto odvedenou práci obdržel žatecký sklář Johann Ritschel 6 zl. 40 kr.¹³⁹

¹³² SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 16 – Kniha nadací 1724–59, kostelních účtů 1730–99, farní inventář z r. 1730 a soupis pronesených kázání 1865–95, konkrétně jsou citovány dodatky k inventáři z roku 1730.

¹³³ Vs Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2. Tuto informaci s upřesněním námětu plastiky je uvedena také v SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 16 – Kniha nadací 1724–59, kostelních účtů 1730–99, farní inventář z r. 1730 a soupis pronesených kázání 1865–95, konkrétně jsou citovány dodatky k inventáři z roku 1730.

¹³⁴ Místr Tröbetitz dodal za 1 zl. 30 kr. velký dřevěný rám, neznámý zámečník vyhotovil za 15 kr. kování a žatecký sklář Johann Ritschel okno za 3 zl. 37 kr. zasklil; SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹³⁵ Položku zaznamenává pouze SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 16 – Kniha nadací 1724–59, kostelních účtů 1730–99, farní inventář z r. 1730 a soupis pronesených kázání 1865–95, konkrétně jsou citovány dodatky k inventáři z roku 1730.

¹³⁶ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹³⁷ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹³⁸ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹³⁹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

Dne 24. listopadu 1739 bylo neznámému varhanáři za opravu („anzurichten“) varhan zaplacen 2 zl. 30 kr. Ve stejném roce opravili Christoph Schäffel a Christoph Tobisch 63 a ½ lokte zdi kolem hřbitova, za což obdrželi 10 zl. 35 kr. Zřejmě právě na tuto opravenou část hřbitovní zdi (o celou zeď se jistě jednat kvůli délce nemohlo) bylo použito 60 kop šindele zakoupených za 12 zl., 71 kop šindelových hřebů za 4 zl. 8 kr. 3 d. a 3 kop hřebů do prken za 24 kr.¹⁴⁰ V následujícím roce bylo buškovickému tesaři Jacobu Hihmerovi a jeho tovaryšům za různé opravy kostelní a farní střechy zaplacen 2 zl. 24 kr. Vzhledem k tomu, že na opravě střechy na faře a dalších opravách tohoto objektu se podílel ještě tesařský mistr Andreas Beer s tovaryše, na což každý dostal 1 zl. 30 kr., není možné přesně určit materiál (zejména šindel a různé typy hřebů), který byl použit pouze na kostel, protože tento je vykázán společně a záduší za něj zaplatilo celkem 11 zl. 13 kr. 3 d.¹⁴¹

Plány na přestavbu kostela v polovině 18. století a její realizace

Zřejmě již na přelomu 30. a 40. let 18. století se – a je otázkou zda z iniciativy faráře Tobias Stolze, vrchnostenských úředníků či snad samotné vrchnosti – začalo uvažovat o možné přestavbě morského kostela. Svědčí o tom především dva dochované plány z let 1739 a 1740. Oba lze po bližším prozkoumání označit jako projekční, přičemž však přirozeně zachycují alespoň částečně tehdejší podobu či alespoň půdorysné uspořádání kostela.

Plán z roku 1739,¹⁴² jehož autorem je blíže neznámý zednický mistr Adam Urglmacher, obsahuje půdorys a boční pohledy na severní (zřejmě) a západní průčelí kostela. V půdoryse, kde za pozornost stojí mj. okno v ose presbytáře, je zřetelné plánované prodloužení stavby západním směrem o jednu okenní osu, s čímž měla souviset i stavba nové kruchty. Odlišnou barvou než kostelní zdivo je rovněž zakreslen půdorys věže, v jejímž přízemí měl být zřejmě postaven další oltář a k níž mělo být zvnějšku, při západní straně věže a severní straně lodi přistavěno úzké šnekovité schodiště na čtvercovém půdorysu. Boční pohled, který zaznamenává již popsanou skutečnost, zaujme především řešením lizénových rámců a osazením cibulové bání na věž. V případě, že se jedná o skutečně severní pohled, měl do kostela vést ještě jeden vchod uprostřed lodi, tj. naproti druhému bočnímu vchodu. Průčelní pohled zachycuje celkové dobově vyspělé řešení této architektury s lizénovými rámci, vchodem v ose, nad nímž je okno, vše završeno štítem.

Plán na rozšíření morského kostela z roku 1740,¹⁴³ jehož autorem byl Johann Mathias Spieß, lokální stavitel činný ve 30. až 60. letech 18. století na Žatecku a Podbořansku usedlý v Buškovících¹⁴⁴ a který přináší půdorys a

¹⁴⁰ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹⁴¹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹⁴² SOA Třeboň, Velkostatek Mory, sign. III K-alfa 4b/14, inv. č. 26 – Mory, půdorys a plán průčelí farního kostela 1739; přístupné na <https://digi.ceskearchivy.cz/545540>

¹⁴³ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, sign. III K-alfa 4b/16, inv. č. 27 – Mory, půdorys a celkový pohled na farní kostel v perspektivním zobrazení 1740; přístupné na <https://digi.ceskearchivy.cz/545541>.

¹⁴⁴ V literatuře (Pavel VLČEK A KOL., *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 613) je znám jako Johann Mathäus Spiess, zednický mistr a měšťan v Buškovících, 1734 úpůsobil jako polír krásnodvorského a milčevského panství, po roce 1732 jako polír při stavbě fary v Žaboklikách. Další faru měl stavět

perspektivní pohled na kostel, přichází se zcela odlišným architektonickým řešením. Původní stavbu však zachycuje poměrně přesně, pozoruhodné je především zachycení lokace oltářů, přičemž boční jsou umístěny v rozích u vítězného oblouku a natočeny šikmo do lodi. Dále zaujme poněkud menší délka presbytáře oproti původní lodi a absence okna v jeho ose. Spießovo zvětšení kostela rovněž spočívalo v jeho prodloužení západním směrem o jednu okenní osu, před západní průčelí však měla být postavena mohutná hranolová věž na přibližně čtvercovém půdorysu, do jejíchž vyšších pater vedla z přízemí dvě šneková schodiště v síle zdi, a která měla mít nad hlavní římsou ještě dva patra a měla být zakončena cibulovou bání s lucernou, na vrcholku ozdobenou makovicí a vrcholovým křížem. Tato předsazená věž totiž měla nahradit původní věž přisazenou k presbytáři – v pohledu na zamýšlený nový kostel o tom svědčí, jak její absence, tak především osazení klasické sanktusové vížky přímo na střechu nad presbytářem; v půdoryse je zase na místě staré věže přístavek s poměrně úzkými zdmi, který nepřiléhá ke zdi lodi (mělo se tedy zřejmě jednat o novostavbu) a který je označen jako „*Sacrystey*“. Změnit se však měl i celý kostelní areál, který je v půdoryse zachycen jako obdélník vytyčený zdi se vstupy přibližně v polovině její jižní (tedy naproti kostelním dveřím, což koresponduje s plánem z roku 1727 a navazuje na výše popsanou lokaci farní budovy) a západní strany, v jehož severozápadním rohu měla být postavena nová kostnice na čtvercovém půdorysu se vstupem v jižní a oknem ve východní zdi.

Jak však vyplývá ze zádušních účtů i současného stavu kostela, ani jeden z těchto záměrů nebyl uskutečněn. Konkrétní důvody neznáme, snad se lze odvolat na hospodářské a další problémy způsobené právě vypuknutími slezskými válkami, neboť – jak bude zmíněno níže – základní koncept přestavby kostela do budoucna opuštěn nebyl.

V roce 1742 vyplatilo záduší morskému kováři Johannu Michaelu Löhmannovi 2 zl. 45kr. za různé práce na faře, kam bylo hojně investováno i v předchozím roce, přičemž se v některých zápisech píše i o nové faře, a za 15 háků pro zavěšení obrazů v kostele.¹⁴⁵ V následujícím roce byl na kůr vytažen varhanní positiv, na což obdržel tesařský mistr Andreas Beer za dvoudenní práci 42 kr. a jeho dva tovaryši za půldenní práci 9, resp. 7 kr. 3 d.¹⁴⁶ V dalších letech se ke kostelu váží pouze drobné výdaje z roku 1745, zřejmě kvůli rozbitému oknu obdržel radonický sklář Jacob Hugo 30 kr. a již zmíněný morský kovář Löhmann 40 kr.¹⁴⁷

V polovině 18. století prošel morský kostel zásadní proměnou, jejíž přípravu dokumentuje také dochovaný plán dalšího návrhu na úpravu tohoto objektu datovaný přibližně do roku 1750 a na rubu označený nápisem: „*Littera*

1734 v Blšanech (asi úplná novostavba); zřejmě rovněž dodal plány na přestavbu filiálního kostela v Břežanech v roce 1750. O sedm let později vypracoval plán na opravu kaple sv. Křtitele v Ostrově na Plzeňsku, poté opět činný v Blšanech (1760 rozpočet na novou věž farního kostela, 1764 oprava kaple sv. Václava u Blšan „od základů“).

¹⁴⁵ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹⁴⁶ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774. Tomáš Horák oproti tomu nepřesně uvádí, že v rámci přestavby kostela vedené od roku 1739, odnesl v roce 1744 tesař „staré varhánky“ na faru; srov. T. HORÁK, *Varhany*, s. 81.

¹⁴⁷ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

C“,¹⁴⁸ což zřejmě odkazuje větší počet variantních plánů na úpravu a především rozšíření kostela. Tento návrh, jehož autorem byl již výše zmíněný buškovický stavební mistr Johann Mathias Spieß a který zobrazuje svou vizi prostřednictvím bočního pohledu na jižní (resp. jihozápadní) stranu kostela, také počítal s rozšířením kostelní lodi o jednu okenní osu směrem na západ a stavbou mohutné hranolové věže s cibulovou bání a lucernou završené makovicí a vrcholovým křížem zřejmě přímo nad presbytářem. Pozoruhodné je především hojné používání pilastrů, pokud lze tento prvek v plánu s jistotou odhalit. S ohledem na současnou podobu kostela je zřejmé, že také tento plán zůstal pouze na papíře.

Zřejmě již v roce 1747 byl z jiných než zádušních prostředků pořízen malý zvonek, který za 45 kr. vytáhl do věže („*das Kleine Glöckl Aufn Thurn Völlig neu einzubringen*“) morský kovář, snad již jmenovaný Johann Michael Löhmann.¹⁴⁹ Nakolik s tímto údajem koresponduje zápis v morské farní pamětní knize sdělující, že v roce 1751 byly dva malé zvony ve věži („*Duo parva campanae in turri*“) konsekrovány ke cti mučedníků sv. Jana a Pavla Thomas Gürthem, opatem augustiniánského konventu v Praze na Karlově,¹⁵⁰ nejsme přesně schopni sdělit. Avšak nepochybně právě v roce 1751 probíhaly nspecifikované práce na kostelní věži, neboť v její makovici byl nalezen pamětní záznam z roku 1661.¹⁵¹

Vzhledem k tomu, že v roce 1856 byly při opravě sanktusové vížky v její makovici nalezeny dokumenty z oprav věže v letech 1661 a 1751 a byly uloženy do farního archivu,¹⁵² se lze domnívat, že v roce 1751 byla vybudována sanktusová vížka nad presbytářem a právě speciálně do ní (s ohledem na její rozměr) byly v témže roce pořízeny zmíněné dva zvony. Písemné doklady ke stavbě této sanktusky však chybí, její financování však proběhlo mimo zádušní účetnictví.

Naopak záznamy zádušních účtů k roku 1752 nám poskytují podklady pro jednu z největších stavebních proměn morského kostela. Přehled výdajů uvozuje následující popis prací: na základě rozhodnutí světského patrona i církevní vrchnost byl kostel, který se nacházel ve špatném stavu, o 9 loktů prodloužen a uveden znovu do půvabné podoby, přičemž byly k věži přistavěny schody a na hřbitově byl zedníky a tesaři postavena nová kostnice („*die Mohrer Baufüllige Kirchen mit 9 Ellen verlängert und in zierlichen Formb wieder Gebracht, dabey Einstehenden Stiegen zum Thurm angebauth, Ein BeinHäußel auf die Kirchhof von Mauern- und Zimmerleuthen Arbeith gestelt*“).¹⁵³ Účty, s ohledem na svůj charakter, dále nepopisují podrobnosti celé stavby, pouze uvádějí částky vyplacené za řemeslníky a za materiál. Ze zádušních prostředků tedy bylo vyplaceno zedníkům 487 zl. 11 kr., tesařům 189 zl. 28 kr., truhlářům

¹⁴⁸ Vs Mory, sign. III K-alfa 4b/2, inv. č. 28 – Mory, profilový pohled na farní kostel, asi 1750; <https://digi.ceskearchivy.cz/545537>.

¹⁴⁹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹⁵⁰ ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 5.

¹⁵¹ SOkA Louny, FÚ Mory, karton č. 3, inv. č. 38 – Opis pamětního spisu k obnově kostelní věže 1661.

¹⁵² SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 41.

¹⁵³ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

30zl. 54 kr., zámečníkům 45zl. 56 kr., sklenářům 44 zl. 14 kr., kováři 42zl. 9 kr. 3 d., mědikovci 1 zl., provazníkovi 20 kr., malíři 2 zl., kolářům 39 kr., bednáři 2 zl. 48 kr., kameníkovi 29 zl. 15kr 4½ d., nádeníkům celkem 178 zl. 59 kr. a vozkům za dovoz materiálu 11 zl. 7kr. 3 d. Za různé druhy prken („*Posten, Brettem und Schwarten*“) bylo vydáno 126 zl. 7 kr., za latě 12 zl. 30 kr., za šindel 156 zl. 20 kr. 3 d., za stavební dřevo potřebné ke stavbě lešení 155 zl. 37 kr. 3 d., za různé hřeby 103 zl. 57 kr, za „*Trodt und Zweken*“ 26 zl. 6 kr., za různá železa 34 zl. 17 kr. 3 d., za cihly 45 zl. 31 kr., za vápno 239 zl. 27 kr. 3 d., za zdící kámen 45zl. 36 kr., za různé desky („*Blatten*“) 39zl. 36x a za lněný olej 25 zl. 43kr. 4½ d. Zaznamenány jsou ještě „extra“ výlohy ve výši 72 zl. 58 kr. Celkově tak záduší za přestavbu kostela zaplatilo 2143 zl. 49 kr. 3 d.

Kromě toho evidují účty k roku 1752 ještě několik dalších výdajů, které navazovaly na samotnou přestavbu kostela. Loketský varhanář Wenzel Starck zhotovil zcela nové varhany s šesti rejstříky a pedálem celkem za 150 zl., k nimž za 3 zl. dodal dřevěné ozdoby sochař Johann Mayer, pocházející rovněž z Lokte¹⁵⁴ – výdaje na výstavbu kruchty (či úpravu té původní) byly zřejmě zahrnuty do předchozích nákladů. Kostelní interiér dále doplnila nová kazatelna, dílo truhláře Johann Mohra, který za její vyhotovení a úpravu obdržel 33 zl., a také 23 kusů kostelních lavic, které celkem za 59 zl. 48 kr. dodal jménem neznámý truhlář z blízkých Račetic. A ke zvonu do sanktusky („*Sanctus Glöckl*“) byl za 4 zl. 15 kr. opatřen nový provaz o délce 26 loktů.¹⁵⁵

Tuto přestavbu zachycuje – ovšem s nepochybně špatnou datací do roku 1753 – také první svazek mořské farní pamětní knihy, když uvádí, že v uvedeném roce byl kostel prodloužen a renovován („*prolongata et renovata fuerat*“), přičemž se tak stalo za faráře Tobiaše Stolze a lovosického panského inspektora Mathiase Stöhra.¹⁵⁶

Jakým způsobem byl mořský kostel přestavěn? Domnívám se, že došlo k určité kombinaci výše zmíněných stavebních projektů, kdo byl však tímto „kompilátorem“, netuším, nejvíce (avšak nejistě) se nabízí buškovický Johann Mathias Spieß. Rozšíření kostela na západ o jednu okenní osu bylo v podstatě povinné (otázkou však je, proč k němu bylo přistoupeno nyní, když mořská farnost čítala pouze nevelkou sídelní ves, uvažovat lze i o větším poutním ruchu směřujícím k výše popsané mariánské sošce),¹⁵⁷ stejně jako stavba nového západního průčelí kostela. Klíčová zůstává problematika věží. Jak vyplývá z údajů inventářů sepsaných v 19. století, kostelní věž („*Kirchthurm*“) se tehdy nacházela nad hlavním oltářem a vedlo k ní šnekovité schodiště přístupné pouze zvenčí¹⁵⁸ – jednalo se tedy o sanktusku postavenou zřejmě

¹⁵⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774; toto rovněž potvrzuje T. HORÁK, *Varhany*, s. 81, který ještě přináší informace, že se jednalo o pozitiv s dvoustopým charakteristicky zdobeným prospektovým principálem, k němuž dodávali vzduch dva měchy.

¹⁵⁵ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹⁵⁶ ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 3.

¹⁵⁷ V polovině 18. století se v zádušních účtech objevují výdaje za pořízení obětních svíček i příjmy z jejich prodeje, byla rovněž štafírována koruna sochy Panny Marie atd.; srov. SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹⁵⁸ ABL, Archiv far I (dále jen AF I), Mory, inventář 1824.

v roce 1751. Jinou věž prameny 19. století (prameny z druhé poloviny 18. století jsou v tomto ohledu skoupé) neznají. Osobně se domnívám, že v roce 1752 byla stará kamenná věž přiléhající k severní straně presbytáře zbourána na úroveň přízemí a využita jako sakristie. To podle mého předpokládal i Spießův projekt z roku 1740, byť se mělo zřejmě jednat o novostavbu, čemuž nasvědčuje především malá tloušťka zdí sakristie. Šnekovité schodiště přistavěné k hranolové věži bylo zakresleno již na projektu Adama Urglmachera z roku 1739 a mělo zřejmě sloužit k přístupu do vyšších pater věže, neboť přízemí mělo sloužit jako liturgický prostor (do půdorysu byl v plánu zakreslen oltář). Ačkoliv podle Urglmacherova projektu mělo být schodiště novostavbou (pokud plán interpretuji správně), lze předpokládat, že takovéto schodiště stálo při věži již předtím, neboť bez něj by nebyl možný přístup do jejích vrchních pater. Po zbourání horní části této věže zůstalo schodiště stát a umožňovalo přístup do věže nad presbytářem. Ovšem datace demolice horní části věže je poměrně nejistá, nejpravděpodobněji se tak stalo v roce 1752, možná však také dříve (a bylo by to důvodem pro stavbu nové věžky nad presbytářem i pro případné nové ulití, resp. snad i přelití zvonů v roce 1751) či někdy později, byť k ani jedné z posledních dvou variant nemáme žádnou pramennou oporu. Důvodem zbourání věže mohl být její špatný stav, případně se jednalo o první fázi celkové přestavby kostela v duchu výše popsaných plánů, které s touto věží vesměs nepočítali, ovšem na jejich úplnou realizaci (tedy na mohutnou věž v západním průčelí či nad presbytářem) nedošlo, snad vzhledem k finančním prostředkům. V končícím odstavci jsem se pokusil interpretovat předchozí pramenné údaje a objasnit barokní přestavbu morského kostela v polovině 18. století, byť jsem si vědom, že ani tento výklad není bez nejasností.¹⁵⁹

Kostel v letech 1753–1840

V návaznosti na přestavbu kostela proběhly v následujících letech některé úpravy jeho interiéru. Již zmíněný truhlář Mohr obdržel v roce 1753 za nové dřevěné rámy na oltářní kameny u hlavního oltáře a bočního oltáře Panny Marie 5 zl. 10 kr., v čemž mu dva dny pomáhala Michael Hauß z Kněžic, který obdržel 16 kr.¹⁶⁰ V následujícím roce vyrobil jménem neznámý mašťovský sochař za 34 kr. korunku pro Jezulátka („*Jesu-Kindlein*“). Pravděpodobně se jednalo o dítě, které držela na rukou v kostele uctívaná socha Panny Marie umístěná v bočním mariánském oltáři. Lze tak soudit především proto, že jak tuto korunku Jezulátka, tak i korunu Panny Marie, která byla tedy nepochybně staršího původu, ještě v roce 1754 štafíroval za 35 kr., resp. 2 zl. 30 kr. jménem

¹⁵⁹ Problematický je např. údaj inventáře z roku 1730, že v kostele jsou dva zvony – velký umístěný nad presbytářem, menší ve věži („*Major pendet supra Presbyterium, minor in turri*“; SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 16 – kniha nadací 1724–59, kostelních účtů 1730–99, farní inventář z r. 1730 a soupis pronesených kázání 1865–95, konkrétně je citován inventář z roku 1730); rovněž tak působí poněkud „zmateně“ informace o vyzdívání zvonice v roce 1719 a zároveň údaj, že o rok později byla opravována střecha nad sakristií, když předpokládáme, že sakristie byla v přízemí věže (SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774).

¹⁶⁰ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

neznámý malíř z Radonic.¹⁶¹ Ve stejném roce ještě žatecký zlatník za 2 zl. 51 kr. opravil a pozlatil blíže neurčený mešní kalich.¹⁶²

V roce 1755 došlo zřejmě ke stavbě či úpravě zdi kolem hřbitova, resp. kostelního areálu („*Kirchen Mauer*“), kde byly přemístěny sloupky a schody („*Pfeiler und Staffeln Versatztz*“) – snad se jednalo o úpravu vstupu od silnice vedoucí obcí. V rámci této stavby záduší vyplatilo zedníkovi Franzi Hergelovi z Buškovic a jeho pomocníkům celkem 20 zl. 4 kr. 3 d., přičemž je však nutné uvést, že jmenovaní pracovali také na škole a farské stáji. Morský tesař obdržel především za práci na schodišti 112 zl., kovářské práce na zdi, faře a škole byly ohodnoceny na 9 zl. 2 kr. K tomu byl třeba materiál, za nějž záduší celkem vyplatilo 42 zl. 40 kr. – konkrétně se jednalo o 15 prken pro stavbu lešení, 18 strychů vápna (12 jich bylo dodáno až z Valče), 2 strychy bílého vápna, 20 žejdlíků lněného oleje, 800 cihel, 1 kop prken, 11 kop hřebů do prken, 2 kopy špičatých hřebů („*Spitznagel*“), a 1000 šindelových hřebů.¹⁶³

V roce 1756 pracoval pro kostel především libořícký truhlář Josef Hiebel. Postupně celkem za 17 zl. 30 kr. vyrobil novou zповědnicí, schody na kůr, zábradlí (zřejmě k těmto schodům, ale nelze vyloučit, že i na kůru), dvě lavice pro hudebníky na kůru, úchytky na hudební nástroje, stojany na noty umístěné na kůrové římse a podstavec k blíže neurčenému bočnímu oltáři. Jménem neznámý zámečník ze Širokých Třebčic ve stejném roce vyrobil mříže do okna v sakristii, za což obdržel 3 zl. 30 kr.¹⁶⁴

Zřejmě rovněž Josef Hiebel, v zápise označený pouze jako truhlář z Libořic, obdržel ještě v roce 1758 za různou práci v kostele 3 zl. 37 kr. Ve stejném roce byly za 3 zl. pořízeny také dva nové cínové svícny na hlavní oltář, k němuž byly u kadaňského kovolijce za 1 zl. 36 kr. zakoupeny také dva nové oltářní zvonky. Pro boční oltář sv. Františka Xaverského byl z Prahy dovezen nový konsekrovaný oltářní kámen za 4 zl. 29 kr. a dále k němu byly za 1 zl. zakoupeny také nové kánovové tabulky.¹⁶⁵

Jedná se vůbec o první zmínku o bočním oltáři s tímto zasvěcením v morském farním kostele. S ohledem na mladší inventáře i dochovaný mobiliář je zřejmé, že původní boční oltář sv. Antonína Paduánského právě v roce 1758, resp. krátce předtím, změnil zasvěcení ve prospěch sv. Františka Xaverského. Dle mladšího zápisu farní pamětní knihy byl tento oltář zřízen s přispěním Cathariny Höfferin, manželky morského mlynáře.¹⁶⁶ Tomu by odpovídala absence větších výdajů spojených s úpravou oltáře v zádušních účtech, z těchto prostředků byl zřejmě pořízen pouze již zmíněný oltářní podstavec vyrobený v roce 1756 Josefem Hiebelem. Výše uvedený oltářní kámen pořízený v roce 1758, který 10. prosince 1757 konsekroval Emanuel Arnošt z Valdštejna, tehdy ještě jako pražský pomocný biskup, a do nějž byly vloženy ostatky svatých mučedníků Lucidiána a Felicissimy, byl však dle zápisu

¹⁶¹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹⁶² SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹⁶³ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹⁶⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹⁶⁵ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹⁶⁶ ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 3.

farní pamětní knihy vložen do hlavního oltáře, kde nahradil původní oltářní kámen, konsekrovaný již 24. prosince 1718 pražským pomocným biskupem Danielem Mayernem a obsahující ostatky svatých mučedníků Aurea a Jucunda, který byl vložen do nového bočního oltáře sv. Františka Xaverského.¹⁶⁷

Roku 1762 jistý Richter z Radnic štafíroval a pozlatil „*Mutter Gottes Altar*“ – pravděpodobně se s ohledem na další vývoj jednalo o mariánský boční oltář – včetně listoví a řezeb, které tam provedl neznámý sochař, na což záduší vydalo 106 zl. 15 kr.¹⁶⁸ V následujícím roce byly zřejmě kvůli módním vlivům mořské varhany přeladěny do „francouzského tónu“ („*nach Französischen Thon gang neu überstimt*“) a varhanáři Josephu Starckovi z Lokte (synovi stavitele mořských varhan z roku 1753 Wenzela Starcka)¹⁶⁹ bylo vyplaceno 5 zl. Téhož roku byl za 10 kr. pořízen nový okap na kostele v prostoru za sakristií.¹⁷⁰ V roce 1764 bylo přistoupeno k opravě střechy na kostele i na faře. Tesaři obdrželi za práci 7 zl. 13 kr. 3 d., k čemuž bylo zakoupeno 18 kop šindele za 5 zl. 24 kr., 10 kop šindelových hřebů za 1 zl. 20 kr, a 15 hřebů do prken za 2 kr. 4½ d.¹⁷¹

V roce 1769 štafíroval Ignatz Josef Antl z Božího Daru zcela nově mořskou kazatelnu. Podle zádušních účtů mu bylo vyplaceno 42 zl.,¹⁷² neznámá částka mu však byla zřejmě uhrazena i z pozůstalosti ve stejném roce zemřelého mořského faráře Stolze, který si opravu vymínil ve své poslední vůli.¹⁷³ O rok později zaznamenaly zádušní účty další doklad účty k mariánské soše, když evidují výdaj 6 kr. za nový zámek na kasičce pro ofěry u (bočního) oltáře Panny Marie.¹⁷⁴ Taktéž v roce 1770 byl nákladem vrchnosti, konkrétně za částku 350 zl., zřízen nový hlavní oltář Narození Panny Marie.¹⁷⁵

Ze stejného roku pochází i další kostelní inventář. Opětovně nepřekvapí plné liturgické vybavení kostela. Bezpečně je zaznamenána poloha oltářů – vedle hlavního je boční oltář sv. Františka Xaverského situován napravo (tj. na epištolní straně) a boční oltář Panny Marie nalevo (tj. na evangelijní straně). Pouze zběžně jsou zmíněny dva malé a jeden velký zvon bez bližších podrobností jejich zavěšení. Výčet kostelních obrazů byl stejný a milostná socha Panny Marie, nyní jasně zaznamenaná v inventáři, disponovala již osmi sadami šateček. Nepochybně v souvislosti s tímto předmětem lidové zbožnosti byl spjat soubor obětních mincích („*De peccunia appendiculari*“), jichž sice nebylo nějaké závratné množství, ale vedle běžných zlatých byly do inventáře zapsány i některé pruské mince a dokonce jedna „*Monata Inbilde Lutherici*“.¹⁷⁶

V roce 1771 byl opraven částečně spadlý rákosový strop v kostele a v souvislosti s tím byl vybělen celý interiér („*die gantze Kurchen*

¹⁶⁷ ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 3.

¹⁶⁸ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹⁶⁹ T. HORÁK, *Varhany*, s. 81–82.

¹⁷⁰ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹⁷¹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹⁷² SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹⁷³ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 7.

¹⁷⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹⁷⁵ ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 2.

¹⁷⁶ SOKA Louny, FÚ Mory, karton č. 3, inv. č. 37 – inventáře fary a kostela kol. 1770, 1833, 1888, inventář 1770.

außgeweißten“), k čemuž byly použity 2 konve („*Kandel*“) zdícího vápna za 36 kr a 4 konve bílého vápna za 1zl. 12x, přičemž zedníkům bylo za 6 dnů práce vyplaceno 1 zl. 48 kr. a nádeníků 54 kr.¹⁷⁷ Mimo účetní evidenci záduší byl v témže roce štafírován boční oltář sv. Františka Xaverského za 60 zl. a zároveň byly do kostela pořízeny i nové obrazy sv. Jana Nepomuckého, Příbuzenstva Kristova a Panny Marie Dobré rady a také dvě antependia a další různé liturgické textilie. Finanční zdroje těchto akvizic neznáme, snad je můžeme hledat u vrchnosti, víme pouze, že na štafírování oltář přispěl částkou 15 zl. tehdejší morský farář Johann Josef Fischer.¹⁷⁸

Dílčí proměnu exteriéru zaznamenal morský kostel v roce 1773, kdy tamní tesař Andreas Bär vystavěl – zřejmě u jeho jižní zdi – novou předsíň („*neues Vorhäußl*“), k čemuž potřeboval 6 kmenů, 16 prken, kterými stavbu pobíl, a šindel na střechu, vše za 5 zl. 33 kr. Bärovi však jeden den rovněž pomáhal morský zedník Bernard Wenzel, který tedy obdržel 15 kr., a morský kovář Johann Mühl opatřil troje dveře, které vedly do této předsíně, potřebnými kovářskými a zámečnickými výrobky.¹⁷⁹

V roce 1775 vydalo záduší 20 kr. neznámému kováři za vylepšení různého kostelního náčiní („*verschidenen Kirchen Instrumenten*“).¹⁸⁰ O rok později pořídil bednář novou nádobu na svěcenou vodu („*Weyh-Wasser Standkessel*“) do sakristie, za což obdržel 24 kr. Dále byli částkou 12 zl. 48 kr. vyplaceni tesaři, kteří opravovali střechu na faře, sakristii a částečně i na kostele, jejich přidavači dostali 2 zl. 25 kr. Na všechny tyto činnosti potřebovali 13 200 kusů šindele, za který Johannu Georgu Eichlerovi z Radnic zaplatili 49 zl. 30 kr., a různé druhy hřebů v celkové hodnotě 24 zl. 46 kr 3 d.¹⁸¹ Další výdaje na úpravu kostela jsou v zádušních účtech zaznamenány až k roku 1780, kdy nejmenovaný tesař obdržel 5 zl. 42 kr., neboť opatřil presbytář novými okapy a ještě položil novou podlahu ve škole. Za k tomu potřebný materiál bylo vyplaceno 2 zl. 17 kr. 1½ d. Ve stejném roce ještě truhlář Josef Thomser z Libědic účtoval záduší 5 zl. 36 kr. za vyrobení truhly na kostelní textilie včetně zámku a klíče.¹⁸²

Od roku 1781 probíhala větší oprava morské fary, zároveň však byla vylepšována i střešní krytina kostela a kostnice. Z kostela bylo nejprve sundáno 9000 kusů šindele a z kostnice 2080 kusů šindele, za což záduší vydalo 8 zl. 18 kr. 3d. Novou krytinu, tedy konkrétně 3600 kusů šindele za 13 zl. 51 kr. 3½ d. a 10 800 kusů šindele za 43 zl. 12 kr. (oněch 3600 kusů navíc oproti sejmuté krytině snad znamená, že byla na některých místech osazována dvojmo), během šesti a půl dne osadil Bernard Sacher z Mor za 1 zl. 18 kr., přičemž za další potřebný materiál, tedy latě a hřeby (z nichž zaujme především nákup

¹⁷⁷ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹⁷⁸ ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 2; SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 7.

¹⁷⁹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2/2 – zádušní účty 1690–1774.

¹⁸⁰ SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 16 – Kniha nadací 1724–59, kostelních účtů 1730–99, farní inventář z r. 1730 a soupis pronesených kázání 1865–95, konkrétně citovány kostelní účty k příslušnému roku.

¹⁸¹ SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 16 – Kniha nadací 1724–59, kostelních účtů 1730–99, farní inventář z r. 1730 a soupis pronesených kázání 1865–95, konkrétně citovány kostelní účty k příslušnému roku.

¹⁸² SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 16 – Kniha nadací 1724–59, kostelních účtů 1730–99, farní inventář z r. 1730 a soupis pronesených kázání 1865–95, konkrétně citovány kostelní účty k příslušnému roku.

5000 ks starých šindelových hřebů od Franze Lehmana z Kněžic za 1 zl.) zaplatilo záduší ještě dalších 14 zl. 39 kr.¹⁸³

K roku 1783 je zaznamenán výdaj 39 kr. zaplacených morskému kováři za různé práce na kostele a na faře.¹⁸⁴ V následujícím roce se opětovně opravovala kostelní střecha, k čemuž bylo nakoupeno 2000 kusů šindele za 8 zl. 30 kr. a šindelové hřeby od Johanna Urbanka z Plas celkem za 5 zl. 24 kr. Opravu pak provedl Johann Brecht za 2 zl. 16 kr. 3 d.¹⁸⁵ V následujících letech¹⁸⁶ jsou v zádušních účtech zaznamenány pouze relativně neurčité výdaje,¹⁸⁷ až v roce 1789 je evidovány platba tesařům za dvoudenní práci spočívající přeložení střechy na sakristii 42 kr., k čemuž bylo použito 500 kusů šindele (2 zl. 15 kr.) a 500 hřebů (25 kr. ½ d.).¹⁸⁸ Obdobná drobná oprava střechy na kostele, tentokrát spočívající v náhradě 100 kusů šindele, na něž záduší zaplatilo 27 kr. a potřebné hřeby obdrželo zdarma, proběhla v roce 1791 a tesaři si za ni účtovali 1 zl. 24 kr.¹⁸⁹ V témže roce opravil zřejmě Ferdinand Müller morské varhany, za což obdržel 10 zl.¹⁹⁰ O dva roky později byla za 24 kr. vybita a opravena (bližší okolnosti této opravy účetní záznam nesdělují) sakristie,¹⁹¹ v roce 1794 vydalo záduší za opravu kostelních oken 8 zl. 16 kr.¹⁹² V následujícím roce pak během jednoho dne neznámý zedník za 24 kr. vylepšil kostelní podlahu.¹⁹³

V roce 1796 byla dle účetních záznamů vylepšena zvonice („*Glockenhaus*“) – snad šlo o poněkud netradiční označení vížky nad presbytářem. V každém případě bylo za tuto pětidenní práci zednickému mistrovi z Oplot, jeho tovaryšům a nádeníkům vyplaceno celkem 7 zl. 30 kr. Dále byla v témže roce nově nahozena věž kolem hřbitova, za což (snad rovněž oplotský, byť to zádušní účty neuvádí) zednický mistr, jeho tovaryš a nádeníci dostali 5 zl. 30 kr.¹⁹⁴ V roce 1797 položil tesařský mistr Prokop Beer místo starého šindele nad okapem sakristie nových 600 kusů šindele, které stály 3 zl. Ke své práci, kterou odvedl za tři a třičtvrtě dne a za níž obdržel 1 zl. 30 kr., potřeboval ještě 800 kusů šindelových hřebů za 41 kr.¹⁹⁵ V roce 1799 pak bylo ke kostelním schodům („*Kirchenstiege*“), tedy zřejmě ke šnekovitému schodišti, celkem za 3 zl. 36 kr. opatřeno 12 loktů jakýchsi krycích ploten k propojovací zdi („*Eindeckungplatten zu Verbindmauer*“), tedy zřejmě k nějakému můstku, který propojoval schodiště se sanktuskou.¹⁹⁶

¹⁸³ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2-3 – zádušní účty 1781.

¹⁸⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2-5 – zádušní účty 1783.

¹⁸⁵ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2-6 – zádušní účty 1784.

¹⁸⁶ Účty k letům 1787 a 1788 však nejsou dochovány.

¹⁸⁷ Např. k roku 1785 výdaje morskému kováři 52 kr., zedníkům 4 zl. 33 kr. a tesařům 3 zl. 31 kr. 3 d.; SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2-7 – zádušní účty 1785.

¹⁸⁸ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2-9 – zádušní účty 1789.

¹⁸⁹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2-11 – zádušní účty 1791.

¹⁹⁰ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2-11 – zádušní účty 1791; T. HORÁK, *Varhany*, s. 82.

¹⁹¹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2-13 – zádušní účty 1793.

¹⁹² SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2-14 – zádušní účty 1794.

¹⁹³ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2-15 – zádušní účty 1795.

¹⁹⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2-16 – zádušní účty 1796.

¹⁹⁵ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2-17 – zádušní účty 1797.

¹⁹⁶ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α 2-19 – zádušní účty 1799.

Opětovně přehledný pohled na morský kostel poskytuje inventář z roku 1803, evidující však v podstatě pouze movité věci. Tradičně přináší pohled do bohatého vybavení kostela, pouze oblečků pro mariánskou sochu bylo již pouze pět.¹⁹⁷ Ve věži („*in turri*“) byly zavěšeny tři zvony, jeden velký a dva menší. Inventář hned v následujícím zápise, tedy zřejmě také na věži, zaznamenává hodiny, které však potřebují opravu („*horologium indigens reparatione*“), k čemuž bylo připsáno „*adhunc 1880*“, tj. dosud 1880. Z výčtu obrazů a soch zaujme např. socha Panny Marie nošená k procesím, teprve nyní potvrzená informace, že na hlavním oltáři se nacházel obraz Narození Panny Marie, na bočním mariánském oltáři pak stál obraz sv. Josefa a na bočním oltáři sv. Františka Xaverského obraz sv. Antonína (bez specifikace), přičemž je možné uvažovat o tom, že se jednalo o obraz z původní podoby tohoto bočního oltáře.¹⁹⁸

Pro takřka celou první čtvrtinu 19. století nejsou dochované zádušní účty a další zdroje poskytují pouze omezené informace. I tak ale víme, že v roce 1812 zvýšil Ferdinand Müller ladění varhan¹⁹⁹ a někdy krátce před rokem 1814 věnoval kněžický mlynář Franz Karl Pohner do kostela křížovou cestu.²⁰⁰ V roce 1820 tak byla z vrchnostenských prostředků opravena střecha na kostele a faře v Morech, neboť především kostelní střecha byla velmi shnilá, takže vlhkost již prostupovala stropem a hrozil tak jeho pád. Rozpočet k této stavební akci vypracoval tesařský mistr Tippmann, který navrhoval dát opětovně šindel ve dvojité vrstvě, a to tím způsobem, že se odebere vrchní vrstva, odkrytá spodní vrstva se opraví a na ni se položí nová vrchní vrstva šindele. Celková plocha kostelní střechy činila dle Tippmanova výpočtu 51 čtverečných sáhů, kde potřeboval na jeden sáh vrchní vrstvy 90 kusů šindele, poškozená část spodní vrstvy, kterou bude třeba také vyměnit dosahovala výměry 35 čtverečných sáhů, na níž tesařský mistr počítal se 170 kusy šindele na čtverečný sáh – celkem se tak mělo jednat o 10 540 kusů šindele za 158 zl. 6 kr. K tomu bylo dále třeba 12 500 kusů šindelových hřebů za 50 zl., střešní okap o délce tří sáhů určený k sakristii za 3zl. 30 kr., 50 střešních latí za 12 zl. 30 kr. a 5 kop laťových hřebů za 3 zl. 20 kr. K tomu byla připočtena práce ohodnocená na 51 zl. 36 kr., takže celkové náklady měly činit 283 zl. 2 kr. Návrh podpořil schwarzenberský stavební inspektor působící v Praze Wenzel Rulf a 9. července 1820 jej schválil kníže Josef II.²⁰¹ Z prostředků faráře Petera Seiferta, tedy v letech 1823 až 1826 byl do kostela pořízen obraz Ecce Homo (2 zl.

¹⁹⁷ V přípisku je však poznamenáno, že další sada bílé barvy byla pořízena v roce 1806.

¹⁹⁸ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 16 – Kniha nadací 1724–59, kostelních účtů 1730–99, farní inventář z r. 1730 a soupis pronesených kázání 1865–95, konkrétně citován inventář z roku 1803.

¹⁹⁹ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 13; T. HORÁK, *Varhany*, s. 82.

²⁰⁰ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 7. Mladší inventář tvrdí, že se tak stalo v roce 1815; srov. ABL, AF I, Mory, inventář 1833.

²⁰¹ Státní oblastní archiv v Třeboni, oddělení Český Krumlov (dále jen SOA Třeboň-Český Krumlov), Schwarzenberská ústřední kancelář Hluboká nad Vltavou – střední oddělení, karton č. 880, sign. A 3 K α 2, inv. č. 3586 – Stavby a stavební opravy kostelů v obcích: Kněžice, Mory, Opočno, Nečemice, Postoloprty, Skupice, Bitozeves, Sušany, Havraň, Hradiště, Břvany; stavby a stavební opravy far v obcích: Mory, Opočno, Blažim, Postoloprty, Bitozeves, Sušany, Havraň, Hradiště; totéž i školy 1801–1855, složka Mory 1807–1820.

konvenční měny), obraz Příbuzenstva Kristova (1 zl. konvenční měny) a dále různé liturgické textilie.²⁰²

Ze stejné doby, konkrétně z roku 1824, pochází další kostelní inventář, tentokrát již sepsovaný dle nových zvyklostí i s popisem budov. Morský farní kostel byl dle tohoto pramene orientovanou kamennou stavbou se šindelovou střechou, osmi okny a dvěma dveřmi, celkově v dobrém stavu. Hlavní oltář narození Panny Marie byl dřevěný, dobře štafírovaný, napravo se nacházel boční oltář sv. Františka, nalevo Panny Marie. V kostele dále stálo 20 modlitebních lavic, zpovědnice, varhany prostřední velikosti a kamenná křtitelnice. Kostelní věž se nacházela nad hlavním oltářem a vedlo k ní šnekovité schodiště přístupné zvenku („*Kirchthurm. Dieser ruhet auf der Kirche obern Hochaltar, zu welchen eine Schneckenkreppe von außen angebracht führt*“). Na věži visely 3 zvony – jeden velký a dva menší. Liturgické náčiní je kupodivu – na dobu po zestátňování těchto předmětů v roce 1810 – vesměs stříbrné a pozlacené, byť většinou je od každého předmětu jen jeden kus.²⁰³ Mariánská socha měla již k dispozici osm sad šateček různých barev, inventář v souvislosti s ní dále zaznamenává 9 šňůr pravých perel a několik obětních mincí, přibližně ve stejném počtu jako v inventáři z roku 1770, zcela však chybí tehdy zachycené pruské mince. Obrazů je evidováno již méně – Příbuzenstvo Kristovo, sv. Jan Nepomucký, sv. Rodina, Kalvárie s Pannou Marií a Máří Magdalenou, Zmrtvýchvstání, 14 obrazů křížové cesty a obraz Panny Marie Pomocné na bočním (zřejmě mariánském) oltáři.²⁰⁴

Přibližně ve stejné době jako citovaný inventář, možná i o něco dříve, sepsal heslo oorském kostele do svého přehledného díla o farnostech litoměřické diecéze také Georg Adalbert Wahner. Obecně nepřináší žádné nové informace, zmiňuje však pouze dva věžní zvony („*Thurmglöcken*“), přičemž jeden z nich měl pocházet z roku 1626 (Wahner opsal jeho nápis – srov. výše) a druhý byl mladší a přelitý.²⁰⁵

V roce 1827 – tedy po příchodu nového faráře Františka Josefa Krále – byly nejprve za 17 zl. 56 kr.²⁰⁶ opraveny dva staré mešní kalichy, které při své vizitaci 8. května téhož roku konsekroval litoměřický biskup Milde.²⁰⁷ Dále byla pěšina („*Steig*“) u kostela prodloužena až k sakristii²⁰⁸ a samotná sakristie byla vybělena zcela renovována („*dealbata et penitus renovata fuit*“).²⁰⁹ A v témže

²⁰² SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 8.

²⁰³ O konkrétním průběhu zabavování tzv. kostelního stříbra státem v roce 1810 vorském kostele nemáme přesné zprávy, nákladnost těchto předmětů poněkud kontrastuje s chudobouorského záduší.

²⁰⁴ ABL, AF I, Mory, inventář 1824.

²⁰⁵ Archiv Národního muzea, Rukopisy, inv. č. 339/II – Georg Adalbert Wahner, Sammlung alter und neuer Nachrichten betreffend die Kirchbezirke und derselbe Gotteshause im Leitmeritzer Kreise, Zweite Abtheilung von M bis Z, fol. 7v. Citovaný inventář z roku 1824 však uvádí tři zvony. Výpověď obou pramenů nelze ani příliš sladit tím, že bychom jeden zvon označili jako sanktusník, čímž by ho Wahner nemusel považovat za „*Thurmglöcke*“, neboť inventář rozlišuje jeden větší zvon a dva menší. Možné by bylo posunout dataci Wahnerova zápisu více do minulosti (což nelze s ohledem na velmi postupné zpracování jeho díla zcela vyloučit), avšak počet tří zvonů uvádí např. i citovaný inventář z roku 1770.

²⁰⁶ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 8.

²⁰⁷ ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 14.

²⁰⁸ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 8.

²⁰⁹ ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 14; SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 10.

roce byl nadto restaurován boční mariánský oltář nákladem zemřelé Marie Anny Beinel (Reine).²¹⁰ O výdajích k těmto opravám nejsme informováni, pro daný rok navíc absentují jinak už relativně dochované zádušní účty.²¹¹

V účetním roce 1829/1830²¹² opravil neznámý sklář za 34 kr. vídeňské měny jakýsi zasklený obraz („*Glasbild*“) a sklář ze Širokých Třebčic (není zřejmé, zda to byla stejná osoba) vyměnil za 2 zl. 12 kr. vídeňské měny 11 okenních tabulí, snad na kostelních oknech.²¹³ V účetním roce 1830/1831 bylo Thomasi Matshinovi vyplaceno ze zádušních prostředků 2 zl. 15 kr. vídeňské měny za opravu zámku na kostelních dveřích a za dodání jednoho nového šperháku.²¹⁴

Již v roce 1829 prasknul („*Sprung erhalten*“) malý zvon ve věži, což způsobilo zhoršení jeho zvuku. Na konci následujícího roku se prasklina rozšířila natolik, že zvon již nebylo možné používat. Vzhledem k tomu, že zvon byl potřebný ke svolávání věřících k modlitbě ráno, v poledne a večer a že se na něj zvonilo i během bohoslužeb, byl v roce 1831 odevzdán na přelití žateckému zvonaři Josefu Bochemu. Ten si za práci účtoval 44 zl. 18 kr. konvenční měny. Polovinu této částky uhradila obec Mory, druhou – kvůli nedostatku prostředků morského záduší – narychlo zaplatilo záduší kněžického kostela, jemuž tuto sumu (22 zl. 9 kr.) v roce 1832 uhradil kníže Josef II. Schwarzenberg.²¹⁵

V inventáři z roku 1833 stojí za pozornost především počet 22 modlitebních lavic (o 9 let dříve jich bylo o dvě méně – rozpor je asi způsoben tím, co vše se počítalo jako modlitební lavice) vyrobených z měkkého dřeva, umístění výše zmíněných nových obrazů *Ecce Homo*, a sice nad dveřmi do sakristie, a Příbuzenstva Kristova (jednalo se o pozlacenou malbu na plechu) naproti sakristii. V této místnosti je nadto zmíněna malá „*Johanne Statue*“. Soška Panny Marie měla k dispozici již pouze dvoje šatečky (bílé a tmavě hnědé), dvě obětní mince („*1 silbernes Kreuztel, 1 alter Thaler*“) a 9 šňůr perel.²¹⁶

²¹⁰ Prameny udávají dvě varianty příjmení – Beinel (ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 14) a Reinel (SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 8.). V morských úmrtních matrikách se však v inkriminovaném období žádné osoba s těmito příjmeními neobjevuje. Dokazuje to však jistý širší dosah účty k morské mariánské soše. To by mohl také potvrzovat dar dvou skvostných („*prächtige*“) vyšívaných oltářních podušek a atlasového vela, která kostela v roce 1830 věnovala paní Theresia von Ivichitz(?), rozená baronka von Spindler z Vídně, přičemž zmíněné podušky vyšívala její dcera Anna; srov. ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 17.

²¹¹ Srov. jejich řadu v SOkA Louny, FÚ Mory, karton č. 2, inv. č. 33 – Kostelní účty 1825–26, 1828–33.

²¹² Pro dané období bylo účetnictví vykazováno v tzv. účetních letech, která začínala vždy 1. listopadu a končila 31. října následujícího roku.

²¹³ SOkA Louny, FÚ Mory, karton č. 2, inv. č. 33 – Kostelní účty 1825–26, 1828–33.

²¹⁴ SOkA Louny, FÚ Mory, karton č. 2, inv. č. 33 – Kostelní účty 1825–26, 1828–33.

²¹⁵ SOA Třeboň-Český Krumlov, Schwarzenberská ústřední kancelář Hluboká nad Vltavou – střední oddělení, karton č. 880, sign. A 3 K α 3, inv. č. 3587 – Nová mešní roucha pro kostel v Kněžicích, nové varhany pro kostel v Opočně, oprava varhan v Postoloprtech, zvony pro kostel v Morech, oprava varhan v Blažimi, oprava varhan v Bitozevsi, varhany v Hradišti, zvony v Lenešicích, zvon v Blažimi 1801–1851, žádost správy morského statku o příspěvek na zvon z 19. března 1832. K přelití zvonu přináší drobnou zprávu i morská farní pamětní kniha, která upřesňuje, že se jednalo o prostřední zvon (avšak inventáře odlišují tamní zvony obvykle jako jeden velký a dva menší); srov. SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 11.

²¹⁶ ABL, AF I, Mory, inventář 1833.

V roce 1834 byl z blíže neznámého testamentárního odkazu štafírován krucifix v sakristii a socha Zmrtvýchvstalého Krista.²¹⁷ V témže roce také vyhotovil truhlářský mistr Erasmus Wagner ze Širokých Třebčic za 7 zl. vídeňské měny nový rám k menze jednoho z kostelních oltářů²¹⁸ a dílčí opravu varhan provedl nepošlský Johann Konstantin Müller.²¹⁹ O rok později jménem neuvedený žatecký zlatník pozlatil za 30 zl. 25 kr. vídeňské měny velký mešní kalich.²²⁰ Pro levý boční, tedy mariánský, oltář byly také v roce 1835 zakoupeny nové kánonové tabulky a hlavní oltář byl celkově renovován (bez udání bližších okolností), za což záduší vydalo 16 zl. 35 kr. konvenční měny.²²¹ V roce 1836 bylo židovským sklářem Mathanem ze Širokých Třebčic za 4 zl. 35 kr. vídeňské měny opraveno okenní křídlo vlevo na kůru.²²²

V roce 1837 pak byl štafírován tabernákl bočního oltáře Panny Marie a také jakýsi blíže neznámý tabernákl v sakristii, za což bylo zapláceno 9 zl. 45 kr. vídeňské měny.²²³ V následujícím roce pak byl za 12 zl. 48 kr. vídeňské měny pořízen nový farní archiv, respektive skříň pro jeho ukládání, a také za 5 zl. vídeňské měny skříň na hudebniny („*Musikalien Schank*“) na kůru.²²⁴ K roku 1840 je zaznamenána oprava zповědnice za 17 zl. 30 kr. vídeňské měny a křtitelnice za 12 zl. 30 kr. vídeňské měny.²²⁵

Kostel v letech 1840 až 1937

Z dalších tří desetiletí máme o stavebním vývoji kostela pouze strohé zprávy, a to především kvůli nedochování zádušních účtů a pouze zběžně vedené farní pamětní knize. Pro dané období nejsou dochovány ani inventáře. A tak je výpovědní hodnota několika izolovaných písemností z provenience schwarzenberské ústřední kanceláře poněkud problematická. 14. dubna 1847 se totiž správa morského statku obrátila na uvedený centrální úřad s žádostí o možnost provedení nutných oprav na kostele a faře v Morech a kostele v Kněžicích, k čemuž byly přiloženy i rozpočty vypracované schwarzenberskou stavební inspekcí v Cítolibeč – na plánované, leč nespécifikované, opravě morského kostela mělo být vyplaceno řemeslníkům 26 zl. 3 2/3 kr. konvenční měny, materiál měl stát 206 zl. 17½ kr. a náklady na nádeníky a dovoz materiálu měly činit 40 zl. 9 1/6 kr. Kniže Jan Adolf II. Schwarzenberg 6. června 1847 tyto výdaje povolil s tím, že nabídka materiálu i řemeslnických prací měla proběhnout licitační formou.²²⁶

Zda a v jaké formě se však tyto práce skutečně rozeběhly není jasné, neboť 3. dubna 1848 informovala schwarzenberská stavební inspekce v

²¹⁷ ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 19.

²¹⁸ ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 20.

²¹⁹ SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 13; T. HORÁK, *Varhany*, s. 82.

²²⁰ ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 20.

²²¹ SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 11.

²²² ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 23.

²²³ ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 24.

²²⁴ ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 24.

²²⁵ ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 26.

²²⁶ SOA Třeboň-Český Krumlov, Schwarzenberská ústřední kancelář Hluboká nad Vltavou – střední oddělení, karton č. 756, sign. A 3 K α 2, inv. č. 2878 – Stavby a opravy při kostele, faře a farních budovách: Mory, Kněžice 1837–1851.

Cítolibech stavební ředitelství v Českém Krumlově, že opravy patronátních budov v Morech, které měl provádět stavební inspektor Kaizl byly na zimu přerušeny a nebyly provedeny v dostatečné míře a jak upozornil i farář, staly se příčinou ještě nějakého dalšího poškození budov, v čemž má být zjednána náprava. Podle odpovědi zaslané 8. dubna do Cítolib měly být práce obnoveny v dalších měsících, explicitně je však zmíněna pouze budova morské fary.²²⁷ Nakolik s těmito dopisy souvisí zpráva morské farní pamětní knihy o tom, že tamní kostel i fara byly v roce 1852 pokryty novou střechou,²²⁸ nejsme schopni posoudit.

V každém případě však zmíněné opravy nevyřešily špatný stav morského kostela, neboť ten byl v srpnu 1856 celkově renovován zvnějšku i zevnitř, za což bylo – zřejmě nikoliv ze záduší – zapláceno celkem 357 zl. 54 kr. konvenční měny.²²⁹ V návaznosti na tuto opravu darovala paní Aloisie Körblová, manželka pachtýře morského statku, kostelu novou korouhev, kterou koupila za 40 zl. v Praze.²³⁰ K roku 1858 je v zádušních účtech zaznamenán pouze drobný výdaj ve výši 1 zl. 24 kr. na opravu kostelních oken.²³¹

Další relevantní údaj pochází až z října 1870, kdy byla opravována, resp. znovu postavena část hřbitovní zdi o délce 6 sáhů. Zároveň byl celý kostel omítnut a opravena jeho střecha.²³² Ačkoliv máme pro léta 1864 až 1902 opětovně dochovanou kompletní řadu zádušních účtů, nelze z nich o výdajích na kostel mnoho vyčíst. Morské záduší bylo totiž v té době velmi chudé²³³ a v 70. letech 19. století si mimo nutnou režii mohlo dovolit uhradit pouze výdaje v řádech několika desítek krejcarů, např. v roce 1872 za hřeby k Božímu hrobu (18 kr.), v roce 1875 za opravu liturgických textilií a o rok později na renovaci nádoby na svčenu vodu (70 kr.).²³⁴ Na další nutné a především dražší potřeby byly prostředky sháněny jinde, buď u patrona ale také – jak v této době začalo být obvyklé i jinde – u věřících formou veřejných sbírek, byť nám k tomu dochované prameny poskytují pouze málo indicií.

Přesnou ukázkou tohoto postupu byla i oprava vnější omítky kostela („*die Kirchen auswendig angewießt*“) a oprava věže, s níž byla spojena renovace hřbitovní zdi a vybělení fary. Tyto práce, uskutečněné v dubnu a květnu 1878, stály celkem 860 zl., přičemž částkou 500 zl. přispěl patron, 200

²²⁷ SOA Třeboň-Český Krumlov, Schwarzenberská ústřední stavební správa České Budějovice, karton č. 224, sign. 12b, inv. č. 682 – Patronátní stavby – kostel Kněžice, Mory 1841–1848.

²²⁸ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 12.

²²⁹ ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 41. Při této příležitosti byly v makovici objeveny pamětní zápisy z let 1661 a 1751, které byly uloženy do farního archivu (tam se zachoval pouze ten starší – SOKA Louny, FÚ Mory, karton č. 3, inv. č. 38 – Opis pamětního spisu k obnově kostelní věže 1661), a do makovice byl umístěn nový pamětní zápis; ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 41.

²³⁰ ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 41. Zvláště ženské příslušnice rodiny Körblovy pak morský kostel různými liturgickými textiliemi obdarovávali i v dalších letech; srov. tamtéž, s. 42.

²³¹ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, bez sign. – kniha kostelních a špitálních účtů 1858 a 1859, Mory.

²³² ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 62.

²³³ Např. v roce 1875 mělo v hotovosti 9 zl. 88 kr., v nadačních kapitáliích 2626 zl. 94 kr., ve vlastních kapitáliích 521 zl. 44 kr. a na aktivech 6zl 93 kr. Celkem tedy 3165zl. 19 kr., ovšem fakticky mohlo hospodařit pouze z hotovostí, přičemž úroky z kapitálií vystačily na režijní náklady a ušetřit bylo možné jen několik zlatých; srov. SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, sign. E1/19, zádušní účty Mory 1864–1888.

²³⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, sign. E1/19, zádušní účty Mory 1864–1888.

zl. poskytla obec Mory, 125 zl. věnoval ze svého farář Dobicer a 35 zl. se vybralo mezi farníky.²³⁵ V návaznosti na tuto opravu ještě 12. května téhož roku kadaňský varhanář Alfred Groebel rozebral varhany, vyčistil je, znovu naladil a 7. června opět uvedl do provozu, za což mu bylo vyplaceno 70 zl. – 20 zl. věnovala obec, zdroj dalších prostředků neznáme, ze záduší však jistě nepocházel.²³⁶ V roce 1879 byly ještě od firmy Herold z Chomutova pořízeny za 4 zl. 50 kr. čtyři nové oltářní zvonky a v témž roce věnoval kněžna Ida Schwarzenbergová kostelu brokátový mešní ornát.²³⁷

V roce 1880 došlo k zásadní proměně vnějšího vzhledu kostela, jehož došková krytina byla nahrazena taškami (práce byly dokončeny 10. listopadu) a také byla opravena věž. Náklady si opětovně podělili Jan Adolf II. Schwarzenberg (441 zl.) a obec Mory (130 zl. 50 kr.).²³⁸ Ve stejném roce měl zmíněný varhanář Groebel podniknout další opravu morských varhan.²³⁹ V roce 1881 se navázalo rozsáhlými opravami a dílčími změnami v interiéru kostela – byl restaurován ústřední obraz hlavního oltáře Narození Panny Marie a dále obrazy „*des Kreuzes, des Engel etc.*“, malířem z Nepomyšle byla štafírovaná kazatelna, včetně na ní umístěných sošek evangelistů, a oltářní mřížka. Tento malíř rovněž očistil a přemaloval obrazy sv. Jana Nepomuckého, sv. Antonína a sv. Františka Xaverského. Renovovány byly také sloupy bočních oltářů. Mlynář Kranich kostelu 21. února 1881 věnoval velký postní obraz („*Fastenbild*“) namalovaný na plátně a zobrazující Krista na kříži a pod ním Pannu Marii a sv. Jana Evangelistu. Dále byla do kostela pořízena socha Zmrtvýchvstalého Krista a procesí kříž. Všechny tyto práce zřejmě souvisely s ohlášenou vizitací litoměřického biskupa Antona Ludwiga Frinda, k níž došlo 13. července 1881 a před níž byl ještě v květnu celý kostel včetně sakristie vybílen.²⁴⁰

V roce 1882 byl do kostela Antonem Willomizerem darován nový „*Wundkreuz*“, práce umělecké dílny v tyrolském Groedenu.²⁴¹ Dne 24. dubna 1883 byly věžní hodiny, které kostelu daroval farář Tschochner z Blíšan, osazeny hodinářem ze Širokých Třebčic²⁴² – prameny však neuvádí, zda se

²³⁵ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 17.

²³⁶ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 14, 17; dobové zádušní účty Vs Postoloprty-dodatky, sign. E1/19, zádušní účty Mory 1864–1888. Při této opravě našel varhanář Groebel v klaviatuře lístek s přehledem předchozích oprav tohoto nástroje v letech 1812 a 1834; SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 17. Opravu bez zvláštních podrobností podchycuje také T. HORÁK, *Varhany*, s. 82.

²³⁷ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 23.

²³⁸ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 14, 23. K jednání o tomto vrchnostenském příspěvku existuje částečně dochovaná korespondence, konkrétně dopis schwarzenberské stavební správy v Českém Krumlově správě morského panství z 22. dubna 1880, v němž informuje, že tento vrchní úřad přijímá rozpočet na opravu fary a kostela v Morech, přičemž podle tohoto dopisu měl příspěvek patrona činit pouze 104 zl. 76 kr.; srov. SOA Třeboň-Český Krumlov, Schwarzenberská ústřední stavební správa České Budějovice, karton č. 237, sign. 15b, inv. č. 709 – Patronátní stavby, fary, kostely, školy, hřbitovy Hradiště, Lenešice, Postoloprty, Břvany, Bitozeves, Nečemice, Mory, Lipno, Opočno, Hřivice, Kněžice, Vyškov, Blažim, Sušany, Nehasice, Skupice, Horní Ročov, Mšecké Žehrovice, požární pojištění 1840–1936.

²³⁹ T. HORÁK, *Varhany*, s. 82.

²⁴⁰ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 14, 24.

²⁴¹ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 28.

²⁴² SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 28.

jednalo o výměnu starších hodin, které byly zmíněny již v citovaném inventáři z roku 1803. V roce 1884 byly za 75 kr. opraveny svícny, o dva roky později přibyl do kostela nové ornáty a v roce 1887 vydalo záduší 2 zl. 30 kr. za novou nádobu na uchovávání svěcené vody.²⁴³

Od roku 1890 se vedla jednání o zrušení funkčního hřbitova v prostoru kolem kostela – důvodem nebyla snaha obce o zřízení nového interkonfesijního, obcí spravovaného místa posledního odpočinku, ale jeho nedostatečná kapacita. Proto byl 16. září 1891 požehnán nový zádušní hřbitov v poloze asi 300 metrů severně od obce, přičemž starý hřbitov byl formálně zrušen a od té doby se na něm již nepohřbívalo.²⁴⁴ Přesto když byla jeho zeď 30. června téhož roku poškozena bouří, musela se pochopitelně nechat opravit.²⁴⁵ A také v roce 1891 byla do kostela za 3 zl. pořízena malá měděná monstrance.²⁴⁶

Ačkoliv byla nová tašková střecha na kostele teprve od roku 1880, započaly 25. srpna 1893 práce na jejím zcela novém pokrytí stejnou krytinou. Jak dlouho práce trvaly netušíme, pouze víme, že 7. září byla na kostelní věž umístěna makovice s opraveným vrcholovým křížem a do makovice byl umístěn nový pamětní záznam – jakékoliv informace o finanční stránce této opravy však postrádáme.²⁴⁷ V roce 1896 proběhla další zásadní proměny morských varhan, přičemž podbořanský varhanář Ferdinand Langenauer nejprve počítal s rozsáhlejší prací za 287 zl., následně přistoupil na redukovanou variantu za 187 zl., která spočívala ve výměně všech 12 pedálových píšťal a měchů a zároveň byl do manuálu vsazen čtyřstopý principál. Ačkoliv o plátcích této opravy nejsme spraveni, jednalo se o poslední zásadní proměnu morských varhan.²⁴⁸ V roce 1897 byl za 80 kr. opraven kostelní zámek, za 1 zl. modlitební lavice a za 40 kr. byla pořízena nová lampa. Především však v tomto roce proběhl velká oprava varhan, za níž bylo podbořanskému varhanáři Ferdinandu Langenauerovi ze záduší vyplaceno 185 zl.²⁴⁹ Drobnější výdaje, konkrétně v celkové výši 19. zl. 98 kr., na opravu fary a kostela jsou evidovány také v roce 1898.²⁵⁰

Zádušní účty za rok 1899 evidují nutné opravy zapříčiněné bouří – konkrétně se jednalo o kostelní taškovou střechu (9 zl. 92 kr.), okapy (9 zl. 50 kr), okenní tabulky (20 kr.) a kostelní dveře (60 kr.).²⁵¹ Dle farní pamětní knihy byly rovněž v roce 1899 do kostela pořízeny nové liturgické textilie a v Praze byl pozlacen starý mešní kalich z roku 1649.²⁵² Tyto výdaje jsou však v zádušních účtech zaznamenány až k roku 1900, přičemž pozlacení kalicha i

²⁴³ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, sign. E1/19 – zádušní účty Mory 1889–1902.

²⁴⁴ SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 36.

²⁴⁵ SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 36.

²⁴⁶ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, sign. E1/19 – zádušní účty Mory 1889–1902.

²⁴⁷ SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 38.

²⁴⁸ SOkA Louny, FÚ Mory, karton č. 3, inv. č. 42 – Opis rozpočtu na opravu varhan 1886; T. HORÁK, *Varhany*, s. 82.

²⁴⁹ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, sign. E1/19 – zádušní účty Mory 1889–1902..

²⁵⁰ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, sign. E1/19 – zádušní účty Mory 1889–1902..

²⁵¹ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, sign. E1/19 – zádušní účty Mory 1889–1902..

²⁵² SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 13, 51.

s patenou stálo 70 K 60 h.²⁵³ V roce 1899 rozhojnily kostelní inventář dary dvou morských žen – Cäcilia Kothung, dcera nadporučíka, podarovala kostel kovovým křížem, který si přivezla z pouti do Albendorfu v pruském Slezsku, později ještě věnovala kostelu ciborium a četné liturgické textilie, Emma Langhans věnovala kostelu 70 zl., za které byla do kostela na její přání umístěna socha Panny Marie Lurdské.²⁵⁴ Jaké bylo původní místo této sochy, netušíme, avšak nejpozději v roce 1910 máme doloženo, že levý boční oltář (původní mariánský), byl zasvěcen Panně Marii Lurdské,²⁵⁵ a tak lze předpokládat, že plastika Panny Marie Lurdské nahradila na oltáři původní barokní milostnou sochu, o jejímž dalším osudu nejsme přesně informováni.

Farář František Náhlovský jednal již od počátku roku 1901 o opravě kostela. Samotné práce započaly až v říjnu 1901, kdy byl kostel za 125 zl. vymalován jirkovským malířem Carlem Wiednerem, který později také štafíroval všechny oltáře, kůr, křížovou cestu, varhany a velký kříž, za což účtoval 260 zl. Opravu kostelní dlažby provedl za 187 zl. jakýsi Dvořák ze Žatce, truhlářské práce, včetně nátěru dveří byly svěřeny J. Ulmannovi z Krásného Dvora, odkud pocházel také Johann Schmied, který za 8 zl. 25 kr. dodal dva nové zámky. Umělecký truhlář Wenzel Hegenbart z Bohosudova vyrobil za 29 zl. nový tabernákl, přičemž není zřejmě pro který oltář, a opravu lustrů a lamp provedl za 11 zl. 50 kr. F. Kubíček z Jablonce. Celkové výdaje činily 655 zl. 75 kr. Patron kostela Adolf Josef Schwarzenberg poskytl 125 zl. (byť původní Náhlovského žádost na patronátní úřad nebyla vyslyšena a farář se musel obrátit až přímo na knížete), stejnou sumu uvolnil z vlastních prostředků farář Náhlovský, děkan litoměřické kapituly Jan Řehák poskytl 10 zl., Emilie Králová, vdova po příbramském notáři, zaslala 15 zl., Elisabeth Dittrich z Krásné Lípy 50 zl.,²⁵⁶ JUDr. H. Körbl z Karlových Varů (syn někdejšího pachtýře morského statku) poskytl 5 zl., místodržitelství rada Max E. von Natt zaslal 3 zl., z drobných darů pocházely 3 zl. 45 kr. a sbírka v Morech vynesla 46 zl. 10 kr. Podařilo se tedy sehnat 382 zl. 55 kr., přesto však ještě 273 zl. 20 kr. chybělo²⁵⁷ – jakým způsobem je však František Náhlovský obstaral, netušíme, ze záduší však zřejmě nepocházely.²⁵⁸

K roku 1913 máme zaznamenanou další dílčí opravu kostelní střechy.²⁵⁹ V roce 1916 byla ve věži zřízena nová zvonová stolice, neboť ta původní byla již stará a hrozila zřícením.²⁶⁰ Vzhledem k dalšímu vývoji to na první pohled nebyla nejšťastnější investice – 26. února 1917 byl vojáky z věže sundán tzv. velké zvon,

²⁵³ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, sign. E1/19 – zádušní účty Mory 1889–1902..

²⁵⁴ SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 51–52.

²⁵⁵ 3. února 1910 bylo totiž pro tento oltář získáno tzv. oltářní privilegium; SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 61.

²⁵⁶ Zřejmě se jednalo o členku rodiny, jejíž firma v roce 1903 zakoupila morský velkostatek.

²⁵⁷ SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 58–59.

²⁵⁸ Poslední známý dochovaný zádušní účet pochází právě z roku 1902 (V SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, sign. E1/19 – zádušní účty Mory 1889–1902.), avšak s ohledem na analogii z let 1899 a 1900 (srov. výše) nelze vyloučit, že nějaká částka byla uhrazena až v následujícím roce.

²⁵⁹ SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 71.

²⁶⁰ SOkA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 71.

tedy původní zvon z roku 1626.²⁶¹ Další dva menší zvony byly v Morech ponechány, resp. nemáme žádné zprávy o jejich rekvizici, přičemž v roce 1916 jsou v kostele bezpečně doloženy tři zvony – velký o průměru 80 cm a váze 300 kg, prostřední o průměru 70 cm a váze 50 kg a malý o průměru 26 cm a váze 30 kg (míry jsou však v prameni uvedeny pouze orientačně).²⁶² V Morech však měli štěstí, neboť starý zvon byl s ohledem na svůj historický význam dočasně uložen ve zvonovém skladu v Plzni, odkud se na jaře 1919 vrátil do morského kostela a poprvé se na něj opět zvonilo o Velikonocích 1919.²⁶³

Ještě v roce 1918 proběhla oprava kostelní střechy, další její vysprávka byla uskutečněna ještě v dubnu 1919.²⁶⁴ V září 1922 zasáhla Mory mohutná průtrž mračen („*Wolkenbruch*“), v jejímž důsledku popadaly v kostele celé kusy stropu. Ten byl ještě téhož roku celkově opraven stejně jako kostelní střecha. Zároveň byl (ze zápisu není zřejmé, zda v souvislosti s opravou střechy a stropu či z jiné příčiny) prostor ve věži nad stropem zabeďněn latěmi, aby do něj nikdo nemohl vstoupit a samotný vnější vstup do věže (tj. do šnekovitého schodiště) byl opatřen zámkem. Střešní okna („*Dachfenster*“) byla opatřena prkny, aby byl kostel chráněn před sněhem.²⁶⁵

V roce 1923 byla opravována poškozená hřbitovní zeď – není však jasné, zda na starém či novém hřbitově.²⁶⁶ O rok později byl z pozůstalosti po zemřelém morském hospodáři Karlu Ultschovi pořízen do kostela nový Boží hrob, přičemž starý, který byl již velmi prohnílý („*fest verfault*“), byl však umístěn jako připomínka („*als Andenken*“) do staré márnice vedle farního kostela.²⁶⁷

Dne 20. května 1926 jednal farář Rokos s patronátním komisařem Suchomelem, který sídlil v Širokých Třebčicích, o opravě omítky kostela, hřbitovní zdi a fary včetně její střešní krytiny. Uspěl ale pouze částečně, neboť v červnu následujícího roku byla opravena jen střecha kostela a v červenci pak probíhaly opravy na faře.²⁶⁸ Farář tak ještě v roce 1927 znovu žádal o opravu kostelních omítek a zdi kolem starého hřbitova a fary patronátní úřad v Očihově u Podbořan, tyto své prosby urgoval, informoval i biskupskou konzistoř a v roce 1928 byl patronem panem Rydlem definitivně odmítnut. A tak ještě v témže roce nutnou opravu omítky u farní budovy i zdi u fary a části zdi hřbitova (vedle vstupního schodiště) uhradil farář ze svého.²⁶⁹

V roce 1929 se pak do problému opravy kostela vložil i žatecký okresní úřad, který pověřil jménem neuvedeného asistenta stavitele Jíry z Podbořan, aby zjistil, jaké opravy morského kostela jsou potřebné a sestavil rozpočet, což se stalo 13. března 1929. Podrobnosti rozpočtu ani další náležitosti a závěr celé

²⁶¹ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 72.

²⁶² ABL, Glockenliste 1916.

²⁶³ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 73.

²⁶⁴ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 72–73.

²⁶⁵ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 73.

²⁶⁶ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 73.

²⁶⁷ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 74.

²⁶⁸ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 75–76.

²⁶⁹ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 77–78.

kauzy neznáme, ještě v roce 1929 však proběhla částečná oprava fary (střecha, omítky).²⁷⁰

Další zprávy máme až z roku 1936, kdy byla na podzim konečně (jak uvádí zápis v kronice – není však zřejmé, zda se jednalo o vyústění kauzy z let 1927 až 1929) opravena fara zvnějšku, dále vnější zdi kostela a zeď kolem starého hřbitova. Na kostelní věž byly osazeny nové trámy („*neue Balken*“) a střecha věže byla nově pokryta mistrem Adolfem Schatrou z Brodů u Podbořan. Všechny práce, které hradil patron, vedl architekt a stavitel Otto Danda z Rakovníka a stavební dozor prováděl neznámý inženýr rovněž z Brodů.²⁷¹

Na opravu exteriéru navázaly v roce 1937 také práce v interiéru. Nákladem majitele morského dvora Aloise Rathouského byl celý kostel v době mezi Velikonocemi a letnicemi vymalován a umělecký malíř August Oskar Nestler z Chomutova (bytem Bahnhofstraße 53) vymaloval strop presbytáře modrou barvou a do klenebních polí umístil různé emblémy a strop lodi ozdobil rozměrnou malbou Kristova kázání na hoře.²⁷² Po této celkové opravě byl kostel na základě povolení biskupského ordinariátu 29. června 1937 požehnan místním farářem Karlem Glatzem.²⁷³

Kostel po roce 1937

O osudech morského kostela během druhé světové války nemáme žádné přesnější informace. Můžeme pouze potvrdit, že tamního zvonu z roku 1626 se rekvizice nedotkly – o případných dalších zvonech, které by byly tímto opatřením postiženy, rovněž nevíme, neboť nejsou zprávy o jejich obnově ve 20. či 30. letech 20. století. Na poválečném stavu morského kostela se projevila mj. i ta skutečnost, že od roku 1946 nesídlil v této farnosti samostatný duchovní správce, ale byla spravována nejprve z Kněžic, v posledních desetiletích pak až z Podbořan – ostatně samotná budova morské fary byla v roce 1983 kvůli havarijnímu stavu zbourána. Na péči o kostel měl přirozeně špatný dopad i zánik patronátního práva a zcela nové nastavení vztahu mezi státem a církvemi, který byl založen především na zákonech č. 217 a 218 z roku 1949 a v němž se církve dostaly plně do područí státního aparátu.

O konkrétním stavu morského kostela mnoho nevíme. Inventář z roku 1962²⁷⁴ eviduje především movité předměty, které vcelku odpovídají předchozímu vybavení kostela.²⁷⁵ Na rok 1968 plánoval administrátor Bohuslav Petřina natření „kupole“ věžičky a částečnou opravy omítky a oken.²⁷⁶ Tento záměr se nejspíše neuskutečnil, neboť o tři rok později, konkrétně 10. března 1973, žádá Petřina biskupskou konzistoř o příspěvek

²⁷⁰ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 78–79.

²⁷¹ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 82.

²⁷² SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 83.

²⁷³ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 84.

²⁷⁴ ABL, Biskupská konzistoř 1941–1990, Inventáře kostelů a far 1952–1974, Mory 1962.

²⁷⁵ Za pozornost stojí např. pouze inventarizátorův omyl, když boční oltář sv. Františka Xaverského označil jako „*boční oltář s obrazem sv. Filip křtí*“, který byl však přejet i do inventáře z roku 1974 (ABL, Biskupská konzistoř 1941–1990, Inventáře kostelů a far 1952–1974, Mory 1974).

²⁷⁶ ABL, Biskupská konzistoř 1941–1990, sign. II-A-2 – Stavebně-právní agenda, Kněžice (dokumenty jsou uloženy v agendě sídlení farnosti, neboť se jedná o písemnosti shrnující záležitosti celého farního obvodu).

5000 Kčs na opravu morského kostela, která měla spočívat v nátěru a vyspravení věže a nejnnutnější opravě střechy. Celý kněžický farní obvod obdržel nakonec 15 000 Kčs (o 10 000 méně než požadoval), přesto mohl na konci září téhož roku Petřina hlásit konzistoři, že již na kostele zajistil natření „věžové kupole“ (zřejmě mínil sanktusku) a do konce roku plánuje zasklení oken, opravu dveří a zavedení elektrického osvětlení.²⁷⁷

I tento záměr se však nejspíše zpozdil, informaci o instalaci 9 nových okenních rámců a jedné dvoukřídlých dveří do kostela máme až z roku 1973.²⁷⁸ V roce 1975 pak proběhla celková oprava fasády morského kostela, na níž se stát podílel příspěvkem 1600 Kčs, Česká státní pojišťovna poskytla 9446,40 Kčs (přesný důvod této participace neznáme) a účetní hodnotu 3000 Kčs mělo 300 brigádnických hodin, které byly na stavbě odpracovány bezplatně.²⁷⁹

²⁷⁷ ABL, Biskupská konzistoř 1941–1990, sign. II-A-2 – Stavebně-právní agenda, Kněžice.

²⁷⁸ ABL, Biskupská konzistoř 1941–1990, sign. II-A-2 – Stavebně-právní agenda, Mory.

²⁷⁹ ABL, Biskupská konzistoř 1941–1990, sign. II-A-2 – Stavebně-právní agenda, Kněžice.

Archivní prameny	<i>fond</i>	<i>karton</i>	<i>inv. č./sign.</i>	<i>obsah</i>	<i>datace</i>
	Archiv Biskupství litoměřického				
	(neuspořádáno)			Glockenliste	1916
	Archiv far I	-	-	Mory	1784–1871
	Biskupská konzistoř 1941–1990			Inventáře kostelů a far	1952–1974
			II-A-2	Stavebně-právní agenda	1941–1990
	Sbírka farních pamětních knih			Mory	1696–1785
Národní archiv					
	Archiv pražského arcibiskupství I		inv. č. 1358, sign. B 13/18,	Zprávy farářů o stavu far 1700, Žatecko, vikariát Vilémov	1700
	Sbírka map a plánů		inv. č. 1160, sign. A/XII/2,	Plánek židovských obydlí	1727
Státní oblastní archiv v Litoměřicích – Státní okresní archiv Litoměřice se sídlem v Lovosicích					
	Farní úřad Lovosice		2	Pamětní kniha	(1652)1757–1919
Státní oblastní archiv v Litoměřicích – Státní okresní archiv Louny					
	Farní úřad Kněžice	1	1	Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí)	1747–1852
	Farní úřad Mory		1	Pamětní kniha	1878–1938
			16	Kniha nadací 1724–59, kostelních účtů 1730–	

			99, farní inventář z r. 1730 a soupis pronesených kázání 1865–95	
	2	33	Kostelní účty	1825–26, 1828–33
	3	37	Inventáře fary a kostela	Kol. 1770, 1833, 1888
	3	38	Opis pamětního spisu k obnově kostelní věže	1661
	3	42	Opis rozpočtu na opravu varhan	1886
Státní oblastní archiv v Třeboni, oddělení Český Krumlov				
Schwarzenberská ústřední kancelář Hluboká nad Vltavou – střední oddělení	756	inv. č. 2878, sign. A 3 K α 2	Stavby a opravy při kostele, faře a farních budovách: Mory, Kněžice	1837–1851
	880	inv. č. 3586, sign. A 3 K α 2	Stavy a stavební opravy kostelů v obcích: Kněžice, Mory, Opočno, Nečemice, Postoloprty, Skupice, Bitozeves, Sušany, Havraň, Hradiště, Břvany; stavby a stavební opravy far v obcích: Mory, Opočno, Blažim, Postoloprty, Bitozeves, Sušany, Havraň, Hradiště; totéž i školy	1801–1855
	880	inv. č. 3587, sign. A 3 K α 3	Nová mešní roucha pro kostel v Kněžicích, nové varhany pro kostel v Opočně, oprava varhan v Postoloprtech, zvony	1801–1851

			pro kostel v Morech, oprava varhan v Blažimi, oprava varhan v Bitozevsi, varhany v Hradišti, zvony v Lenešicích, zvon v Blažimi	
Schwarzenberská ústřední stavební správa České Budějovice	224	inv. č. 682, sign. 12b	Patronátní stavby – kostel Kněžice, Mory	1841–1848
	237	inv. č. 709, sign. 15b	Patronátní stavby, fary, kostely, školy, hřbitovy Hradiště, Lenešice, Postoloprty, Břvany, Bitozeves, Nečemice, Mory, Lipno, Opočno, Hřivice, Kněžice, Vyškov, Blažim, Sušany, Nehasice, Skupice, Horní Ročov, Mšecké Žehrovice, požární pojištění	1840–1936
Státní oblastní archiv v Třeboni, oddělení Třeboň				
Velkostatek Mory, stará registratura		sign. III K α 2/1	zádušní účty	1651–1689
		sign. III K α 2/2	zádušní účty	1690–1774
		sign. III K α 2/3	zádušní účty	1781
		sign. III K α 2/5	zádušní účty	1783
		sign. III K α 2/6	zádušní účty	1784

		sign. III K α 2/7	zádušní účty	1785
		sign. III K α 2/9	zádušní účty	1789
		sign. III K α 2/11	zádušní účty	1791
		sign. III K α 2/13	zádušní účty	1793
		sign. III K α 2/14	zádušní účty	1794
		sign. III K α 2/15	zádušní účty	1795
		sign. III K α 2/16	zádušní účty	1796
		sign. III K α 2/17	zádušní účty	1797
		sign. III K α 2/19	zádušní účty	1799
Velkostatek Mory		inv. č. 26, sign. III K-alfa 4b/14	Mory, půdorys a plán průčelí farního kostela	1739
		inv. č. 27, sign. III K-alfa 4b/16	Mory, půdorys a celkový pohled na farní kostel v perspektivním zobrazení	1740
		inv. č. 28, sign. III K-alfa 4b/2	Mory, profilový pohled na farní kostel	asi 1750
Velkostatek Postoloprty – dodatky		-	kniha kostelních a špitálních účtů	1858–1859
		sign. E1/19	zádušní účty Mory	1864–1902

Literatura	<p>BÍLEK, Tomáš Václav, <i>Dějiny konfiskací v Čechách pro r. 1618. Část první</i>, Praha 1882.</p> <p>BOHÁČOVÁ, Veronika, <i>Život barokní šlechtičny. Sylvie Kateřina hraběnka Černínová, rozená Caretto-Millesimo</i> (diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze), Praha 2007.</p> <p>HORÁK, Tomáš, <i>Varhany a varhanáři Lounska, Žatecka a Podbořanska</i>, Ústí nad Labem 2003</p> <p>POCHE, Emanuel A KOL., <i>Umělecké památky Čech 2</i>, Praha 1978</p> <p>NECKÁŘOVÁ, Libuše, <i>Republikánský Svaz československých statkářů a nájemců 1919–1943. Inventář</i>, Praha 1957.</p> <p>ROTT, Wenzel, <i>Der politische Bezirk Podersam (Gerichtsbezirke Podersam und Jechnitz). Eine Heimatskunde für Schule und Haus</i>, Podersam 1902.</p> <p>SCHALLER, Jaroslaus, <i>Topographie des Königreichs Böhmen. Siebenter Theil. Saatzer Kreis</i>, Prag – Wien 1787.</p> <p>SEDLÁČEK, August, <i>Hrady, zámky a tvrze království českého. Díl 14 – Litoměřicko a Žatecko</i>, Praha 1936.</p> <p>SOMMER, Johann Gottfried, <i>Das Königreich Böhmen; statistisch-topographisch dargestellt. Vierzehnter Band. Saazer Kreis</i>, Prag 1846.</p> <p>ŠTĚDRÝ, František, <i>Znovuzřízení katolické duchovní správy po roce 1620</i>, Sborník historického kroužku 26, 1925, s. 33–47.</p> <p>ŠTĚDRÝ, František, <i>Počet far v době předhusitské a po Bílé hoře</i>, Sborník historického kroužku 21, 1920, s. 10–30.</p> <p>VESELÝ, Johann, <i>Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Lobositz inclusive der Güter Sulevic, Chinic, Boreč, Wopparn, Veselí, Wostray, Weiss-Aujezd, Velemín, Kuttmirsch, Dubkovic, Roscholka, Šíma und Kamaik</i>, Prag 1894.</p> <p>VESELÝ, Johann, <i>Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg einschliesslich Priesen, Ferbenz, Lišan, Witosses, Nehasis, Semenkovic, Ploscha, Tattina, Hraidisch, Selovic, Tveršic, Koppertsch, Selmic, Praschin, Gross-Lippen, Nečenic, Weberschan, Kněžic, Mohr, Lenešic, Opočna, Imling, Neuschloss, Tauchovic, Lippenz, Hřivic und Netluk</i>, Prag 1893.</p> <p>VLČEK, Pavel A KOL., <i>Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách</i>, Praha 2004.</p> <p>ZICH, Leoš, <i>Farářské relace z radonického vikariátu z let 1676/77</i> (diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy), Praha 2017.</p>
Prameny vydané	<p><i>Catalogus universi cleri dioecese Litomericensis tum saecularis tum regularis anno 1926</i>, Leitmeritz 1925.</p> <p><i>Catalogus universi cleri dioecese Litomericensis tum saecularis tum regularis anno 1939</i>, Leitmeritz 1939.</p>

Handbuch der Diözese Leitmeritz 1941, Leitmeritz 1941.

Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005. I. Díl, Praha 2006.

Liber primus confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per Archidioecesim nunc prima vice typis editus. Inchoans ab anno 1354 usque 1362. Tomus primus, ed. František Antonín Tingl, Pragae 1867.

Popis Čech r. 1654: souhrný index obcí, osad a samot k berní rule. I, Rekonstrukce ztracených částí ruly – hlavní změny statků do r. 1779 resp. 1848 – seznam majitelů deskových statků – mapy krajského rozdělení Čech, komunikací a Kladska v době ruly, ed. Karel Doskočil, Praha 1953.

Registra decimarum papalium čili registra desátků papežských z diecezí pražské, ed. Vácslav Vladivoj Tomek, Praha 1873.

Soupis poddaných podle víry z roku 1651. Žatecko 2, ed. Magda Zahradníková – Eva Štejnerová, Praha 1997.

ŠTĚDRÝ, František (ed.), *Stavivo k podrobné historii církevní v Čechách*, Sborník historického kroužku 11, 1910, s. 1–10, 165–173; 12, 1911, s. 33–46, 193–200; 13, 1912, s. 76–83, 176–181; 14, 1913, s. 41–51, 165–171; 15, 1914, s. 41–47, 132–137.